

‘n Historiese oorsig van die Libertas Teaterklub met spesifieke fokus op
sleutelfigure en produksies vanaf 1960 tot 1989

deur

Stephanie Aletta Cornelia Badenhorst

Tesis ingelewer ter voldoening aan die vereistes vir die graad van
Magister in Drama- en Teaterstudie in die Fakulteit Lettere en Sosiale Wetenskappe
aan die Universiteit Stellenbosch.

Studieleier: Prof. Petrus du Preez

Maart 2016

Verklaring

Deur hierdie tesis elektronies in te lewer, verklaar ek dat die geheel van die werk hierin vervat, my eie, oorspronklike werk is, dat ek die alleenouteur daarvan is (behalwe in die mate uitdruklik anders aangedui), dat reproduksie en publikasie daarvan deur die Universiteit van Stellenbosch nie derdepartyregte sal skend nie en dat ek dit nie vantevore, in die geheel of gedeeltelik, ter verkryging van enige kwalifikasie aangebied het nie.

Desember 2015

Kopiereg © 2016 Universiteit van Stellenbosch

Alle regte voorbehou

Opsomming

In hierdie studie word die geskiedenis van die Libertas Teaterklub vanaf sy ontstaan tot en met 1989 gedokumenteer. Al die vollengteproduksies, persone en gebeurtenisse in die tydperk word opgeteken. Aan die einde van elke dekade se opgawe word enkele afleidings gemaak uit die gebeurtenisse, tekste en persoonlikhede waaroor daar geskryf is. Die studie poog egter nie om diepgaande analyses van die genoemde aspekte te maak nie. Die hoofdoel van die studie is om 'n argief te skep waar hierdie inligting saamgebund word, aangesien die Klein Libertasteater op Saterdag, 13 Junie 2015, om ongeveer 06:30 deur 'n verwoestende brand in puin gelê is. Naas die onherstelbare skade wat deur die brand aangerig is, is die teater se argief wat oor vyf en vyftig jaar se materiaal beskik het, grotendeels vernietig.

Daar word gefokus op die vollengteproduksies wat die primêre betrokkenes by die Libertas Teaterklub vervaardig en opgevoer het. By uitsondering word 'n aantal besoekende produksies egter by hierdie opgawe ingesluit, vanweë die historiese waarde wat hierdie produksies by die Klub (en later die Klein Libertasteater) se aktiwiteite toegevoeg het.

Sleutelwoorde

- Vollengteproduksies
- Amateur
- Professioneel
- Sleutelfigure
- Teaterklub
- Integrasie
- Kabaret
- Dramadepartement Universiteit Stellenbosch
- Tekste
- Argiefmateriaal

Abstract

This study documents the history of the Libertas Theatre Club from the time of its founding in 1960 up to 1989. All the full-length productions produced by the Libertas Theatre Club, important events, as well as key persons involved with the Club, are documented. At the end of each decade certain conclusions regarding the productions, happenings as well as key personalities are drawn. The main focus is not an in-depth analysis of the above, but rather an attempt to build an archive wherein the said information can be preserved. This compilation is currently of the utmost importance, since the Klein Libertas Theatre was destroyed in a devastating fire at approximately 06:30 on Saturday, 13 June 2015. Besides the irreversible damage caused by the fire, the archival material covering 55 years has been largely destroyed.

The main focus of this study was to list the full-length productions produced by the Libertas Theatre Club, along with the key figures who were closely involved with these productions. A few visiting productions are, however, included because of the historical value that these productions added to the Libertas Theatre Club and later the Klein Libertas Theatre.

Key Words

- Full-length productions
- Amateur
- Professional
- Theatre Club
- Integration
- Cabaret
- Scripts
- Archival material
- Key Figures
- Stellenbosch University Drama Department

Bedankings

Hiermee gee ek graag erkenning aan die volgende persone:

Professor Petrus du Preez vir sy geduld, raad, wysheid, leiding en ondersteuning gedurende die afgelope twee jaar.

Professor Marie Kruger en die Universiteit Stellenbosch se Departement Drama wat dit vir my moontlik gemaak het om hierdie studie te onderneem.

Peter Viljoen en Fred Stephens wie se eerstehandse inligting ten opsigte van die Libertas Teaterklub se ontstaan van onskatbare waarde was.

Jannie en Zoettje Hofmeyr, Johann van Heerden, Dick en Carol Crane, Stephen Curtis, Gaerin Hauptfleisch, Anthony Costandius en Leonore Bredekamp vir die inligting wat hulle aan my verskaf het, veral ná die brand by die Klein Libertas Teater.

Johan (Gigi) Fourie en Juanita Swanepoel (my teaterouers) vir hulle eindelose raad, wysheid, insig, aanmoediging en ondersteuning.

Anneke Fourie, sonder wie se hulp hierdie studie nie sou klaarkom nie.

Carien Punt en Stephanie Hough vir hulle deurgaanse belangstelling en ondersteuning.

My ouers, Elsabé en Awie Badenhorst, vir hulle ondersteuning en begrip gedurende die afgelope twee jaar.

My sussie, Liesbet, wat gedurende die eerste jaar van hierdie studie by ons was en my geleer het om nie op te gee nie.

My broers, Louis en Piet, vir hulle deurgaanse ondersteuning.

My vriend, Johann Nel, vir die taalversorging.

Jaco, vir sy hulp met die uitleg en formaat van die dokument, en dat ek my nooit daarvoor hoef te bekommer het nie. Ek sien daarna uit om in die toekoms nog vele studies saam met jou, as 'n span, te onderneem.

Opdrag

Hierdie tesis word opgedra aan

Tommie, die Teaterhond.

(2000-2014)

Inhoudsopgawe

Verklaring	ii
Opsomming	iii
Abstract	iv
Bedankings	v
Opdrag.....	vi
Inhoudsopgawe	vii
Hoofstuk 1	1
1.1 Inleiding	1
1.2 Agtergrondstudie	1
1.3 Probleemstelling en fokus.....	2
1.4 Navorsingsvraag en afbakening	3
1.5 Navorsingsmetodes	4
1.6 Hoofstukindeling	5
Hoofstuk 2 1960-1969.....	7
2.1 Aanleidende faktore tot die Libertas Teaterklub se ontstaan.....	7
2.1.1 Die Libertas Teaterklub word gestig.....	8
2.1.2 Besprekingspunte op die eerste komiteevergadering van die Libertas Teaterklub .	9
2.1.3 Die Kelder word omskep in ‘n teater	11
2.2 1960	14
2.2.1 Inleidend.....	14
2.2.2 <i>The Rose and the Crown en Gebed in Clarendon</i>	14
2.2.3 <i>Onderdrukte Begeertes, The Goldfish en Die Besoeker</i>	15

2.3	1961	17
2.3.1	<i>A Lady Mislead</i>	17
2.3.2	<i>Moraal</i>	18
2.4	1962	19
2.4.1	<i>Go Back for Murder</i>	19
2.5	1963	20
2.5.1	<i>Koning Lysterbaard</i>	20
2.5.2	<i>Die Uys Krige-aande</i>	21
2.6	1964	24
2.6.1	<i>Die Koffer en Hello out There</i>	24
2.6.2	<i>Arsenic and Old Lace</i>	25
2.6.3	<i>The Valiant, Blue Concerto en In Waltz Time</i>	26
2.7	1965	26
2.7.1	<i>Crime on Goat Island</i>	26
2.8	1966	27
2.8.1	<i>Die Ander Ek, Die Sterkere, The Hungerers, en George</i>	27
2.8.2	Somerset Maugham word vereer by die Libertas Teaterklub	28
2.8.3	<i>Night Must Fall</i>	28
2.9	1967	29
2.9.1	<i>Gas Light</i>	29
2.9.2	<i>Portret van 'n Madonna, Bedtime Story en Kwartet</i>	29
2.9.3	<i>Die Kelder word gegroet</i>	30
2.9.4	<i>Die eerste produksie op Bergzicht</i>	33
2.10	1969	34
2.10.1	<i>Ten Little Niggers</i>	34

2.10.2	<i>My Three Angels</i>	36
2.10.3	'n Aand met Wena Naudé	37
2.10.4	Bernard Brown tree op by die Libertas Teaterklub.....	37
2.10.5	Pantomime-aand by die Libertas Teaterklub	38
2.10.6	Afsluiting van die eerste dekade se aktiwiteite	38
2.10.7	Samevatting.....	38
Hoofstuk 3	1970 – 1979	42
3.1	Inleidend	42
3.2	1970	42
3.2.1	David Poole en Gisela Berger Taeger se besoek aan die Libertas Teaterklub.....	42
3.2.2	<i>Die Hennie Aucamp Program</i> onder leiding van Marie van Heerden	43
3.2.3	<i>Busybody</i>	44
3.2.4	<i>The Maids</i>	45
3.2.5	<i>Something To Hide</i>	45
3.3	1971	46
3.3.1	Inleidend.....	46
3.3.2	<i>Lovers</i>	46
3.3.3	Junior Libertas.....	49
3.3.4	Junior Libertas bied aan: <i>Die Lig van die Wêreld</i>	49
3.4	1972	51
3.4.1	Inleidend.....	51
3.4.2	Libertas in samewerking met KRUIK se Biblioteekspelers	52
3.4.3	<i>The Mask and The Face</i>	52
3.4.4	Junior Libertas.....	53
3.5	1973	53

3.5.1	Inleidend.....	53
3.5.2	<i>From Five to Five Thirty, Come as you are</i> en <i>Die Vreemde Besoeker</i>	53
3.5.3	Junior Libertas.....	55
3.5.4	<i>A Woman of No Importance</i>	56
3.5.5	<i>Mrs. Warren`s Profession</i>	56
3.6	1974	57
3.6.1	Inleidend.....	57
3.6.2	Marie van Heerden keer terug na die Libertas	57
3.6.3	<i>Vlugsout</i>	58
3.6.4	<i>Mate in Two</i>	60
3.6.5	Junior Libertas.....	60
3.6.6	<i>Pavane</i>	61
3.6.7	<i>Selle Ou Storie</i>	61
3.7	1975	63
3.7.1	Inleidend.....	63
3.7.2	Kortteater.....	64
3.7.3	<i>Die Les</i>	68
3.7.4	Gisela Taeger-Berger by die Libertas Teaterklub	69
3.7.5	<i>Dis Koud Hier</i>	69
3.7.6	<i>Die Ballade van Rama en Mara</i>	69
3.8	1976	70
3.8.1	Inleidend.....	70
3.8.2	<i>In Camera</i>	71
3.8.3	<i>They Never Noticed a Thing</i>	71
3.8.4	<i>Lokval Vir 'n Eensame Man</i>	72

3.9	1977	73
3.9.1	Inleidend.....	73
3.9.2	<i>Bruid in die Môre</i>	73
3.9.3	<i>Their Solitary Way</i>	74
3.9.4	<i>Lady Audley`s Secret</i>	75
3.10	1978	75
3.10.1	Inleidend.....	75
3.10.2	<i>Vier vertrekke en ‘n tuin</i>	77
3.10.3	<i>The Reluctant Debutante</i> – ten bate van die Charles Johnman Memorial Scholarship Fund	78
3.11	1979	79
3.11.1	Inleidend.....	79
3.11.2	<i>Busybody</i>	79
3.11.3	<i>Ladies in Retirement</i>	80
3.11.4	Samevatting.....	81
Hoofstuk 4	1980 – Desember 1989.....	84
4.1	1980	84
4.1.1	Inleidend.....	84
4.1.2	<i>The Gay Nineties</i>	84
4.2	1981	87
4.2.1	Inleidend.....	87
4.2.2	<i>Trilogie</i>	88
4.2.3	<i>Nude with Violin</i>	89
4.2.4	<i>Brown Stew</i>	89
4.3	1982	90

4.3.1	Inleidend.....	90
4.3.2	<i>Platkops Children</i>	90
4.3.3	<i>The Sound of Murder</i>	91
4.3.4	<i>Daphne Laureola</i>	91
4.4	1983	91
4.4.1	Inleidend.....	91
4.4.2	<i>The Gay Nineties</i>	92
4.4.3	Kortteater.....	93
4.4.4	<i>Ekskuus vir die Wals</i>	94
4.4.5	<i>Staramodnaya Komediya</i>	95
4.5	1984	96
4.5.1	Inleidend.....	96
4.5.2	<i>The Roaring Twenties</i>	96
4.5.3	<i>Tobias and the Angel</i>	97
4.5.4	<i>3-D – ‘n Kort Kabaret deur Anthony Costandius</i>	98
4.5.5	<i>Simply Pirandello</i>	99
4.5.6	<i>The Rose Tattoo</i>	99
4.6	1985	100
4.6.1	Inleidend.....	100
4.6.2	<i>The Little Hut</i>	100
4.6.3	<i>3 in 1</i>	101
4.7	1986	101
4.7.1	Inleidend.....	101
4.7.2	<i>Karnaval</i>	102
4.7.3	<i>Die Italiaanse Strooihoed</i>	102

4.7.4	<i>Forbidden Fruit</i>	103
4.7.5	<i>A Corpse for Christmas</i>	103
4.8	1987	104
4.8.1	Inleidend.....	104
4.8.2	<i>Frolics and Flaters</i>	104
4.8.3	<i>Ten Latenstyd</i>	105
4.9	1988	106
4.9.1	Inleidend.....	106
4.9.2	<i>Blood Relations</i>	107
4.9.3	<i>Gifbessie</i>	108
4.9.4	<i>French Show Bizeness</i>	109
4.9.5	<i>Wolf, wolf hoe laat is dit?</i> en <i>By Felix en Madame</i>	109
4.10	1989	111
4.10.1	Inleidend.....	111
4.10.2	Die laaste drie produksies voor die Libertas tydelik sluit	112
4.10.3	Jannie Hofmeyr en Herman Pretorius – Kabaretlesing en -Uitvoering	112
4.10.4	<i>People Are Living There</i>	112
4.10.5	<i>1 Utopia Lane</i>	113
4.10.6	Samevatting.....	114
Hoofstuk 5	.....	116
5.1	Samevatting	116
5.2	Aanbevelings	118
5.3	Terugskouend	118
Bronnelys	.....	119

Hoofstuk 1

1.1 Inleiding

Dit was 'n baie persoonlike besluit om 'n studie van die Libertas Teaterklub te maak. Ek het voor, gedurende en na afloop van my studies by die Klein Libertasteater as aktrise, verhoogbestuurder, stelbouer, rekwisietemeester en tegnikus gewerk. Deur my noue kontak met die ruimte die afgelope vyftien jaar, het ek die voorreg gehad om paaie te kruis met 'n wye spektrum van bestuurslede, vervaardigers, regisseurs en mede-akteurs – almal persone wat in 'n mindere of meerdere mate 'n rol gespeel het in die teater se ontwikkeling.

Dit is wel nodig om te noem, van die begin af, dat hierdie studie oor die geskiedenis van die Libertas Teaterklub handel, en nie die Klein Libertasteater, soos dit vandag bekendstaan, nie. Ek tref ook hierdie onderskeid omdat die teater soos wat hy vandag, as 'n professionele werkende teater onder die vaandel van 'n artikel 21-maatskappy funksioneer, breed verskil van die Libertas Teaterklub se doelstelling, naamlik om 'n ruimte te skep waar die inwoners van Stellenbosch hulle liefde vir teater kon deel sonder om 'n inkomste daaruit te verdien (Du Toit, 1988:13 en Hauptfleisch, 2015a). Daar sal wel deur die loop van hierdie studie gebruik maak van verskeie wisselvorme soos byvoorbeeld die Klub, die Libertas en die Libertas-teater wat almal na die Libertas Teaterklub as sulks verwys.

Die Klein Libertasteater is op Saterdag, 13 Junie 2015, om ongeveer 06:30 deur 'n verwoestende brand in puin gelê. Vanweë my noue betrokkenheid by die Klein Libertasteater was ek op daardie tydstip op pad na die teater om klank en beligting vir 'n kinderproduksie wat daar sou optree, te behartig. Ek het dus saam met Johan (Gigi) Fourie, die huidige teaterbestuurder, en sy regisseursvrou Juanita Swanepoel, hul seun, Henk Fourie, en 'n menigte ander gesien hoe die teater voor ons oë afbrand (Jansen van Rensburg, 2015:9). Naas die onherstelbare skade wat deur die brand aangerig is, is die teater se argief wat oor vyf en vyftig jaar se materiaal beskik het, grotendeels vernietig. Ek was besig om die einde van my studie te nader toe die brand uitbreek het en daarom is die argiefmateriaal wat binne die grense van my studie val, in my persoonlike besit en kon ek my studie afsluit en sodoende 'n klein gedeelte van die Libertas Teaterklub se geskiedenis red.

1.2 Agtergrondstudie

Die voorafstudie het bestaan uit navorsing om te bepaal of daar enige gepubliseerde materiaal oor die Libertas Teaterklub bestaan. Daar is afgekom op 'n artikel genaamd *Libertas Teaterklub* soos gepubliseer op *ESAT, The Encyclopaedia of South African Theatre, Film, Media and Performance*

(http://esat.sun.ac.za/index.php/Main_Page); en Myrel Ginsberg se *The Libertas story until 1981*, wat uit 'n versameling mini-artikels bestaan het wat maandeliks in die Libertas Teaterklub se nuusbrieff *Ad Lib* (1981) gepubliseer is. Hierdie versameling artikels is later saamgebind as een dokument en hierdie dokument is as hoofbron gebruik, aangesien die argiewe nie elke publikasie van die *Ad Lib* bevat het nie.

Daar word ook melding gemaak van die Libertas Teaterklub in *Stellenbosch Three Centuries* (1979) waarin Marie Malherbe 'n kort oorsig gee ten opsigte van die Libertas Teaterklub se ontstaan.

Die Libertas Teaterklub se naam kom voorts voor in P.J. Du Toit se *Amateurtoneel in Suid-Afrika* (1988), deurdat die teater 'n vraelys ingevul het wat Du Toit vir sy navorsing opgestel het. 'n Diepgaande bespreking ten opsigte van die Libertas Teaterklub kom egter nie in Du Toit se werk voor nie.

Met die aanvang van die studie het die Teaterklub oor 'n redelike uitgebreide argief beskik wat die aktiwiteite van die Teaterklub losweg saamgevat het. Die argiefstukke was in 'n trommel in die kantoor van die huidige Klein Libertasteater. Met die brand is die hele trommel vol waardevolle inligting egter verwoes en het slegs die materiaal in die skrywer se besit oorgebly.

1.3 Probleemstelling en fokus

Uit bogenoemde agtergrondstudie is dit duidelik dat daar nog geen dokument bestaan wat die geskiedenis van die Libertas Teaterklub volledig (so ver moontlik) boekstaaf nie. Die gevaar lê daarin dat, indien die bogenoemde basisbronne nie uitgebou word deur verdere navorsing nie, daar 'n pertinente gaping in die kulturele teatergeskiedenis van Stellenbosch, asook dié van Suid-Afrika, sal wees. Hierdie studie is juis nou van kardinale belang aangesien 'n groot en belangrike deel van die teater se argief deur die brand vernietig is. Die materiaal in my besit is inderdaad die enigste bestaande oorspronklike argiefmateriaal. Hierdie materiaal is egter nie volledig nie. Hierdie studie beteken dus dat daar wel 'n mate van nalatenskap van die Libertas Teaterklub en ook die Klein Libertasteater se geskiedenis sal wees.

Hierdie sal die enigste opgawe wees wat vanuit die Klein Libertasteater se oorspronklike argiewe gemaak is en sal sodoende as vertrekpunt kan dien vir bykomende navorsing wat, weens die brand, vanuit ander oorde ingesamel sal moet word.

Ten einde aan die beperkinge van hierdie graad te voldoen, moes die studieveld afbaken word. Daar is derhalwe gefokus op die vollengteproduksies wat die primêre betrokkenes by die Libertas Teaterklub vanaf Maart 1960 tot November 1989 op eie bodem vervaardig en opgevoer het. Daar is egter by uitsondering 'n aantal besoekende produksies by hierdie opgawe ingevoeg, vanweë die

historiese waarde wat hierdie produksies by die Klub (en later die teater) se aktiwiteite toegevoeg het.

1.4 Navorsingsvraag en afbakening

Die studie se navorsingsvraag word dus soos volg geformuleer:

Wie was die sleutelfigure betrokke by die Libertas Teaterklub sedert sy ontstaan in Maart 1960, en watter vollengteproduksies het hierdie onderskeie betrokkenes tot en met November 1989 vervaardig en opgevoer?

Dit is belangrik om te noem dat hierdie studie poog om 'n lys van produksies, mense en gebeurtenisse daar te stel. Daar word aan die einde van elke dekade se opgawe enkele afleidings gemaak uit die gebeurtenisse, tekste en persoonlikhede waaroor daar geskryf word. Die studie poog nie om diepgaande analyses van die genoemde aspekte te maak nie. So 'n tipe studie sou 'n ander metodologie impliseer en die fokus van hierdie studie ondermyn. Dit is egter nodig om te noem dat die skrywer van hierdie studie bewus is van die problematiek van kontemporêre argiefskepping en -skrywing, soos aangedui deur Wiles en Dymkoski (2013:273):

The role of the archivist has changed considerably over time, both in theory and in practice. The archive has ceased to function as a custodial setting where materials are locked away for safekeeping. Today the archivist focuses on how the records have been re-contextualised and often radically altered by the archival process itself. The context of the archive engenders a new understanding of the records, which means in turn that the history of the collection, and the various other societal and institutional contexts within which the records were produced, need careful scrutiny.

Dit skep die probleem dat, veral na die brand wat die teater en groot dele van die argief vernietig het, hierdie studie daardie selfde tipe deurvorsing kan ondergaan. Hierdie tipe deurvorsing kan egter nie binne die raamwerk van hierdie studie aangespreek word nie; dis inderdaad in die hande van navorsers wat hierdie studie sou wou opvolg, om 'n waarde-oordeel te fel oor die korrektheid van die argiefstudie, al dan nie.

Daar is ook besluit om hierdie studie te begrens tot en met 1989. Die rede hiervoor is dat die toevoeging van nog 'n dekade se aktiwiteite, die studie te lank en lomp sou maak vir 'n meestersgraadtesis. Verder is die 1990's ook 'n dekade waar daar verskeie veranderinge by die Libertas Teaterklub se bestuur en fokus ingetree het. Die 1990's regverdig 'n studie op sy eie; daar is egter besluit om net op die eerste 30 jaar van die klub se geskiedenis te fokus.

1.5 Navorsingsmetodes

Die filosoof W.B. Gallie definieer geskiedskrywing soos volg: “Historical writing is the exercise of the capacity to follow a story, where the story is known to be based on evidence and is put forward as a sincere effort to get at *the* story” (Munslow, 1997:10).

Wat W.B. Gallie in (Munslow, 1997:10) die “storie” noem, kan egter nie suksesvol vertel word sonder dat dit gestaaf word deur genoegsame historiese bewyse nie. In hierdie verband is daar van die onderstaande navorsingsmetodes in hierdie studie gebruik gemaak.

Ten einde die navorsingsvraag te beantwoord, is die Klein Libertasteater se institusionele argief as primêre basis gebruik. Argiefstudie is egter meer tydrawend as normale biblioteeksoektogte. Voorts is die argief wat tot die skrywer se beskikking was, nie gekategoriseer of noodwendig chronologies of volgens produksies gerangskik nie. Dit het egter genoegsame inligting bevat om die tydperk vanaf Maart 1960 tot en met November 1989 vir hierdie historiese studie te boekstaaf.

Ongeveer dertig jaar se notules, koerantuitknipsels, fotoalbums, toneelprogramme, asook persoonlike en amptelike korrespondensie, is deurgewerk alvorens die relevante materiaal saamgestel is.

Alhoewel daar so ver moontlik van die oorspronklike argiefmateriaal gebruik is, was dit egter ook nodig om inligting buite die argiewe in te samel, aangesien nie al die produksies wat in die notules bespreek is, in die argief opgeneem is nie.

Hierdie gapings is gevul deur die *Eikestadnuus* se argiewe te bestudeer en bestaande gebrekkige inligting aan te vul. Daar is ook gevind dat argiewe nie noodwendig die volle bibliografiese besonderhede van koerantartikels bewaar het nie. In vele gevalle was die bladsynommers, of selfs datums, van die koerantartikels, nie aangeteken nie en moes die sekondêre argiewe (dié van die onderskeie koerante) daarom genader word.

Enige verdere gapings is met persoonlike onderhoude en e-poskorrespondensie probeer vul.

Alhoewel die persoonlike onderhoude nie noodwendig feitelike inligting oorgedra het nie, was hierdie persoonlike herinneringe vir die skrywer van groot waarde om ‘n vars perspektief op die historiese materiaal te kry. Die e-poskorrespondensie was ook nodig om enige feitelike inligting wat verwarrend was of ontbreek het, eerstehands in te samel en te verifieër.

Binne die argiefstudie is daar grootliks van primêre bronnestudies gebruik gemaak. Die oorspronklike materiaal wat binne die tydvak van die studie behoue gebly het, is gebruik om die feite so akkuraat as moontlik te dokumenteer en weer te gee (Parker, 1944:3 en Munslow, 1997:20).

Alhoewel koerantberigte as sekondêre bronne geklassifiseer word, het die oorspronklike koerantberigte wat in die argief opgeneem is, deel uitgemaak van die primêre bronnestudie (Vincent, 1911:16).

Dit is egter belangrik om die koerantberigte wat as aanvullende inligting buite die Klein Libertasteater se argief ingesamel is, te onderskei, aangesien dit nie deel uitgemaak het van die primêre bronnestudie nie.

Alhoewel die persoonlike onderhoude en e-poskorrespondensie ook as primêre bronne geklassifiseer kan word, moet dit gemeld word dat dit as aanvullende inligting gedien het om sekere inligting wat in die argief ontbreek het, te bekom (Parker, 1944:3).

Die navorsingsvraag is derhalwe beantwoord deur 'n kombinasie van primêre en sekondêre bronne te bestudeer en te interpreteer, met die doel om 'n tydvak binne die Suid-Afrikaanse teatergeskiedenis volgens 'n chronologiese narratief te konstrueer (Munslow, 1997:43).

'n Chronologiese benadering word gevolg en 'n hoofstuk word aan elke dekade afgestaan (Munslow, 1997:43).

1.6 Hoofstukindeling

Na afloop van hierdie hoofstuk is die hoofstuk-indelings soos volg:

Hoofstuk 2 (1960-1969)

In hierdie hoofstuk word die ontstaan van die Libertas Teaterklub breedvoerig bespreek. Daarna is elke jaar afgebaken met 'n subhofie wat 'n kort oorsig gee na aanleiding van die spesifieke jaar se aktiwiteite. Na die inleiding word elke produksie onder 'n aparte subhofie bespreek. Die hoofstuk word afgesluit met 'n bondige analise van die dekade.

Hoofstuk 3 (1970-1979)

Hier word dieselfde struktuur as in hoofstuk 2 gevolg, behalwe dat die inleidende paragraaf aansluit by die einde van die vorige dekade se aktiwiteite en ook die daaropvolgende dekade inlei.

Hoofstuk 4 (1980-1989)

Dieselfde struktuur as in die voorafgaande hoofstukke word gevolg.

Hoofstuk 5

Hoofstuk 5 bestaan uit 'n analise waar bevindinge, gevolgtrekkings en afleidings wat aan die einde van die voorafgaande hoofstukke gemaak is, saamgevat word. Aanbevelings en moontlikhede vir verdere navorsing word ter afsluiting bespreek.

Hoofstuk 2 1960-1969

2.1 Aanleidende faktore tot die Libertas Teaterklub se ontstaan

Amateurteater in Stellenbosch voor 1960 het bestaan uit 'n klein groepie entoesiastiese teaterliefhebbers wat van tyd tot tyd teaterstukke met 'n mindere of meerdere mate van sukses vervaardig het. Charles Johnman, 'n dosent in Engels aan die Universiteit Stellenbosch, en Bettie Botha, 'n oud-aktrise van die Nasionale Toneelorganisasie (NTO), word uitgesonder onder teatermakers wat amateurteater in Stellenbosch voor 1960 lewendig gehou het. Daar was egter nog geen sprake van 'n amateurteaterklub op Stellenbosch nie (Ginsburg, s.a.a en Viljoen, 2014).

Die gedagte om so 'n klub te stig, het by Myrel Ginsburg ontstaan nadat sy in Julie 1959 deur Betty Botha genader is om te speel in *The Dark is Light Enough* deur Christopher Fry. Ginsburg moes egter hierdie aanbod van die hand wys, aangesien sy op daardie stadium op die punt gestaan het om vir drie maande oorsee te gaan. Sy het egter die moontlikheid om 'n amateurteaterklub op Stellenbosch te stig aan Betty Botha genoem. Daarbenewens het sy belowe om met haar terugkeer na Suid-Afrika aktief daaraan te werk om hierdie plan te realiseer (Ginsburg, 1981:6).

The Dark is Light Enough is toe daardie selfde jaar in die Ou Konservatorium op Stellenbosch opgevoer met Bettie Botha wat die regie behartig het (Ginsburg, 1981:6). Bettie Botha was die verhoognaam van Bettie de Wet terwyl sy vir die NTO toneelgespeel het. Vir die doeleinde van hierdie studie word na haar as "Bettie Botha" verwys.

Myrel Ginsberg het haar belofte aan Botha nagekom deur 'n vergadering te belê waar 'n aksiekomitee opdrag gekry het om die klub te stig. Die bekende argitek, George Olser, is genomineer as voorsitter van die aksiekomitee of "stigtingsklub" soos Fred Stephens dit in 'n persoonlike onderhoud noem (Libertas sê vaarwel aan Kelder, 1967:3 en Stephens, 2014). Die aksiekomitee se eerste beplanningsvergadering het by Ginsburg se huis in Rowanstraat, Stellenbosch, plaasgevind Charles Johnman is genomineer om as voorsitter van die nuut gevormde Libertas Teaterklub te dien (Ginsburg, s.a.a en Ginsburg, 1981:8). Die historiese plaas, Libertas, het nog voor die Klub se ontstaan 'n noue verbintenis met die toneelaktiwiteite op Stellenbosch gehad. Dit was onder meer die bymekaarkomplek waar die jaarlikse afskeidsfunksie van die Libertas Teaterklub gehou is. Charles Johnman, wat die pos van voorsitter tot en met 1975 bekleed het, het by die sewende jaareindfunksie op Libertas gepraat van die menige opvoerings wat in die voorkamer van die Libertas-opstal gehou is (Libertas-teater hou Braaivleis by Libertas, 1967:7). Die afleiding kan dus gemaak word dat die plaas Libertas as inspirasie vir die stigterslede gedien het toe daar op 'n naam besluit moes word.

2.1.1 Die Libertas Teaterklub word gestig

Die Libertas Teaterklub se stigtingsvergadering is op 5 April 1960 in 'n ou wynkelder op die plaas Vredelust gehou. Die goeiehartige eienaars, Jean en Willa Krige, het aangebied dat die ou wynkelder op hulle plaas in 'n teater omskep word (Amateurs wil Teaterklub stig, 1960:5 en Ginsburg, 1981:8). Vandag word die bekende Gino's restaurant op hierdie perseel gehuisves (Viljoen, 2014).

Hierdie stigtingsvergadering is noemenswaardig omdat dit die aksiekomitee se eerste stap was om die Klub se bestaan formeel aan te kondig en so die weg te baan vir toekomstige kulturele aktiwiteite. Anders as met die voorafgaande beplanningsvergadering, het hierdie geleentheid “in die oog” plaasgevind en daarom is die Stellenbosse publiek deur middel van 'n persverklaring in die *Eikestadnuus* hartlik uitgenooi om deel te wees van hierdie geskiedkundige gebeurtenis (Amateurs wil Teaterklub Stig, 1960:5).

Hierdie vergadering was ook 'n ysbreker vir die menigte logistieke vraagstukke en uitdagings waarmee die Klub, veral binne die eerste dekade van hul bestaan, gekonfronteer is. Daar was byvoorbeeld nie genoeg stoele in die ruimte beskikbaar nie. Daarom is die publiek vriendelik versoek om hulle eie stoele na die vergadering te bring ('n Vermaaklike Toneelaandjie, 1960:2). Uit 'n persoonlike onderhoud met Fred Stephens, 'n stigterslid en speler wat veral 'n groot invloed gehad het op die Libertas Teaterklub se verskuiwing na Bergzicht, blyk dit dat die aand egter goed bygewoon is deur die publiek (Stephens, 2014). George Olser het in sy hoedanigheid as voorsitter van die aksiekomitee hierdie openingsaand hanteer (Stephens, 2014) waar Charles Johnman amptelik as voorsitter verkies is.

Johnman het tot en met sy uittrede in 1975 as voorsitter van die Klub gedien (Ginsburg, 1981:11). Die Klub was baie bevoorreg om Johnman as voorsitter te hê. Hy was ten alle tye nou betrokke by die Klub se aktiwiteite, en met sy hulpvaardigheid en aanmoediging het hy gesorg dat enige projek wat aangepak is, glad verloop. Hy was nooit te besig om komiteevergaderings by te woon of om by repetisies in te loer nie. Dit was ook Johnman wat baie ure saam met Willa Krige spandeer het om vir die Klub 'n verhoog binne hulle eertydse woning op Vredelust te bou (Theatre Alive and Lasting, 1962:7).

Dr. Piet van Straaten is as ondervoorsitter, Myrel Ginsburg as sekretaresse en die plaaslike haarkapper, Bobby Ohlson, as tesourier verkies (Viljoen, 2014 en Libertas Teaterklub [1960] *Notule a. Libertas Teaterklub: Stellenbosch*). Die res van die komitee het bestaan uit mevv. Bettie Botha, Jane Turner, Marie Malherbe, mej. M. de Villiers, prof. Du P. Erlank en mnr. S. Alexander

(Ginsburg, s.a.a, Ginsburg, 1981:8 en Libertas Teaterklub [1960] *Notule*. Libertas Teaterklub: Stellenbosch).

2.1.2 Besprekingspunte op die eerste komiteevergadering van die Libertas Teaterklub

Stellenbosch se eerste amateurteaterklub is gebore en die heel eerste komiteevergadering het op 19 April 1960 by Myrel Ginsburg se huis op Stellenbosch plaasgevind. Na afloop van die Klub se suksesvolle stigtingsvergadering was dit tyd vir die komitee om 'n meer formele vergadering te belê waar belangrike besluite geneem moes word rakende die logistiek en praktiese aangeleenthede rondom die vervaardiging van toekomstige produksies. Soos die stigtingsvergadering, is hierdie byeenkoms noemenswaardig aangesien dit die eerste aktiewe tree was wat die Klub geneem het om teater onder die vaandel "Libertas Teaterklub" met die res van Stellenbosch se teaterliefhebbers te deel. Die vergadering is bygewoon deur Charles Johnman (voorsitter), Myrel Ginsburg (sekretaresse), mevv. Botha, De Villiers, Turner, dr. Van Straaten en prof. Du P. Erlank. Mev. Malherbe en mnr. S. Alexander kon nie die vergadering bywoon nie.

Die volgende punte is bespreek:

Mev. P. Osler is verkies as adjunksekretaresse en mnr. Jim Allan is gekoöpteer as komiteelid. Daar is besluit om plaaslike koerante, soos die *Eikestadnuus*, te nader vir publisiteit ten einde die Klub se ledetal te vermeerder.

Die komitee het besluit om die Klub op 'n artistieke wyse in te wy deur twee gedramatiseerde spellesings – een in Engels en een in Afrikaans – aan te bied. Betty Botha het onderneem om die Engelse tekslesing aan te bied en haar keuse het op *The Rose and the Crown* geval. Marie Malherbe en Jaco van der Merwe sou genader word om die Afrikaanse spellesing aan te bied. *Onderdrukte Begeertes*, *Bo die Kranse* en *Alle paaie lei na Rome* is voorgestel om gelees te word.

Die volgende stap was om 'n nuusbrieff uit te stuur om alle klublede van hierdie beplande spellesings in te lig. Die titels van die voorgenome toneelstukke, die karakters wat daarin voorkom, die oudisies wat sou plaasvind op 9 Mei 1960, asook die voorgestelde speeldatum op 19 Mei 1960, moes by die nuusbrieff ingevoeg word.

Daar is besluit om aan die Bloemfontein Biblioteek se drama-afdeling te skryf om 'n katalogus aan te vra. Mevv. Malherbe, Visser en Elstein is genomineer om op die spellesingkomitee te dien. Hulle moes 'n wye verskeidenheid toneelstukke lees, sodat daar genoeg opsies sou wees wanneer stukke vir opvoering gekies moes word.

Dr. Piet van Straaten het homself as teaterbestuurder aangestel. Hy sou bygestaan word deur mnr. Fred Stephens, wat sy toneelloopbaan by die Klub begin het deur agter die skerms te werk totdat hy

later 'n wye verskeidenheid rolle onder die vaandel van die Libertas Teaterklub vertolk het (Stephens, 2014).

Die huur van die Kelder is bespreek. Dr. Van Straaten het onderneem om mnr. Krige te nader met 'n huuraanbod van tussen £5 en £8 per jaar. Strategieë oor hoe om die Kelder te versier en op te knap sou op 'n latere stadium bespreek word.

Daar is beoog om die klub se eerste volwaardige produksie in September of Oktober van 1960 aan te bied. Prof. Erlank het onderneem om die bekende akteur, dramaturg en regisseur, mnr. Robert Mohr, te nader om die produksie op die planke te bring. Jane Turner het aangebied om enige Engelse produksies oor te tik indien daar so 'n behoefte sou ontstaan (ESAT, 2015. *Robert Mohr*).

Die vergadering is verdaag, en die volgende vergadering is geskeduleer vir 11 Junie 1960 aan huis van dr. Van Straaten, 'n bekende tandarts op Stellenbosch (Libertas Teaterklub [1960] *Notule a. Libertas Teaterklub: Stellenbosch*).

Hierdie tweede komiteevergadering is juis belangrik om te dokumenteer aangesien die besluite wat daar geneem is, 'n merkwaardige invloed gehad het die wyse waarop die Klub voortaan bestuur sou word.

Op hierdie vergadering het prof. Erlank die komiteelede ingelig dat mnr. Mohr slegs 'n produksie op die planke sou bring indien die Klub sy fooi van £15 betaal. Prof. Erlank se terugvoer is breedvoerig bespreek en die lede het ooreengekom dat hulle self 'n produksie op die been sal bring. Die belangrikheid om hulle eie werk te skep, veral in die geval van 'n debuutproduksie, is benadruk. Daar is besluit om op 'n latere stadium van mnr. Mohr se dienste gebruik te maak. Dr. Van Straaten het egter die bedrag van £15 aan die Klub geskenk en mnr. Alexander het 'n verdere skenking van £10 gemaak, op voorwaarde dat mnr. Mohr genader sou word om die produksie te behartig.

Die algemene gevoel was egter dat die komitee bereid moes wees om self 'n kleiner produksie op die planke te bring, aangesien die Klub nog in sy kinderskoene gestaan het. Daar is ooreengekom dat die Klub hulleself eers moes bewys deur self 'n stuk te probeer opvoer, en Jaco van der Merwe is genader om hul debuutproduksie te behartig. Alhoewel die Klub besluit het om nie van Mohr se dienste gebruik te maak nie, was hy 'n goeie vriend van die Klub en het hy veral waardevolle advies tydens die wynkelder se restourasie verskaf. Hy het die Klub ook later gereeld besoek om lesing-demonstrasies by hul maandelikse vergaderings aan te bied. Daar is besluit op maandelikse klubvergaderings, verkieslik op 'n Saterdagmiddag. Geen vergaderings sou in Desember gehou word nie. Hierdie vergaderings moes bestaan uit lesings en demonstrasies oor onder meer grimering, beligting en die mimekuns. Spellesings, gedigte-aande en storievertellings is ook voorgestel om

deel uit te maak van hierdie vergaderings. Die Klub het inderdaad seker gemaak dat hulle ‘n wye verskeidenheid lesings en demonstrasies binne die eerste dekade van hul bestaan aanbied om sodoende hul lede en ander belangstellendes aan ‘n wye spektrum van teateraspekte bloot te stel.

Enkele hoogtepunte sluit in:

- Robert Mohr wat ‘n praatjie lewer oor sy opvoering van *Julius Caesar* met nie-blanke spelers (Libertas Teaterklub, 1960:2).
- ‘n Lesing en demonstrasie oor teatergrimering deur Bettie Botha (Libertas Teaterklub, 1961:7).
- ‘n Lesing en demonstrasie oor die mimekuns en beweging, aangebied deur Dudley Davis en sy vrou, Patricia Miller (Ginsburg, 1981:7).
- ‘n Lesing aangebied deur prof. Fred Engelen oor die karakters in Shakespeare se dramas (Ginsburg, 1981:7).
- Prof. Con de Villiers se lesing oor “Teater in Italië” (Ginsburg, 1981:7).

Mnr. Krige het ooreengekom om die Kelder teen £5 per jaar aan die Klub te verhuur. Betaling kon in twee sesmaande-paaie gemaak word. Indien die Kriges sou besluit om die huurooreenkoms terug te trek, is daar ooreengekom dat die Klub ‘n maand kennis gegee sou word. Die Klub het ook ingestem om die Kelder se bestaande elektriesiteitsrekening te vereffen (Libertas Teaterklub [1960] *Notule b. Libertas Teaterklub: Stellenbosch*).

2.1.3 Die Kelder word omskep in ‘n teater

Na die afloop van die klub se eerste komiteevergadering is daar ernstig planne beraam om die sjarmante kelder op Vredelust in ‘n bruikbare teater te omskep.

‘n Vrugtige druiwegeur van vervloë dae se wynmakery het in die wynkelder se voorportaal, wat besaai was met allerhande rommel, gehang. Die toekomstige teaterruimte is omraam deur twee ou wynvate. Die groot, swaar deure wat met die oopmaak ‘n pragtige uitsig op die plaaswerf blootlê, het herinneringe van ‘n ou skuur opgeroep (*A Wine Cellar at Stellenbosch becomes a Theatre*, 1963:12). Daar was geen verhoog, ligte, gordyne, kleedkamers of stoele in die ruimte nie. Die gebrek aan infrastruktuur het egter nie die toegewyde lede van die klub ondergekry nie (Ginsburg, 1981:6).

Die Oude Molen Pluimbalkklub het ‘n rostrum geskenk en met die ruimhartige skenking van nog vier rostra deur ‘n plaaslike houtfabriek, is ‘n verhogie aanmekaargetimmer (Ginsburg, 1981:8 en Viljoen, 2014). Ligte is by die Universiteit Stellenbosch se Dramadepartement geleen, en is later

stuk vir stuk aangekoop soos wat die Klub begin het om ‘n inkomste te genereer (Malherbe, 1979:403 en Viljoen, 2014).

‘n Groot markiestent wat langs die agterdeur van die kelder opgeslaan is, het aanvanklik as kleedkamers en coulisse gedien. Later is die markiestent vervang deur die wynvate wat die verhoog omraam het, met dinamiet oop te skiet. Die robynrooi wynsteenkristalle in die nuwe kleedkamers het vreemd geglinster onder kunsmatige lig (Malherbe, 1979:402 en Viljoen, 2014). Die beligting is gedoen vanuit ‘n sementwyntenk wat oopgebreek is om as beligtingsboks te dien (Viljoen, 2014). Alle ou kalk is van die mure afgeskraap en die Kelder is van voor tot agter deur die De Wet Broers uitgeverf (Libertas Teaterklub maak sy debuut, 1961:5).

Volgens Ginsburg (1981:9) was die Kelder onuithoudbaar koud in die winter. Die vloer was van sement en daar was nie ‘n plafon in die dak nie. Daar was egter nie geld vir ‘n gesofistikeerde verhitingsstelsel nie. Die oplossing was om blikke vol gate te kap en met gloeiende steenkool te vul (Libertas sê vaarwel aan Kelder, 1967:3). Hierdie “kaggels” moes egter vroegtydig aangesteek word om te voorkom dat die akteurs en gehoor uitgerook of versmoor word. Die Klub se tuisgemaakte verwarmers het die koue verdryf en dit was groot pret om tussen toneelstukke om die “kaggels” te kuier (Ginsburg, 1981:9). Volgens Viljoen was daar reeds bestaande Queen Anne-kaggels in die Kelder wat ook gehelp het om die winterkoue te verdryf (Viljoen, 2014).

In ‘n persoonlike onderhoud met Peter Viljoen, wat in 1961 by die Klub aangesluit het, vertel hy dat daar nooit genoeg fondse was om die dak waterdig te maak nie. Soms het die dak tydens vertonings so erg gelek dat die gehoorlede sambrele saamgebring het wat tydens ‘n ernstige reën bui sommer binne die teater oopgemaak is (Viljoen, 2014). Die sinkdak kon ook nie vervang word nie en indien daar ‘n erge reën bui tydens ‘n opvoering sou uitsak, moes die verrigtinge stopgesit word, aangesien die vallende reën op die sinkdak die akteurs onhoorbaar gemaak het. Die akteurs het dan in die wyntenk-kleedkamers gaan wag totdat hulle kon voortgaan met die vertoning (Viljoen, 2014).

Die Kelder se voorportaal het ook gedien as bergruimte vir die talle krukke en rolstoele wat die Kriges aan die gemeenskap verhuur het. Naas hierdie hospitaalbenodigdhede was die voorportaal, wat oorspronklik ‘n skuur was, met strooi en ander plaasimplimente oortrek (Viljoen, 2014). Volgens Viljoen was die verhuring en verskaffing van sulke toerusting deel van die Kriges se sosiale bydrae aan die Stellenbosse gemeenskap. Hierdie wye verskeidenheid toerusting het deel uitgemaak van die voorportaal se interieur totdat die Klub in 1968 ‘n ander tuiste moes vind (Viljoen, 2014).

Stoele is by klublede geleen, aangekoop by die Universiteit Stellenbosch en teen ‘n baie billike prys by die Stellenbosse Girl Guides aangekoop (Libertas Teaterklub [1960] *Notule* c. Libertas

Teaterklub. Vredelust: Stellenbosch). Die Klub het nog veertig stoele bekom wat voorheen aan die Victoria College op Stellenbosch behoort het (A wine Cellar at Stellenbosch becomes a Theatre, 1963:12). Gehoorlede is steeds via die Eikestadnuus versoek om hulle eie stoele na vertonings te bring (Ginsburg, s.a.a en Malherbe, 1979: 402).

Verder is die dak gestut deur ses groot houtpilare wat die akteurs sou maskeer (Ginsburg, 1967). Consani Ingenieurs het die pilare verwyder en die dak herstut. Al vergoeding wat Consani Ingenieurs gevra het, was 'n donasie van R40 aan twee welsynorganisasies van hul keuse en 'n bedankingsbrief aan mnr. Joop van Rijswijk wat die planne geteken het vir die staalstruktuur wat in die dak geïnstalleer is (Ginsburg, 1981:9).

Die volgende stap was om die vier rostra as basis te gebruik vir die bou van 'n permanente verhoog. Hier was Willa Krige, Charles Johnman en menige manlike klublid se skrynwerkervaarde van onskatbare waarde (Ginsburg, 1981:9 en Theatre Alive and Lasting, 1962:7). Die verhoog is in 1968 saamgeneem na die Klub se nuwe ruimte op Bergzicht en daar is nog tot en met 2015 op dieselfde verhoog gespeel (Viljoen, 2014) toe die teater en verhoog in 'n brand vernietig is.

Vervolgens moes die verhooggordyn geprakseer word. Charles en Dorothy Johnman het desperaat rondgesoek na die geskikte materiaal teen 'n bekostigbare prys. Binnehuis het aangebied om die gordyne te maak as 'n donasie aan die Klub. Die gordyne is met groot sorg ingespan totdat dit gesteel is by die Libertas Teaterklub se latere tuiste op die Bergzichtplein. Ginsburg (1981:9) het na die skuldige verwys as "the bad fairy taking her revenge"!

So het die Libertas Teaterklub 'n tuiste gevind deur die goedhartigheid van die Krige-familie. Op 21 Februarie 1961 het die geselskap van *A Lady Mislaid* die Kelder se handgemaakte verhoog betree (Libertas Teaterklub [1961] *Notule* d. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Alhoewel die Klub nie oor fondse beskik het om programme te druk vir hul eerste aanbieding (drie eenbedrywe, t.w. *Onderdrukte Begeertes*, *The Goldfish*, en *Die Besoeker*) nie, kon hulle wel programme gereed hê vir *A Lady Mislaid*, hul eerste vollengtetoneelstuk. Aanvanklik is die programme deur Pro Ecclesia Drukkers gedruk, totdat 'n borgskap van die Rembrandt-groep op Stellenbosch verkry is (Viljoen, 2014).

Besprekings kon gedoen word by Edrich en by Pikkie Blommaert op Stellenbosch. Volgens Viljoen het die twee besighede hierdie diens gratis aangebied, aangesien dit meer voete na hulle besighede gelok het. Spellesings is altyd gratis aangebied, en daar was altyd koek en tee na afloop van die verrigtinge (Viljoen, 2014).

In die eerste dekade het die kaartjiepryse vir opvoerings tussen 50c en R1,50 per vertoning gewissel.

2.2 1960

2.2.1 Inleidend

Uit bogenoemde blyk dit duidelik dat die Klub sedert sy ontstaan met vele praktiese en logistieke uitdagings gekonfronteer is. Ten spyte van hierdie aanvanklike opdraandestryd het hulle met toewyding en kreatiewe beplanning, asook die bystand van Stellenbosse besighede en instansies, ‘n merkwaardige aantal produksies en spellesings binne die eerste tien jaar van hul bestaan vervaardig en opgevoer. Storie-aande en lesing-demonstrasies het ook nie agterweë gebly nie, en is juis aangebied om die Klub en sy lede tussen produksies kreatief te stimuleer. ‘n Bespreking van die Klub se produksies wat gedurende 1960 tot 1969 op die planke was, volg hieronder.

2.2.2 *The Rose and the Crown en Gebed in Clarendon*

Daar is op die eerste komiteevergadering van die Libertas Teaterklub besluit dat die *Eikestadnuus* gevra sou word om oor die Klub se aktiwiteite verslag te lewer. Daarby is ook besluit om, as die Klub se eerste projek, twee spellesings aan te bied (Libertas Teaterklub [1960] *Notule a. Libertas Teaterklub. Vredelust: Stellenbosch*). Die spellesings sou op 19 Mei 1960 in die Kelder op Vredelust plaasvind. *The Rose and the Crown* van J.B. Priestly en *Gebed in Clarendon* van Dirk Richard is gekies as voorlesingmateriaal (‘n Vermaaklike Toneelaandjie, 1960:2).

‘n Korrespondent van die *Eikestadnuus* was teenwoordig om oor die Klub se debuutprojek te berig. In die berig noem Charles Johnman dat sulke aanbiedings nie alleen groot genot aan die toneelliefhebber verskaf nie, maar ook kan lei tot groter dinge, soos byvoorbeeld die potensiaal om nuwe talent te ontdek. Hy praat ook met groot entoesiasme oor hoe hierdie tipe aande kan meewerk om die toneel as ‘n lewende kunsvorm te bewaar, aangesien dit voortdurend met ander media soos rolprente, die radio en televisie moet meeding (‘n Vermaaklike Toneelaandjie, 1960:2).¹

Betty Botha was verantwoordelik vir die regie en die geselskap het bestaan uit mevv. J. Turner, M. Elstein, Bruce en drr. M. Elstein, P. van Straaten, en mnre. B. Ohlson en S. Alexander. Die

---

¹ Alhoewel Johnman na televisie verwys as een van die elemente wat met die lewende kunste meeding, het dit toe nog nie ‘n invloed op die Klub se teateraktiwiteite gehad nie, aangesien televisie eers in 1976 ‘n realiteit in Suid-Afrika geword het (Kruger, 2014).

Eikestadnuus sonder Jane Turner uit vir haar uitstekende spel wat sy in die rol van die “stokou Tannie” gelewer het (‘n Vermaaklike Toneelaandjie, 1960:2).

Jaco van der Merwe was die regisseur van *Gebed in Clarendon*. Mevv. Gertie Smith-Visser, Gera de Villiers, Marie van Heerden² en mej. Marie Blanckenberg het deel uitgemaak van die rolverdeling. Na afloop van die stuk het prof. Du P. Erlank mej. Blanckenberg gelukgewens met die talent wat sy openbaar het. Die manlike spelers was dr. Piet van Straaten en mnr. F.H. (Fred) Stephens (‘n Vermaaklike Toneelaandjie, 1960:2).

2.2.3 *Onderdrukte Begeertes, The Goldfish en Die Besoeker*

Die Libertas Teaterklub se eerste volwaardige opvoering vind op 16 en 17 September 1960 plaas in die Denneoordsaal op Stellenbosch. Drie eenbedrywe, *Onderdrukte Begeertes*, *The Goldfish* en *Die Vreemde Besoeker* is gekies om opgevoer te word. Soos ooreengekom op die Klub se tweede komiteevergadering, is hierdie stukke op eie bodem vervaardig. Dr. Piet van Straaten was verantwoordelik vir die regie van *Onderdrukte Begeertes*, *The Goldfish* is opgevoer onder spelleiding van Jane Turner, en Gerty Smith-Visser het *Die Vreemde Besoeker* geregisseer (De Wet, 1960:2).

Met die opvoer van die eenbedrywe was die Kelder se restourasie nog nie afgehandel nie en is daar in die klublede se sitkamers en motorhuise gerepeteer. Om dieselfde rede is die Denneoordsaal aan die Klub beskikbaar gestel om as opvoerruimte te dien (Ginsburg, s.a.a).

Betty Botha het in die *Eikestadnuus* oor die aand berig. Sy het ook ‘n kort resensie oor elke eenbedryf by die berig ingesluit. Vanweë Botha se betrokkenheid by die Klub het sy eerstehandse ervaring gehad van al die logistieke probleme, soos die stryd om genoeg spelers te vind, repetisietye te reël, beligtingsapparaat in die hande te kry, ensovoorts. In hierdie verband noem sy in die artikel dat kritiek afkomstig van haar nie “heeltemaal objektief” sou wees nie (De Wet, 1960:2).

Ten spyte van Botha se noue betrokkenheid by die Klub, het sy tog haar indrukke oor die aand gegee. Volgens haar was sy “aangenaam verras, veral met die geesdrif wat deur die spelers en die gehoor openbaar is”. Die spelers, met weinig of geen toneelervaring, het gesorg dat alles glad verloop. Botha het ook die gevoel gekry dat “die gehoor heeltemaal bereid was om, onder

---

² Marie van Heerden het sedert haar debuut in hierdie toneelstuk diep spore getrap in die Libertas Teaterklub se geskiedenis, nie net as speler nie, maar ook as regisseur en samesteller van toneelprogramme. Haar werk word later in meer detail bespreek.

omstandighede, nie te kras te oordeel nie.” Tog, voeg sy by, dat dit nooit nodig was om met ‘n “gevoel van meerderwaardigheid toegeeflik te wees nie” (De Wet, 1960:2).

Eerstens berig sy oor *Onderdrukte Begeertes* onder die regie van dr. Piet van Straaten. Marie van Heerden se vertolking van die verwilderde suster was baie oortuigend. Sy verdien ook ‘n pluimpie vir die navorsing wat sy oor die psigoanalise moes doen om hierdie rol te kon vertolk. Fred Roux was “natuurlik en sonder aanstellerigheid” tuis in sy rol, maar Maxie Liebenberg het by tye effens onseker voorgekom, maar was nietemin oortuigend (De Wet, 1960:2).

In *Die Vreemde Besoeker*, onder regie van Gerty Smith-Visser het Frederick Stephens, ook bekend as Fred Stephens, besonder goeie spel gelewer. Sy vertolking was sterk en beslis. Hy beskik oor die tegniek om pouses meesterlik te gebruik. Fred Roux se vertolking was effe melodramaties; tog het hy “van ‘n baie moeilike rol ‘n sukses gemaak” (De Wet, 1960:2).

Betty Botha beskou *The Goldfish*, onder die regie van Jane Turner, as ‘n baie moeilike toneelstuk en miskien nie die beste van keuses vir so ‘n aand nie, maar absoluut die moeite werd om ten toon te stel. Mary Brooke het uitstekende werk gedoen en Botha spreek die hoop uit dat daar nog meer van haar op die amateurverhoog gesien sal word. Jennifer Ellis, Jill Gould en Max Elstein was al drie tuis in hulle rolle, en dit het voorgekom asof hulle elke oomblik op die verhoog geniet. Oor Johanna Freiderici se spel voer Botha aan dat sy dalk nie sinies genoeg vir ‘n “koerantverslaggewer” was nie, maar dat sy oor ‘n goeie stem beskik en die potensiaal het om nog meer op die amateurverhoog te bereik. Jean Krige se vertolking van die ouer dame was uiters bekoorlik en Klaus van Lieres, Bobby Ohlson en Cecile Elstein het sterk spel gelewer (De Wet, 1960:2).

Botha sluit haar berig af deur die klublede te bedank vir hulle toewyding en entoesiasme wat amateurteater aan die lewe hou. In die geheel was dit verblydend om te sien hoe die akteurs hulself op die verhoog geniet en saam met die gehoor gesorg het vir ‘n vermaaklike teateraand. Volgens Botha is die hoofdoel van die Klub om belangstellendes die geleentheid te bied om teaterervaring op te doen, sonder dat dit te veel tyd in beslag neem en met die akteurs se onderskeie professies inmeng. Dit verg inderdaad veel meer inspanning om produksies onder die vaandel van amateurteater die lig te laat sien (De Wet, 1960:2).

Tydens die opvoering van hierdie stukke was daar nie geld vir kaartjies of gedrukte programme nie, en het “afgevaardigdes” van elke eenbedryf die titel van elke stuk aangekondig en die betrokke akteurs aan die gehoor voorgestel. Na elke eenbedryf het Myrel Ginsburg en Bobby Ohlson met ‘n kollektiebordjie by die deur gestaan. Die gehoor kon dan, volgens hulle oordeel van hoeveel die opvoering werd was, ‘n donasie maak. Hierdie “kollekte” is met dankbaarheid ontvang en so is die Libertas Teaterklub se eerste bankrekening geopen (Ginsburg, s.a.a).

2.3 1961

2.3.1 *A Lady Mislaid*

Met die opening van die Klub se eerste vollengteproduksie op 21 Februarie 1961, was die Kelder gereed om hierdie groot gebeurtenis te huisves. *A Lady Mislaid*, ‘n komedie in twee bedrywe deur Kenneth Horne, het tot en met 25 Februarie 1961 gespeel (Libertas Teaterklub [1961] *Libertas Theatre Club Stellenbosch presents: A Lady Mislaid by Kenneth Horne*. Toneelprogram. Vredeslust: Stellenbosch).

Charles Johnman was verantwoordelik vir die regie, met Gerty Smith-Visser en Marguerite de Villiers wat hom geassisteer het (Libertas Teaterklub maak sy debuut, 1961:5). Jane Turner, Jackie Wetton, Jenny Ellis, Johanna Freiderici, Myrel Ginsburg, Jean Krige, Gerhard Roux, Fred Roux en dr. Piet van Straaten het die rolverdeling uitgemaak. Gertie Smith-Visser was die verhoogbestuurder en ook verantwoordelik vir die klankeffekte. Sybil Ross en Elsa Müller het die souffleurwerk behartig. Frederick Stephens was verantwoordelik vir die beligting, terwyl Honor Manning in beheer was van die rekwisiete (Libertas Teaterklub [1961] *Libertas Theatre Club Stellenbosch presents: A Lady Mislaid by Kenneth Horne*. Toneelprogram. Vredeslust: Stellenbosch).

Die *Eikestadnuus* het ‘n repetisie van *A Lady Mislaid* bygewoon en berig oor die “voelbare teateratmosfeer” wat geskep is deur die “gedaanteverwisseling” wat die wynkelder ondergaan het. Die korrespondent berig ook oor hoe verrassend dit is om die hoeveelheid natuurlike talent wat die spelers openbaar, te aanskou en voorspel dat hierdie amateurgroep beslis nie amateurwerk op die openingsaand gaan lewer nie (Libertas Teaterklub maak sy debuut, 1961:5).

Die firmas General Box Messrs, Consani Staal, I. Perl en De Wet Broers word spesiaal in die program bedank vir die hulp wat hulle verleen het om die teater bruikbaar en ingerig te kry vir die vertoning (Libertas Teaterklub [1961] *Libertas Theatre Club Stellenbosch presents: A Lady Mislaid by Kenneth Horne*. Toneelprogram. Vredeslust: Stellenbosch). Die program bevat ook ‘n brief van dank waarin Charles Johnman die Kriges bedank vir hulle goeiehartigheid om die Klub te huisves. Verder bedank hy ook die gehoor vir hulle ondersteuning en nooi hy hulle vriendelik om by die Klub aan te sluit (Libertas Teaterklub [1961] *In Lieu of programme notes on the philosophical profundities of A Lady Mislaid*. Toneelprogram Addendum. Vredeslust: Stellenbosch).

Volgens ‘n berig in die *Eikestadnuus* beskik die klub voorwaar oor ‘n “voelbare teateratmosfeer” wat herinner aan die “intimiteit” waarmee Stellenbossers in Robert Mohr se eksperimentele “Arena-opvoerings” kennis gemaak het. Dit word ook genoem dat die ruimte “ten goede” op die spelers inwerk (Libertas Teaterklub maak Sy Debuut, 1961:5).

2.3.2 *Moraal*

Die Klub het besluit om hulle tweede vollengtetoneelstuk in Afrikaans aan te bied. Na 'n redelike soektog na die perfekte stuk, val die keuse op *Moraal*; 'n blyspel in drie bedrywe deur die Duitse dramaturg Ludwig Toma. Die regie is waargeneem deur Jaco van der Merwe wat by 'n vorige geleentheid 'n hoofrol in hierdie stuk vertolk het (Libertas Teaterklub bied “Moraal” aan, 1961:2 en Libertas Teaterklub [1961] *Notule a. Libertas Teaterklub: Stellenbosch*).

Oudisies vir *Moraal* word op 1 Mei 1961 in die Kelder op Vredelust gehou (Teaterklub Soek Spelers, 1961:1). Fred Stephens, Andries Lategan, dr. Piet van Straaten, P. van der Gaast, Franz Marx, Kowie Stemmet, Pieter Hough, Fred Roux, Gerhard Engel, André van Schalkwyk, Ivor Joffe, Johanna Freiderici, Elaine van As, Lynette van Vuuren, Marie Malherbe, Jenny Ellis en Jane Turner is as spelers gekies. Ivor Joffe was die verhoogbestuurder en ook in beheer van die beligting. Gertie Smith-Visser en Kotie van Heerden was die souffleuses. Myrel Ginsburg was verantwoordelik vir die dekor en Bettie Botha vir die grimering. Van hulle meubels is vir die duur van die produksie deur die Stellenbosch-Meubelmaatskappy aan te Klub geleen (Libertas Teaterklub [1961] *Libertas Teaterklub bied aan: Moraal deur Ludwig Toma*. Toneelprogram. Vredelust: Stellenbosch).

Moraal open op 11 Augustus 1961 in die Kelder en verdere vertonings volg op 12, 14, 15 en 18 Augustus 1961 (Libertas Teaterklub [1961] *Libertas Teaterklub bied aan: Moraal deur Ludwig Toma*. Toneelprogram. Vredelust: Stellenbosch).

'n Korrespondent van die *Eikestadnuus* het die produksie geresenseer. Die resensent se oorkoepelende gevoel was dat die spelers, “die meerderheid sonder enige opleiding in die teaterkuns, 'n entoesiasme en gewilligheid getoon [het], wat menige beroepsregisseur sou verwelkom” (Libertas-Groep Voorsien in Behoeft, 1961:5).

Marie Malherbe het met “groot gemak en beheerstheid” gespeel en die stuk se tempo het dadelik opgeflikker wanneer sy op die verhoog verskyn. Ten spyte van Malherbe se bydrae tot die stuk se tempoversnelling “wat broodnodig is by komedie”, kon die “vinnige, lewendige spel van woorde” nie deur die ander spelers volgehou word nie. Die vertraging in tempo was die gevolg van spelers wat nie woordvas was nie, en die feit dat hulle nog nie die “agtergrond en tegniek van die komedie” kon toepas nie (Libertas-Groep Voorsien in Behoeft, 1961:5). Frederick Stephens en Jenny Ellis kon met meer ervaring 'n sukses van hulle onderskeie rolle gemaak het. Fred Roux het potensiaal getoon, maar hy het ook, soos van die ander spelers, nog nie die vermoë besit om 'n karakter te skep en vol te hou “in elke woord, gebaar of beweging” nie (Libertas-Groep Voorsien in Behoeft, 1961:5).

Die kritiek ter syde, word elke betrokke by die produksie geloof vir die moeite en tyd wat hulle afgestaan het om die produksie te laat realiseer. In dieselfde asem word daar ook spesiale erkenning gegee aan diegene wat agter die skerms betrokke was ten opsigte van regie, dekor en beligting (Libertas-Groep Voorsien in Behoeftes, 1961:5).

Die verslaggewer sluit af deur die Klub te bedank vir die inisiatief wat hulle geneem het om in die dringende behoefte aan 'n sterk amateurgroep op Stellenbosch te voorsien. Daarmee saam word die hoop uitgespreek dat die Klub "sal groei en steeds sterker word en dat die standaard met elke opvoering sal styg" (Libertas-Groep Voorsien in Behoeftes, 1961:5).

2.4 1962

2.4.1 *Go Back for Murder*

In 1962 is die Libertas Teaterklub maar drie jaar oud. In hierdie kort tydperk spog hulle reeds met vyf suksesvolle produksies (Libertas Teaterklub [1962] *Notule a. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch*).

Die Klub skop hulle teaterseisoen van 1962 af met Agatha Christie se *Go Back for Murder*, met Bettie Botha as die regisseur. Die vertonings vind plaas vanaf Vrydag 23 Februarie tot en met Woensdag 28 Februarie in die Kelder op Vredelust wat teen hierdie tyd goed ingeburger was (Libertas Teaterklub [1962] *Libertas Theatre Club Presents: Go Back for Murder. Toneelprogram. Vredelust: Stellenbosch*).

As gevolg van die Groepsgebiedewet kon die Klub nie voor gemengde gehore optree nie. Derhalwe is aparte vertonings vir die nie-blanke gemeenskap van Stellenbosch gehou, sodat hulle ook kon deel in die vreugde wat die Klub aan Stellenbosch se gemeenskap verskaf het. Dit was juis hierdie aande wat rekordgetalle getrek het. Hierdie twee vertonings is vir 2 en 3 Maart 1962 geskeduleer (*Go Back for Murder*, 1962:11).

'n Korrespondent van die *Eikestadnuus* het 'n repetisie bygewoon en berig dat die toneelstuk besig is om mooi vorm aan te neem en dat die teatermakers almal in goeie gees repeteer. Daar is veral klem gelê op die interessante en effektiewe dekor wat deur die plaaslike argitek, Jochem Mars, ontwerp en gebou is. Verder word daar berig dat die akteurs goed in hulle rolle pas en dat hulle die tyd op die verhoog geniet. Lawry Snyman het veral beïndruk, en so ook Aubrey Westin wat entoesiasies en vol lewenslus voorgekom het. Ivor Joffe en Peter Viljoen het vir soveel komiese oomblikke gesorg dat selfs die geselskap, wat die stuk teen hierdie tyd al goed ken, plek-plek nie hulle lag kon hou nie. Die verslaggewer voorspel dat die gehoor vir seker Joffe en Viljoen se spel

gaan geniet. Gerty Smith-Visser, Jean Krige en Betty Botha, wat die hoofrol vertolk, belooft ook om die gehoor te trakteer met sterk spel (Go back for Murder, 1962:11).

Dit was Ivor Joffe wat vir Peter Viljoen betrokke gekry het by die Libertas Teaterklub, alhoewel Viljoen uiteindelik langer as Joffe by die Klub betrokke was. Hulle het goeie vriende geword wat dit veral geniet het om saam op die verhoog te wees (Viljoen, 2014).

Met die publikasie van hierdie berig was die besprekings reeds goed op dreef en was die eerste twee vertonings reeds uitverkoop in die teater wat op daardie stadium sitplek aan 150 persone kon bied (Go back For Murder, 1962:11 en Libertas Teaterklub [1962] *Libertas Theatre Club Presents: Go Back for Murder*. Toneelprogram. Vredelust: Stellenbosch).

Die rolverdeling het bestaan uit Lawry Snyman, Ivor Joffe, Peter Viljoen, Reg Steel, John Roberts, Betty Botha, Gertie Smith-Visser, Jean Krige, Jean McDonald, Lucy Ann Plumly en Aubrey Weston. Dr. Piet van Straaten en Ivor Joffe het die beligting hanteer, Jochem Mars was in beheer van die dekor en Mary Brooke het die kostuums en rekwisiete hanteer. Mary Ellis was die souffleuse en Frederick Stephens die verhoogbestuurder. Die grimering is deur klublede behartig (Libertas Teaterklub [1962] *Libertas Theatre Club Presents: Go Back for Murder*. Toneelprogram. Vredelust: Stellenbosch).

Volgens 'n resensie in die *Eikestadnuus* verdien Bettie Botha al die eer wat na haar kant toe kom vir die keuse en suksesvolle uitvoering van die stuk. Die resensent praat ook met groot waardering oor die hoeveelheid tyd, mannekrag en organisering wat dit verg om 'n amateurproduksie op so 'n groot skaal op die planke te bring. Met haar sterk, eerlike spel en gemaklike karakterisering het Bettie Botha die gehoor deurgaans vasgehael gehou. Gerty Smith-Visser se spel was oortuigend, met slim gebruik van pouses, fisikaliteit en gesigspel. Lawry Snyman het perfek in sy rol gepas en volgens die resensent moet daar meer van hierdie akteur op die amateurverhoog gesien word. Peter Viljoen het, met sy sterk Kanadese aksent en slim kostumering, kleur en humor aan die opvoering verleen. Lucy Ann Plumly, wat 'n spelerige kwaliteit in haar spel ingewerk het, se vertolking was uiters aangenaam om dop te hou (A Place to Play In, 1962:5).

2.5 1963

2.5.1 *Koning Lysterbaard*

In 1963 bied die Libertas Teaterklub die kindertoneelstuk *Koning Lysterbaard* deur Leen van Marcke aan. Marie Malherbe het die stuk uit die Vlaams in Afrikaans vertaal en verwerk. Dit was ook die eerste keer dat hierdie kindertoneelstuk in Suid-Afrika opgevoer is. Die regie is waargeneem deur Esther van Ryswyk (Kinders en Grootmense speel saam, 1963:7).

Die speelvlak duur vanaf Woensdag 20 Februarie tot Saterdag 2 Maart 1963. Om die jeug van Stellenbosch te akkommodeer was die vertonings smiddae om 15:00 en saans om 19:00. Spesiale vertonings is weer gereël om die nie-blanke gemeenskap te akkommodeer (Libertas Teaterklub [1963] *Libertas Teaterklub Stellenbosch bied aan Koning Lysterbaard*. Toneelprogram. Vredelust: Stellenbosch en Libertas Teaterklub [1963] *Notule a. Libertas Teaterklub*. Vredelust: Stellenbosch)

Die rolverdeling van *Koning Lysterbaard* het bestaan uit Fred Stephens, Ivor Joffe, Fred Roux, Pieter van der Gaast, Ian Walls, Cathy Verwey en Adli Visser, asook verskeie kinders en kermisgangers. Dr. Piet van Straaten was in beheer van die dekor en beligting en daarmee saam ook die verhoogbestuur. Gerty Smith-Visser was die souffleuse en Bettie Botha was in beheer van die grimering. Die danse is deur Marina Grut ge choreografeer (Libertas Teaterklub [1963] *Libertas Teaterklub Stellenbosch bied aan Koning Lysterbaard*. Toneelprogram. Vredelust, Stellenbosch).

Volgens 'n korrespondent van die *Eikestadnuus* was dit 'n vreugde om die kindergehoor se reaksies dop te hou. Die belangrike elemente wat nodig is vir suksesvolle kindervermaak, soos vermomming, verrassing, simpatie en vreugde, is in 'n eenvoudige storielyn wat deur musiek en choreografie ondersteun is, saamgevat en deur die kinders se reaksies weerspieël. Daar is deurgaans, maar veral in die kermistoneel, gebruik gemaak van prettighede vol kleur en beweging. Esther van Ryswyk verdien hier 'n pluimpie vir hierdie vermaaklike produksie waarin sy noue samewerking tussen die akteurs – volwassenes én kinders – bewerkstellig het. Volgens die korrespondent is dit egter 'n jammerte dat die kinders se name nie in die program genoem is nie. Cathy Verwey het haar goed van haar taak gekwyt as Prinses Lillaloria, en Fred Roux as Kriskras het die kindergehoor se aandag deurgaans gehou. Fred Stephens se amusante vertolking van die Koning en Pieter van der Gaast se aanvoeling vir die komiese het gesorg dat die kinders tot die einde toe vermaak is. Marie Malherbe word ook gelukkigwens met haar prettige verwerking. Die musiek was vrolik en in goeie smaak. Die drie stelle het op 'n eenvoudige, maar effektiewe manier die verlangde atmosfeer geskep. Die kostuumontwerp word gekomplimenteer en dr. Piet van Straaten is uitgesonder vir sy vernuf agter die elektriese skakelbord wat die klub kort vantevore laat installeer het (Lysterbaard a great success, 1963:3).

Die integrasie tussen amateur- en professionele teatermakers was reeds hier sigbaar met Esther van Ryswyk wat vanuit 'n professionele teateragtergrond die regie van hierdie produksie met amateurspelers behartig het (ESAT, 2014. *Esther van Ryswyk*).

2.5.2 Die Uys Krige-aande

Die Libertas Teaterklub bied vanaf Vrydag 14 Junie tot Woensdag 19 Junie 1963 drie Uys Krige-eenbedrywe aan. Dit was die eerste aanbieding van toneelstukke uit eie bodem nadat die Klub lank

die behoefte gehad het om Suid-Afrikaanse skrywers te ondersteun (Hiervan en Daarvan, 1963:2). Dit was inderdaad ‘n historiese geleentheid by uitstek, aangesien die Kelder deel was van die ou Krige-familieplaas, Vredelust. Boonop speel twee van hierdie stukke – *The Arrest*, wat deur Uys Krige in Afrikaans vertaal is, en *Die Grootkanonne* – in Stellenbosch af (Hiervan en Daarvan, 1963:2). Dit was ook die debuutopvoering van *Die Grootkanonne*. *Eikestadnuus* bemark hierdie geleentheid as “‘n soort drie-dubbele Stellenbosch-Krige aand!” (Die eenbedrywe van Uys Krige op die planke, 1963:2).

Boonop het die Klub die voorreg geniet van Uys Krige wat homself beskikbaar gestel het om – met sy “kenmerkende entoesiasme maar ook beskeidenheid oor sy werk” – deurgaans sy hulp te verleen met die voorbereiding van hierdie historiese geleentheid (Hiervan en Daarvan, 1963:2).

Teen daardie tyd was dit al ‘n instelling om ekstra vertonings vir die nie-blanke gemeenskap van Stellenbosch te skeduleer. Hierdie ekstra vertonings het op 21 en 22 Junie plaasgevind (Drie Eenbedrywe van Uys Krige op die planke, 1963:2).

Titia Bruynzeel, wat getroud was met die eienaar van die eertydse Bruynzeel-houtfabriek op Stellenbosch, het *The Arrest* se regie waargeneem (Viljoen, 2014). Die rolverdeling het bestaan uit Peter Viljoen, Rita Sierts-Ehlers, Jenny Ellis, Jill Gould, Jean McDonald, Gillian van Coppenhagen, Meriel Hazell en Michelle Lamber.

Die Grootkanonne is geregisseer deur dr. Piet van Straaten met Frederick Stephens, Peter de Swart, Peter Viljoen en Susie Viljoen as spelers. De Swart het deur Viljoen, ‘n huisvriend, betrokke geraak by die Klub (Viljoen, 2014).

Danie Bosman was die regisseur van *Fuente Sagrada* met Pieter Grobbelaar, Johan Conradie, Harry Kriel, Ivor Joffe, Adli Visser, Christa Schneider, Lize du Plessis en Lyn Vosloo in die rolverdeling. Die tegniese aspekte soos dekor, beligting, rekwisiete, grimering en kostumering van al drie eenbedrywe is deur verskeie lede van die Klub hanteer (Libertas Teaterklub [1963] *The Libertas Theatre Presents: One-Act Plays by Uys Krige*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Vredelust: Stellenbosch).

Die *Eikestadnuus* het berig dat die klub ‘n mylpaal bereik het met hierdie aanbieding en dat dit ‘n genotvolle aand was vir almal wat dit bygewoon het.

Mev. Titia Bruynzeel, regisseur van *The Arrest*, het gesorg vir ‘n “keurig afgewerkte aanbieding”. Die kostuums was kleurvol en die dialoog “sprankelend en vlot”. Rita Sierts-Ehlers het ‘n skitterende vertolking gelewer. Daarmee saam was Michelle Lambert se spel “iets besonders vir ‘n

kind van haar ouderdom”. Peter Viljoen in die rol van die lompe Hasewinkel was ook ‘n goeie keuse (Uys Krige op Stellenbosch, 1963:6).

In *Fuente Sagrada* het Pieter Grobbelaar met sy “besonder aangename verhoogpersoonlikheid ‘n intelligente en egte vertolking gelewer”. Christa Schneider se spel was verdienstelik maar by tye wel ontroerend. Dit was egter jammer dat die klankeffekte die stemming plek-plek belemmer het, aangesien die sukses van hierdie stuk grootliks op die skep van die regte stemming berus; dit moes “beslis steurend vir die akteurs ... gewees het”. Danie Bosman en Harry Kriel het albei goeie vertolkings gelewer en Lize du Plessis se spel was goed, maar nie altyd volgehoue nie (Uys Krige op Stellenbosch, 1963:6).

In *Die Grootkanonne* het Frederick Stephens die louere ingeoes met sy uitmuntende spel. Peter de Swart het by tye effens onseker voorgekom, en soms was sy stemtoon te egalig. Nietemin het hy as debuutakteur ‘n merkwaardige vertolking gelewer. Piet van Straaten verdien ‘n pluimpie vir sy regie, veral omdat dit die eerste keer was dat hy ‘n toneelstuk op so ‘n groot skaal en van so ‘n moeilikheidsgraad geregisseer het. Met hierdie eerste opvoering van *Die Grootkanonne* in Afrikaans het die geselskap bewys dat hierdie stuk nie alleen speelbaar is nie, maar ook ‘n genotvolle trefferstuk by gehore kan wees (Uys Krige op Stellenbosch, 1963:6).

Die opvoerings van die bogenoemde stukke is ‘n bewys van die Libertas se bydrae om Afrikaanse teaterliteratuur te bevorder deurdat ‘n toneelstuk soos, byvoorbeeld, *Die Grootkanonne* vir die eerste keer deur die Libertas na die verhoog gebring is en aan gehore bekend gestel is.

Oor die algemeen is die aanbieding beskou as besonder suksesvol en *Eikestadnuus* het die hoop uitgespreek dat die Klub voortaan meer Suid-Afrikaanse werke sou opvoer eerder as om op vertaalde toneelstukke te steun (Uys Krige op Stellenbosch, 1963:6).

Sedert die Klub se ontstaan was daar hoofsaaklik gebruik gemaak van reeds bestaande, vertaalde werke. Een van die redes hiervoor was die Klub se besluit om hul eie produksies te vervaardig, omdat hulle nie noodwendig artistieke invloed of hulp van buite kon bekostig nie. Dit is belangrik om te onthou dat die bestuur van die Klub, asook die vervaardiging van produksies nie die lede se voltydse beroep was nie, maar ‘n stokperdjie wat hulle professionele lewe buite die teater aangevul en verryk het. Dit kan dus logies afgelei word dat klublede nie noodwendig oor die tyd beskik het om, tesame met die vervaardiging van produksies, nuwe werk te skryf nie. Dit is egter noemenswaardig dat die Klub binne die eerste vier jaar van hulle bestaan so ver gevorder het, dat hulle die legendariese Uys Krige se werk op die amateurverhoog kon tentoonstel. Met hierdie geleentheid het hulle die weg gebaan om plaaslike werk te ondersteun en so ook vir nuwe Suid-Afrikaanse skrywers die geleentheid gegun om hulle werk ten toon te stel.

2.6 1964

2.6.1 *Die Koffer en Hello out There*

Vanaf 8 tot 11 April 1964 word *Die Koffer* van André P. Brink en *Hello Out There* van W. Saroyan opgevoer. Dr. Piet van Straaten het die regie van beide stukke behartig. (Libertas Teater en Twee Eenbedrywe, 1964:2). Daar is weer spesiale vertonings vir die nie-blanke gemeenskap van Stellenbosch gereël (*Eikestadnuus*, 1964:2).

Esther van Ryswyk, wat die werke geresenseer het, beskou die Klub se toneelkeuses as “ambisieus” en ‘n “besliste stap vooruit”. Vir Van Ryswyk was dit “duidelik dat spelers en regisseur hard gewerk het aan twee eenbedrywe wat ‘n uitdaging was”. Sy sonder die dekor soos volg uit as een van die belangrikste bates van die aand: “In albei gevalle was die dekor ‘n hegte deel van die geheel en is dit met smaak ontwerp en uitgevoer” (Van Ryswyk, 1964:5).

Die rolverdeling van *Hello Out There* het bestaan uit Pieter de Swart, Peter Viljoen, dr. Piet van Straaten, Rita Sierts-Ehlers en Gerty Smith-Visser (Libertas Teaterklub [1964] *Libertas Theatre Presents: Hello Out There by William Soroyan*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Vredelust: Stellenbosch). Volgens Van Ryswyk het Pieter de Swart se spel in *Hello Out There* merkbaar verbeter. Die mooi oomblikke wat hy gehad het, is egter bederf deur swak artikulasie. Rita Sierts-Ehlers se vertolking was fyn en sensitief met ‘n egtheid wat by tye werklik ontroer het. Swak agtergrondgeluide en beligtingsveranderinge wat te opvallend was, het egter die klimaks van die stuk bederf (Van Ryswyk, 1964:5).

Die Koffer se rolverdeling het bestaan uit Casper Venter, Louis Eksteen, dr. Piet van Straaten, Marie van Heerden, Dian Joubert en Annette Muller (Libertas Teaterklub [1964] *Libertas Teaterklub bied aan: Die Koffer deur André P. Brink*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Vredelust: Stellenbosch). Volgens Van Ryswyk is *Die Koffer* met begrip hanteer, alhoewel ‘n paar tegniese regstellings die geheel sou verbeter het. Verder kon die tempo oor die algemeen vinniger gewees het, veral tydens die dele waar die karakters mekaar se woorde herhaal. Daar was ook ‘n merkbare afwesigheid van gestileerde bewegings in die dele waar die teks gevra het vir ‘n sekere vorm. Die vryer bewegings wat kontrasterend met die gestileerde bewegings moes wees, sou die nodige wisseling, in hierdie geval afwesig, bewerkstellig het. Casper Venter het met begrip gespeel en veral sy reaksies op die woord “honger” het die regte balans tussen die aangrypende en die komiese gehad. Louis Eksteen en Marie van Heerden het besonder goed saam gespeel en werklik mooi oomblikke gehad. Ongelukkig is Dian Joubert en Anette Muller se spel bederf deur ‘n te stadige tempo (Van Ryswyk, 1964:5).

Van Rijswijk sluit haar resensie af deur te sê dat die klub die volle ondersteuning van die Stellenbosse publiek verdien as hulle aanhou om werk van hierdie gehalte te lewer. Sy spoor ook voornemende gehoorlede aan om die lewende toneel in hulle midde te ondersteun deur die Klub se opvoerings by te woon (Van Ryswyk, 1964:5).

Die Koffer het geskiedenis gemaak toe dit in Parow en later in Worcester, die Afrikaanse Taal- en Kultuurvereniging (ATKV) se toneeluitdunne gewen het. Sodoende het hulle deurgedring tot die finale rondte wat in Bloemfontein gehou is (*Arsenic and Old Lace* was 'n treffer, 1964:2). Die Stellenbosse Boerewynmakery het 'n kombi beskikbaar gestel sodat die groep na Bloemfontein kon reis (Libertas Teaterklub [1963] *Notule a. Libertas Teaterklub. Vredelust: Stellenbosch*). *Die Koffer* het met die tweede prys weggestap. Nietemin het hulle sterk meegeding teen Normaalkollege van Pretoria wat met *Skottelgoedwater* van Conrad Seiler, die kompetisie gewen het. Naas hierdie prestasie is Louis Eksteen en Marie van Heerden onderskeidelik as Beste Akteur en Beste Aktrise aangewys (*Arsenic and Old Lace* was 'n treffer, 1964:2).

2.6.2 *Arsenic and Old Lace*

Die enigste vollengtetoneelstuk wat die klub in 1964 opgevoer het, was *Arsenic and Old Lace* deur Joseph Kesserling. Die regie is waargeneem deur Esther van Rijswijk. Die vertonings het op 4, 6, 10, 11, 12 en 13 Junie plaasgevind en 'n aparte vertoning op 5 Junie is vir die nie-blanke gemeenskap van Stellenbosch geskeduleer (*Eikestadnuus*, 1964:2).

Die klub se weergawe van die toneelstuk was uiters geslaagd ten opsigte van bywoning en die wins wat deur die kaartjieverkope gemaak is (*Arsenic and Old Lace* was 'n treffer, 1965:2).

Die rolverdeling het bestaan uit John Kitson, Frederick Stephens, Louis Eksteen, Piet Retief, Fred Roux, Jim Allan, Pieter de Swart, Mauritz van Aarde, Peter Viljoen, Ken Hazel, Charles Johnman, Jane Turner, Marie van Heerden en Rita Sierts-Ehlers. Mary Brook was die souffleuse (Libertas Teaterklub [1964] *Libertas Theatre Presents: Arsenic and Old Lace by Joseph Kesserling* Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Vredelust: Stellenbosch).

'n Resensent skryf dat daar baie min fout te vind was met Esther van Ryswyk se regie van *Arsenic and Old Lace*. Marie van Heerden is uitgesonder vir haar skitterende vertolking van Martha Brewster. Mauritz van Aarde het 'n oortuigende vertolking gelewer, terwyl Fred Roux ietwat ontuis was in die rol van Mortimer. Rita Sierts-Ehlers het egter goeie spel gelewer. Die kleiner rolle, gespeel deur Piet Retief, Louis Eksteen en Peter Viljoen, het groot genot aan die waarderende gehoor verskaf. Die resensent sluit af deur die dekor en beligting te komplimenteer (De Koker, 1964:4).

2.6.3 *The Valiant, Blue Concerto en In Waltz Time*

Die klub het hulle jaarlikse toneelaktiwiteite afgesluit met drie eenbedrywe wat vanaf 4 tot 7 November 1964 opgevoer is.

The Valiant deur Holworthy Hall en Robert Middlemass se regie is behartig deur Peter de Swart wat ook 'n rol vertolk het. Saam met De Swart het Reitz Hofmeyr, Casper Venter, Peter Viljoen en Elodie Daneel die rolverdeling voltooi. Dr. Piet van Straaten was die verhoogbestuurder terwyl Peter de Swart en Maureen de Kock onderskeidelik dekormeester en souffleuse was (Libertas Teaterklub [1964] *Libertas Theatre Club presents: An Evening of one-act plays*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Vredelust: Stellenbosch).

Titia Bruynzeel was die regisseur van *Blue Concerto* deur Marvin L. Seiger en Drik Kotze, Hebert Pienaar, Mauritz van Aarde, Jean McDonald, Elaine Corbett en Yvonne White het in die produksie opgetree. Elaine Corbett en Yvonne White het ook om die beurt as souffleuses waargeneem (Libertas Teaterklub [1964] *Libertas Theatre Club presents: An Evening of one act plays*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Vredelust: Stellenbosch).

Shirley Ehlers was verantwoordelik vir die regie van *In Waltz Time* deur Philip Johnson en die rolverdeling het bestaan uit Louise Brower, Marie van Heerden, Adli Visser, Jane Turner, Cynthia Lamprecht, Mary Gibbons, Lize Hugo en Wilna Rust (Libertas Teaterklub [1964] *Libertas Theatre Club presents: An Evening of one act plays*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Vredelust: Stellenbosch).

2.7 1965

2.7.1 *Crime on Goat Island*

Op 2, 3, 7, 8, 9 en 10 April 1965 word Ugo Betti se *Crime on Goat Island* deur die Klub opgevoer. Die regie is waargeneem deur dr. Piet van Straaten. Die rolverdeling het bestaan uit Mauritz van Aarde, Cynthia Bam, Eugenie Hauptfleisch, en Idie Troskie (*Eikestadnuus*, 1965:2). In die *Eikestadnuus* se resensie word die Klub geloof vir hul ambisieuse waagmoed om hierdie toneelstuk, op die oog af realisties maar gelaai met diepliggende simboliek, aan te pak. Die standaard wat die amateurs bereik het, word egter as prysenswaardig beskou (*Crime on Goat Island*, 1965:3).

In die resensie is Mauritz van Aarde en Eugenie Hauptfleisch se spel uitgesonder. Ten spyte van die uiters moeilike rol wat Van Aarde moes vertolk, het hy dit reggekry om moeiteloos tussen die verskillende fasette van sy karakter te glip. Sy aksent en minder goeie spraaktegniek het egter plek-plek belangrike inligting laat verlore gaan. Tog loof die resensent hom vir sy talent en spreek die hoop uit dat hy 'n poging sal aanwend om sy spraak te verbeter (*Crime on Goat Island*, 1965:3).

Die lang stukke stilspel wat Eugenie Hauptfleisch moes lewer, is subtiel vertolk en was noodsaaklik vir haar karakterontwikkeling. Sy het oortuig tydens die kragtige tonele, maar in die stiller, liriese tonele effe te veel in haar dop gekruip (Crime on Goat Island, 1965:3).

Die res van die akteurs het egter by tye lomp voorgekom. Die spelers het soms nie geweet wat om met hulle hande te doen nie en daar was ook probleme met spraakritmes en beheersde spel in die dramatiese tonele. Die geselskap het wel deurgaans die nodige spanning en atmosfeer geskep wat die toneelstuk verlang, en hulle reaksies was goed. Die dekor het daarin geslaag om die temas van eensaamheid en stilte te beklemtoon. Die beligting is sensitief hanteer en die lied *Esse vi utu sehe*, wat spesiaal vir hierdie produksie gekomponeer is deur Arnold van Wyk, het bygedra tot die atmosfeer wat geskep is. Die resensie word afgesluit met die hoop dat die Klub nog 'n vollengteproduksie voor die einde van 1965 op die planke sal kan bring (Crime on Goat Island, 1965:3). Arnold van Wyk is tydens sy lewe beskryf as die “doyen van Suid-Afrikaanse komponiste” en was tot en met sy aftrede in 1978 werksaam as dosent by die Universiteit Stellenbosch (May, 2013). Die Klub was dus uiters bevoorreg om hierdie internasionaal bekende komponis in hulle midde te hê, asook sy bereidwilligheid om eksklusief 'n werk vir hul produksie te komponeer.

2.8 1966

2.8.1 *Die Ander Ek, Die Sterkere, The Hungerers, en George*

Vanaf 4 tot 7 Mei het die klub afgewyk van hul normale program deur vier eenbedrywe op een aand te laat speel. Die keuse van stukke, naamlik *Die Ander Ek* deur Alice Gerstenberg soos vertaal deur Marie Malherbe, *Die Sterkere* deur August Strindberg, *The Hungerers* deur William Saroyan en *George* deur H. Cartnell het gesorg dat daar genoeg afwisseling op die program was (Eenbedrywe deur Libertas, 1966:2).

Die eenbedrywe is geregisseer deur dr. Piet van Straaten, Marie van Heerden en Nuda Brits. Gesoute spelers soos Marie van Heerden, Madeleine Heyns, Rita Sierts-Ehlers, Mauritz van Aarde, Jean McDonald, Joan Nel en Anette Muller se spel het glad nie teleurgestel nie (Libertas se Eenbedrywe, 1966:5).

In *Die Sterkere* het Madeleine Heyns uithalerspel gelewer sonder om 'n woord te sê en saam met Marie van Heerden as medespeler het hulle hierdie “juweeltjie ten beste weergegee”. Volgens die verslaggewer kon daar ook nie fout gevind word met die nuwelingspelers wat vir die eerste of tweede maal op die verhoog verskyn het nie. Almal was bekwaam in die rolle wat hulle vertolk het (Libertas se Eenbedrywe, 1966:5).

Die Ander Ek was ten tyde van die opvoering nog nie “heeltemal ingespeel nie” en daar was “geleentheid vir skaafwerk” voordat die stuk aan die landwyse ATKV Toneelkompetisie sou deelneem (Libertas se Eenbedrywe, 1966:5).

2.8.2 Somerset Maugham word vereer by die Libertas Teaterklub

Met die bekende skrywer en dramaturg, Somerset Maugham, se dood in Januarie 1966 het die Libertas Teaterklub ook besluit om, soos wat daar wêreldwyd gedoen is, eer te betoon aan Maugham deur van sy werke voor te lees en op te voer. Hierdie geleentheid het op 10 en 11 Junie by Die Kelder op Vredelust plaasgevind.

Jocelyn de Bruyn was die samesteller van *Creatures of Circumstances*, ‘n program in vier episodes wat saamgestel is uit drie van Maugham se kortverhale, naamlik *The Letter*, *The Creative Impulse*, *The Colonel's Lady*, en sy roman *The Razor's Edge* (De Bruyn, 1966:5). Volgens ‘n berig in die *Eikestadnuus* het Jocelyn homself baie goed van sy taak gekwyt deur die keuse en verwerking van Maugham se kortverhale vir die verhoog. Hy is ook geprys vir die manier hoe die program saamgestel is, deurdat hy gepaste inleidings gebruik het om elke verhaal in perspektief te plaas. Die hoop is uitgespreek dat De Bruyn meermale ingespan sou word om programme oor bekende skrywers saam te stel (Extracts from Somerset Maugham, 1966:5). Jocelyn de Bruyn was ten tyde van hierdie produksie ‘n dosent in Engelse Spraak aan die Universiteit Stellenbosch se Dramadepartement (ESAT, 2014. *Jocelyn de Bruyn*).

2.8.3 *Night Must Fall*

Vir die klub se vollengteproduksie is die drama *Night Must Fall* deur Emlyn Williams gekies. Marie van Heerden was die regisseur.

Die rolverdeling het bestaan uit Peter Viljoen, Boela Holloway, Jimmy Aglianis, Jane Turner, Thea Kirsten, Anette Muller, Jill de Klerk en Joan Nel. Anette Muller het ook as verhoogbestuurder opgetree, Peter de Swart was in beheer van die beligting. Johann van Heerden was verantwoordelik vir die dekor terwyl Freddie Fourie vir die klankeffekte gesorg het. Die viool en klavier is onderskeidelik deur Van Zyl Hough en Enrique Breytenbach bespeel (Libertas Teaterklub [1966] *Night Must Fall by Emlyn Williams*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Vredelust: Stellenbosch).

In die program bedank die regisseur almal wat gehelp met die produksie. Sy rig ‘n spesiale woord van dank aan die US se Dramadepartement vir die leen van hul beligtingsapparaat, asook verskeie items wat gebruik is as dekor (Libertas Teaterklub [1966] *Night Must Fall by Emlyn Williams*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Vredelust: Stellenbosch).

2.9 1967

2.9.1 *Gas Light*

Gas Light deur Patrick Hamilton is vanaf 7 tot 15 April 1967 by die Kelder op Vredelust aangebied onder die regie van dr. Piet van Straaten. Die rolverdeling het gespog met Marie van Heerden, Gerhard Roux en Piet van Straaten (New Libertas Play, 1967:2 en Eikestadnuus, 1967:2). Kostuums is by die US se Dramadepartement geleen. In 'n persoonlike brief aan prof. Fred Engelen bedank Myrel Ginsburg die Dramadepartement vir die leen van die kostuums wat 'n groot rol in die sukses van die produksie gespeel het (Ginsburg, 1967a). Alhoewel hierdie produksie vier vol sale getrek het, het daar ongelukkig nie 'n resensie in die Eikestadnuus verskyn nie (Ginsburg, 1967).

2.9.2 *Portret van 'n Madonna, Bedtime Story en Kwartet*

Vanaf 9 tot 17 Junie 1967 bied het die Klub drie eenbedrywe aan, t.w. *Portret van 'n Madonna* deur Tennessee Williams, *Bedtime Story* deur Sean O'Casey en *Kwartet* deur Gerhard J. Beukes (Drie Eenbedrywe deur Libertas, 1967:11 Libertas Teater en Libertas Lewer Puik Werk, 1967:4). Marie van Heerden, bygestaan deur Jane Turner en mev. Britz as assistentregisseurs, behartig die regie van al drie stukke (Drie Eenbedrywe deur Libertas, 1967:11).

In die *Eikestadnuus* se toneelrubriek word Marie van Heerden se regie van *Kwartet* en *Portret vir 'n Madonna* uitgesonder. Sy word geloof vir haar effektiewe gebruik van pouses en stiltes wat bygedra het tot die spanningslyn wat stuksgewys "'n kerfie hoër" opgeskuif is (Libertas lewer puik werk, 1967:4). Daar word ook met dankbaarheid verwys na die hoofspelers se "indrukwekkende", beheersde spel wat maklik hierdie "gelaaide toneelstukke" met "'n onbeheersde geskreeu en emosionele uitbarstings" kon ontsier (Libertas Lewer Puik Werk, 1967:4).

In *Portret vir 'n Madonna* het Madeleine Heyns "sterk en oortuigende" spel gelewer. Heyns se ryk genuanseerde stem het haar vertolking van die geestelik versteurde en skisofreniese oujongnoui nog meer aangrypend gemaak. Mees Xteen, se "gemaklike, subtile speelstyl en diep, ryk stem" is hoog aangeprys en "groot dinge" word vir hom in sy toneelloopbaan voorspel (Libertas Lewer Puik werk, 1967:4). Mees Xteen was gedurende die sestigerjare 'n dramastudent aan die Universiteit Stellenbosch. Na afloop van sy studies het hy hom as professionele akteur bekwaam en 'n bekende gesig geword in die Suid-Afrikaanse teater-, film- en televisiebedryf (ESAT, 2015. *Mees Xteen*).

Bedtime Story is gevul met "mooi momente" en Jean McDonald het beïndruk met haar "pragtige Engels, gemaklike speelstyl en mooi verhoogpersoonlikheid". Volgens die verslaggewer kon sy egter in haar "woede en uitvaart 'n bietjie hoër geklim het". Herbert Pienaar se pogings om "John" te hipnotiseer was "kraaiend snaaks". Brenda von Memerty word geloof vir die "wonderlike

karakterspel” wat sy gelewer het en sy word geprys as ‘n “bekwame en veelsydige aktrise” (Libertas Lewer Puik Werk, 1967:4).

Ten spyte van die tempo wat “ongelukkig getrek” het, word daar melding gemaak van die gewaagde en interessante storielyn. In dieselfde asem vind die verslaggewer dit tog jammer dat die skrywer nie ‘n “meer aanvaarbare slot kon uitdink nie” (Libertas Lewer Puik Werk, 1967:4).

Jannie Gagiano, Edward Hammons en Chris Goosen maak hul toneeldebuut in *Kwartet*. Volgens die verslaggewer was dit egter “onmoontlik om by die aanskoue te glo” dat hierdie spelers hulle vir die eerste keer “op ‘n verhoog begewe het” (Libertas Lewer Puik Werk, 1967:4). Die meer ervare speler, Albert van Tonder, het by tye “meesterlike” stilspel gelewer en het saam met die drie nuwelinge, met hulle “gedrae en sterk spel”, bygedra om van *Kwartet* ‘n suksesvolle teaterervaring te maak. Die Wag kon volgens die verslaggewer sterker opgetree het. Waar hy neutraal voorgekom het in sy bevelvoering, is daar voorgestel dat sy aanslag eerder “snedend, smalend, sarkasties, hard of sadisties” kon wees (Libertas Lewer Puik Werk, 1967:4).

Kwartet se sukses bly egter nie net binne die mure van die Kelder nie en wen die Kaapland-rondte van die ATKV Toneelkompetisie (Libertas Presteer, 1967:2). Tesame met hierdie prestasie was daar ook Jannie Gagiano, wat “Koert” in *Kwartet* vertolk het, se toekenning as Beste Manlike Akteur op die fees (Libertas Presteer, 1967:2). Die verslaggewer beklemtoon egter dat Marie van Heerden die persoon is “wat agter al hierdie prestasies staan” en dat sy “vir die tweede agtereenvolgende keer ‘n treffer” afgerig het (Libertas Presteer, 1967:2).

2.9.3 Die Kelder word gegroet

By die klub se sesde jaarlikse vergadering het die voorsitter, Charles Johnman, bekend gemaak dat die Kelder verkoop is en dat die Klub dringend na ‘n nuwe tuiste sal moet soek. Vredelust is verkoop aan Historic Homes Limited. Die Kelder is later omskep in ‘n restaurant genaamd De Kelder. Johnman het op hierdie vergadering die Kriges bedank vir hulle gasvryheid om die Klub teen ‘n vasgestelde huur te huisves: “In our anxiety where we are to go we must not forget the great gratitude the club owes to the Kriges” (New Libertas Play, 1967:3). Op 7 Julie 1967 het die klub tot siens gesê aan die intieme, atmosfeerryke Kelder op Vredelust wat vir om en by sewe jaar hul tuiste was. So het die eerste era van die Klub se toneelbedrywighede, wat ‘n oorweldigende opbloei van amateurtoneel in Stellenbosch teweeggebring het, geëindig (Ginsburg, 1967b:5 en Libertas sê vaarwel aan Kelder, 1967:3).

Lojale klublede het met seer harte, maar hoop vir die toekoms, hand bygesit om die Kelder te ontruim. Gordyne is afgehaal, kostuums is weggepak, die verhoog is verwyder, asook al die elektriese toebehore wat die Klub in hulle kort maar impakryke bestaan met die minimum finansiële

bystand, opgebou het. Al die Klub se besittings is in 'n ou skuur op die Bergzicht-plaas gestoor (Libertas sê vaarwel aan Kelder, 1967:3). Die Munisipaliteit van Stellenbosch het die stoorruimte verskaf (Libertas Theatre, 1968:4). In hierdie tyd het die Klub se aktiwiteite afgeneem om plek te maak vir die dringende reëlins wat getref moes word om 'n nuwe speelruimte te vind (Ginsburg, 1967b:5).

In die Klub se soeke na 'n nuwe, soos Myrel Ginsburg (1967b:5) dit gereeld genoem het, “place to play in” het Fred Stephens die eertydse Burgemeester, mnr. C.W. Marais, genader om die Klub by te staan in hul soeke na 'n nuwe tuiste (Stephens, 2014). Fred Stephens, wat ten tyde hoof was van die Beplanningsafdeling van die Munisipaliteit, was die ideale kandidaat vir hierdie onderhandelings aangesien hy reeds 'n noue verbintenis met die Munisipaliteit gehad het (Stephens, 2014). Met die Stadsraad se goeie gesindheid teenoor die Klub se toneelbedrywighede en die Burgemeester se bereidwilligheid om te help, sou die Libertas Teaterklub hopelik kon voortgaan met sy aktiwiteite (Ginsburg, 1967:5 en Libertas sê vaarwel aan Kelder, 1967:3).

Die Klub se bedrywighede het egter nie ten volle tot stilstand gekom nie. Die Bellville Amateur Toneelgeselskap (BAT) het die Klub genooi om aan hulle dramaweek deel te neem en daar is besluit om *Gaslight* weer in die lewe te roep. Danksy die goeie verhouding wat die Klub deur die jare met die Stellenbosse Dramadepartement opgebou het, is daar 'n repetisielokaal aan hulle beskikbaar gestel. Gedurende die Klub se tyd op Vredelust het hulle op meer as een geleentheid die Kelder aan die Departementshoof, prof. Fred Engelen, en die dramastudente vir gebruik oopgestel (Ginsburg, 1967b:5). Tog moes daar 'n paar aanpassings gemaak word in hierdie nuwe, tydelike ruimte. *Gaslight* se stel was heeltemal te groot vir die repetisielokaal en is baie lukraak binne die kleiner ruimte aanmekaargesit. Daar was geen ruimte vir die spelers om agter die stel te beweeg nie. Die akteurs moes ook met groot omsigtigheid op en af van die verhoog beweeg vir in geval die skerm sou omval. Tydens een repetisie het die skerm wat die kaggel voorstel op een van die spelers te lande gekom. Die spelers het hierdie probleme in goeie gees hanteer en, eie aan die lede se dryfkrag om probleme te oorkom, is *Gaslight* met groot sukses by BAT opgevoer. Die vertoning is goed ontvang en die produksie het voor volhuise gespeel. BAT het ook, in samewerking met die Bellville Munisipaliteit, repetisieruimte verskaf sodat die Klub 'n week lank die Bellville Stadsaal kon gebruik vir *Gaslight* se finale repetisies (Ginsburg, 1967b:5).

Die Stellenbosse Stadsraad het uiteindelik tot die Klub se redding gekom deur die ou skuur op die Bergzichtplein aan die Klub te verhuur (Libertas Theatre, 1968:4). Die skuur moes egter eers omvangryke restourasiewerk ondergaan om dit in 'n teater te omskep (Ginsburg, 1967b:5 en Die Ander Vuur deur Libertas Teater, 1968:4).

Ten spyte van die klub se ontworteling en die gebrek aan 'n lokaal, is daar voortgegaan met repetisies van Terrence Rattigan se *Deep Blue Sea*. Die stuk is as *Die Ander Vuur* vertaal deur Marie van Heerden, wat ook die regie sou waarneem (Johnman, 1968). Weer eens het die Stellenbosse Dramadepartement tot die Klub se redding gekom deur die H.B. Thom-teater ³beskikbaar te stel vir die opvoering van *Die Ander Vuur* (Johnman, 1968). Die vertoning het op Vrydag 26 April 1968 plaasgevind. Slegs een vertoning is gehou. Charles Johnman het derhalwe 'n beroep op die Stellenbosse publiek gedoen om die Klub hul "ekstra ondersteuning te gee" (Johnman, 1968 en Libertas se aanbieding in die H.B. Thom-teater, 1986:5).

Die rolverdeling het Madeleine Heyns, Gerhard Roux, Jannie "Rocky" Gagiano, Van Zyl Slabbert, Anette Muller, Herman Pretorius, Frikkie Engels en Y. Maritz ingesluit. Volgens 'n verslaggewer van *Eikestadnuus* wat die kleedrepetisie bygewoon het, het "die pragtige ontplooiing van die verhaal" veral beïndruk. Die spelers se goeie spel en die effektiewe gebruik van byklanke is ook deur die verslaggewer aangeprys. In dieselfde berig is daar ook voorspel dat die Klub se weergawe van *Die Ander Vuur* nog een van die Libertas se meesterstukke sal wees (Die Ander Vuur deur Libertas, 1968:4).

Die Munisipaliteit van Stellenbosch het toe uiteindelik vir die Klub 'n nuwe hoofkwartier gevind in die vorm van 'n ou perdestal op die geskiedkundige Bergzicht-plaas. Die perdestal op Bergzicht was aanvanklik die basis van die Munisipaliteit se Departement Instandhouding. Toe die gebruik van perde uitfaseer is as gevolg van die toenemende gebruik van motorvoertuie, is die stal omskep in 'n werkswinkel vir die Munisipaliteit se voertuie. Stellenbosch se eerste brandweerwaens is ook in hierdie stal gestoor (From Cellar to Stable, 1968:5).

Basie Marais, die Burgemeester op daardie stadium, en sy Raad het hul hulp aangebied om die ou stal in 'n volwaardige teater te omskep (Ginsburg, 1981:10). Na afloop van hierdie goeie nuus het Fred Stephens opdrag gekry om beheer te neem van die proses om die stal "gereed te kry vir 'n teater" (Stephens, 2014). Saam met Stephens het Boela Holloway met hulle tyd, energie en toewyding van die grootste bydraes gelewer om hierdie omskepping te laat realiseer. Hulle was gedurig in konsultasie met die munisipale Raad wat toesig gehou het oor die argitektoniese veranderinge binne die gebou. George Olser, klublid en argitek, het die planne vir die veranderinge binne die gebou geteken en Emile Aucamp, hoofteatertegnikus van die Universiteit Stellenbosch se

---

³ Die H.B. Thom-teater is in 1966 deur die Universiteit van Stellenbosch gebou vir gebruik deur die Stellenbosse Dramadepartement, asook besoekende produksies, en is vernoem na die eerstydse rektor van hierdie Universiteit, Professor H.B. Thom (ESAT, 2013. *H.B. Thom Theatre*).

Dramadepartement en ‘n goeie vriend van die Klub, het toesig gehou oor die installering van die tegniese toerusting. Saam met Aucamp was Fred Stephens baie nou betrokke by hierdie installeringsproses (Ginsburg, 1981:10 en Stephens, 2014). ‘n Verdere tegniese aanvulling het gevolg deurdat die Nasionale Toneelorganisasie (NTO) ‘n beligtingsbord geskenk het. Hierdie bord is langs die elektriese bord geïnstalleer. Volgens Peter Viljoen was die bord se sirkelvormige skuifskakelaars so groot dat dit aan treinsiniale herinner het (Viljoen, 2014).

Dit was geen geringe taak om die stal in ‘n teater te omskep nie. Toiletgeriewe vir sowel die spelers as die gehoor moes gebou word; die voerkamer in die suidelike vleuel van die stal moes in ‘n foyer en koffiekroeg omskep word; elektrisiteit moes aangelê word in die foyer, die ouditorium en die verhoogarea; en die verhoog, wat reeds gestoor was op Bergzicht, moes na die ouditorium geskuif word (Johnman, 1967:2).

Die ouditorium was klein en intiem. Die verhoog wat vanaf Vredelust na Bergzicht verskuif is, is aangepas deur ‘n hellingvloer in te sit. Die ou stal deur het sy oorspronklike posisie behou en het een van die nuwe teater se trotse fokuspunte geword (From Cellar to Stable, 1968:5). Die klein ouditorium is toegerus met gemaklike, stoele, en die hellingvloer is van muur tot muur met mat bedek (Malherbe, 1979:403). Die Klub moes R650 aan die Munisipaliteit betaal vir hierdie veranderinge en die huur het R16 per maand beloop vir ‘n periode van vyf jaar (Smidt, 1968 en Ginsburg, 1968). ‘n Komitee, bestaande uit Charles Johnman, G. Roux, Piet van Straaten en Fred Stephens, was in beheer van die huurooreenkoms (Ginsburg, 1968).

2.9.4 Die eerste produksie op Bergzicht

Die komiteelede moes intussen besluit op ‘n gepaste manier om die nuwe ruimte te open. Die antwoord het gekom met Cecilia Sonnenberg en Renee Ahrenson, van Maynardville-faam,⁴ wat die Klub besoek het om ‘n praatjie oor opelugteater te lewer. Die nuwe teater was nog nie gereed nie en die praatjie is gehou in die Philamore Ives Gallery op Stellenbosch. Voor die aanvang van haar praatjie het Myrel Ginsburg vir Sonnenberg die nuwe, bykans herboude, teater gaan wys. Sonnenberg was baie opgewonde oor wat die Munisipaliteit van Stellenbosch vir die Klub gedoen het en het voorgestel dat die befaamde Shakespeare-akteur, Leslie French, sy eie eenmanvertoning by die nuwe teater kom doen. Sonnenberg het gevoel dat die nuwe ruimte met sy klein en intieme atmosfeer perfek sou wees vir French se eenmanvertoning, *Shakespeariana*. Leslie French was op

---

⁴ Maynardville is ‘n opelug-teater in Wynberg, Kaapstad wat bekend is vir die opvoering van Shakespeare-produksies (ESAT, 2011. *Maynardville Open-air Theatre*).

pad na Suid-Afrika om *The Merry Wives of Windsor* by Maynardville te regisseer. French het ingestem en daar is koorsagtig gewerk om die teater gereed te kry vir sy koms. Dit sou ook die eerste opvoering van *Shakespeariana* wees buite Londen (Ginsburg, 1981:11, From Cellar to Stable, 1968:5 en Leslie French at Stellenbosch, 1968:4). French se program het bestaan uit uittreksels uit *As You Like it*, *Henry V*, *Romeo and Juliet*, *Hamlet*, *Twelfth Night*, *A Midsummer Night's Dream*, *The Merchant of Venice*, *The Tempest* en *Richard II* (Libertas Teaterklub [1968] An evening with Leslie French in Shakespeariana. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Leslie French was dus die eerste akteur om die nuwe teater op Bergzicht se verhoog te betree. Hierdie spesiale geleentheid het plaasgevind op 15 November 1968 (Ginsburg, 1981:11 en Libertas Teaterklub [1968] Leslie French Visits Libertas Theatre Club. Toneelkaartjie. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

2.10 1969

2.10.1 *Ten Little Niggers*

Die Klub is op 28 Februarie 1969 amptelik heropen met hulle opvoering van Agatha Christie se *Ten Little Niggers*. Spesiale gaste is na hierdie aand genooi en na die tyd met 'n ete getrakteer in 'n markiestent wat spesiaal vir hierdie geleentheid voor die teater opgeslaan is. Die res van die speelvak was 1 Maart en 3 tot 7 Maart. Die produksie was so gewild dat 'n ekstra vertoning op 8 Maart geskeduleer is (Ginsburg, 1981:11 en Eerste opvoering 'n reuse sukses, 1969:2). Soos met die tradisie wat by Vredelust begin is, was die laaste vertoning vir die nie-blanke gemeenskap van Stellenbosch, wat sedert die Klub se ontstaan lojale ondersteuners geword het (Official opening of Libertas Theatre: 1969:4)

Marie van Heerden was die regisseur, en die spelers was Albert van Tonder, Kay Rawbone, Rocky Gagiano, Jean McDonald, Paul Day, Peter Viljoen, Fred Stephens, Pen Gorringer, Jane Turner, Gerhard Roux en Brenda von Memerty. Emile Aucamp was verantwoordelik vir die beligtingsontwerp wat tydens die produksie deur Koos van Eden uitgevoer is. Die verhoogbestuurder was Johann van Heerden wat ook verantwoordelik was vir die klank. Van Heerden was ten tyde van hierdie produksie 'n ingeskrewe dramastudent aan die Universiteit Stellenbosch (Van Heerden, 2015a). Die stel is gebou deur V. Julius (Julius Valentyn), M. Siebrits, D. Arendse en L. Bergstedt onder die toesig van Emile Aucamp (Libertas Teaterklub [1969] *Ten Little Niggers* by Agatha Christie. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Irene van Straaten was teenwoordig by die gala-aand en het in die *Eikestadnuus* oor dié spesiale geleentheid berig. Sy het die feit beklemtoon dat die gehalte van die Klub se toneelwerk met elke

produksie toeneem. Benewens die akteurs se goeie spel, is Marie van Heerden uitgesonder vir haar sensitiewe regie en die opregtheid waarmee *Ten Little Niggers* aangepak is. Sy het dit reggekry dat elf amateurspelers, sommige sonder enige ervaring, harmonieuse en gedissiplineerde ensemblespel kon lewer. Tegnies het die akteurs beïndruk met goeie projeksie en artikulasie, suiwer stemwerk en goeie resonansie (Van Straaten, 1969:6). Die tempo was vinnig, behalwe vir die laaste deel van die eerste bedryf waar 'n vinniger tempo meer impak sou gehad het (Van Straaten, 1969:6).

Peter Viljoen se interpretasie van die joviale karakter Anthony Marston was uiters vermaaklik en, volgens Van Straaten was dit 'n jammerte dat die karakter 'n vroeë dood moes sterf (Van Straaten, 1969:6). Volgens Viljoen was hy inderdaad die eerste karakter wat in die nuwe teater tot sterwe gekom het (Viljoen, 2014).

Pen Gorringe wat haar debuut op die verhoog gemaak het as Mev. Clarendon, het uitstekende werk gelewer. Haar vertolking het deurgaans bevestig dat sy 'n baie talentvolle speler is met 'n goeie stem wat in haar guns tel. Met sy interpretasie van William Blore het die ervare Fred Stephens van die beste werk in sy toneelloopbaan gelewer. Jane Turner se verfrissende Emily Brent het ook glad nie teleurgestel nie, terwyl Brenda von Memerty se karakterisering van Dr. Amstrong met intelligensie en sensitiwiteit aangepak is (Van Straaten, 1969:6).

Albert van Tonder, Kay Rawbone en Rocky (Jannie) Gagiano het klein, maar belangrike rolle vertolk waarmee hulle met goeie spel tot die storielyn bygedra het. Na 'n wankelrige begin het Paul Day op dreef gekom en die rol van die aantreklike Philip Lombard oortuigend vertolk (Van Straaten, 1969:6).

Jean McDonald, nog 'n veteraan op die amateurverhoog, se ervaring en tegniek het duidelik deureskemer in haar vertolking van die sekretaresse. Gerhard Roux het die rol van Sir Lawrence met selfvertroue en goeie stemwerk vertolk, alhoewel Van Straaten gevoel het dat hy effe ouer en wyser kon voorkom (Van Straaten, 1969:6).

Die spanwerk in die finale toneel met Gerhard Roux, Jean McDonald en Paul Day is uitgesonder vir hulle uitstekende tydsberekening wat op 'n professionele verhoog kon tuishoort (Van Straaten, 1969:6).

Johann van Heerden se klankeffekte en Emile Aucamp se stelontwerp en uitstekende beligting het grootliks bygedra tot die produksie se sukses (Van Straaten, 1969:6).

JBC Meubileerders, Saambou Bank, Selford Motors en Binnehuis word hartlik in die program bedank vir hulle bystand tydens die produksie. Emile Aucamp en die Universiteit Stellenbosch se Dramadepartement word ook spesiaal bedank vir hulle hulp en steun aan die Klub (Libertas

Teaterklub [1969] *Ten Little Niggers by Agatha Christie*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Volgens Viljoen is daar later na die produksie as *Ten Little Indians* verwys aangesien dit meer polities korrek sou wees (Viljoen, 2014). In die program en alle ander publisiteitsmateriaal is die oorspronklike titel egter gebruik.

Viljoen vertel dat al die ligte tydens 'n toneel in die opvoering moes uitdoof. In een van die opvoerings het mev. Wilcocks, weduwee van die eerstydse prof. Wilcocks, groot konsternasie veroorsaak toe sy vanuit haar stoel opspring om luidkeels 'n kragonderbreking aan te kondig (Viljoen, 2014).

2.10.2 *My Three Angels*

Die Klub se volgende produksie in hul nuwe tuiste was die Franse komedie, *My Three Angels*, deur John Husson. Hierdie keer was Jane Turner in die regisseurstoel met Cynthia Lampbrechts, Nigel Thompson, Louise Brower, Jenny Thor, Johann van Heerden, Bryan Andrews, John Davis, Fred Stephens, Melt Minnaar en Tony Gild as spelers. Die speelvak was van 13 tot 21 Junie. (Libertas Theatre [1969] *My Three Angels by Albert Husson*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Volgens Irene van Straaten wat die produksie geresenseer het, het John Davis, Bryan Andrews en Johann van Heerden die gehoor tot en met die einde van die toneelstuk vasgenael gehou. Benewens haar uitsondering van hierdie drie spelers, is Jane Turner se eerste regiepoging hoog aangeprys. Met die uitstekende tempo deur al drie bedrywe en haar vermoë om die stemming sekuur vas te vang, het Turner voorwaar hierdie pluimpie verdien (Van Straaten, 1969:4).

Ten spyte van Fred Stephens wat in hierdie produksie ongedissiplineerde spel gelever het, en Nigel Thomas wat plek-plek oorspeel het, het Jane Turner en haar geselskap vir 'n geslaagde teateraand gesorg (Van Straaten, 1969:4).

Emile Aucamp was weer eens gewillig om sy kennis en vernuf met die Klub te deel en het daarmee saam ook die kostuums vir *My Three Angels* verskaf. Soos in die Klub se vorige toneelprogramme is Aucamp, asook die Stellenbosse Dramadepartement se hulp en bystand, erken (Libertas Theatre [1969] *My Three Angels by Albert Husson*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

2.10.3 ‘n Aand met Wena Naudé

Op 15 en 16 Julie 1969 het Wena Naudé die Klub besoek met haar eenpersoonsprogram, *‘n Aand met Wena Naudé*, wat haar vyf-en-veertigste jaar op die verhoog gevier het. Dit was die derde produksie in die Klub se nuwe intieme teatertjie op die plaas Bergzicht. Die program is moontlik gemaak deur Pieter Fourie, die toentertydse toneelhoof van die Kaapse Raad vir Uitvoerende Kunste (KRUIK) en Robert Mohr wat die spelleiding waargeneem het (Wena Naudé in Eenpersoonsprogram, 1969:4).

Die program is saamgestel uit ‘n aantal sketse soos *Langs die Toneelpad*, *Die Afrikaanse Beroepstoneel* (met ligbeelde), *Robert Mohr oor Wena die mens* (met ligbeelde en kommentaar op band), Charles Sale se *The Specialist*, Henriette Grové se *Betlehemster*, Eugène O’Neill se *Koffie vir Ontbyt*, *Robert Mohr oor Wena, die aktrise* (ligbeelde met kommentaar op band), *Simpatie* deur Hettie Smit, *Vier Vroue*, asook karakterstudies uit Naudé se vroeëre produksies en *Die Pruimboom* wat bestaan het uit ligte karaktersketse. Met elke optrede het Wena Naudé ‘n ander program vir die aand uit hierdie items uit haar repertoire saamgestel (KRUIK [1969] *KRUIK bied aan: ‘n Aand met Wena Naudé*. Toneelprogram. KRUIK. Burgersentrum: Parow).

In die programnota beskryf Pieter Fourie (1969) Wena Naudé se vyf-en-veertigste verjaardag op die verhoog as “feitlik ongelooflik”, maar “ken mens haar deurstellingsvermoë, lojaliteit en liefde vir die toneel, is dit geen verassing nie” (Fourie, 1969). Met haar besoek aan die nuwe ruimte op Bergzicht was Stellenbossers ook die kans gegun om hierdie formidabele aktrise, wat onthou sal word as ‘n “kunstenares uit die volk wat vir die volk gespeel het en altyd mens gebly het”, op die verhoog in aksie te sien (Fourie, 1969).

2.10.4 Bernard Brown tree op by die Libertas Teaterklub.

Op 19 en 20 November 1969 voer die Britse akteur Bernard Brown sy eenmanvertoning, *One man in his time*, in die Libertas se nuwe teater op Bergzicht op (Libertas Teaterklub [1969] *Libertas Theatre Club Presents: Bernard Brown*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch). Hy het Suid-Afrika in 1968 besoek om die naamrol in *Richard III* by Maynardville te vertolk. Sy vertolking van die rol is so goed ontvang dat hy in 1969 terugkeer na Suid-Afrika om die rol van John Falstaff in Shakespeare se *The Merry Wives of Windsor*, onder regie van Leslie French, te vertolk. Verder het Brown vir KRUIK gespeel in *School for Scandal*, deur Richard Brinsley Sheridan, en het hy ook vir hulle die rol van Malvolio in Shakespeare se *Twelfth Night* vertolk. Verder het Brown ook die naamrol in *Hamlet* vertolk in ‘n radioteater wat vanuit Johannesburg uitgesaai is (Bernard Brown in Libertas Theatre, 1969:4). Menige Stellenbosser het Brown ondersteun by Maynardville, en die middagvertoning wat hy die vorige jaar in die H.B.

Thom-teater gehou het was so suksesvol dat hy deur die Klub genooi is om sy eenmanvertoning in die nuwe teater op te voer (Bernard Brown in *Libertas Theatre*, 1969:4).

2.10.5 Pantomime-aand by die Libertas Teaterklub

Op 29 November 1969 bied die Libertas Teaterklub reeds hulle vyfde produksie – ‘n pantomime-aand – binne die kort bestek van die nuwe teater se bestaan aan. Daar was twee afdelings, t.w. ‘n tradisionele afdeling en ‘n meer moderne afdeling.

Die volgende stukke is in die tradisionele afdeling opgevoer: *Amasone* met J. Neethling, *Baccante* met E. Dryer, *Gulsigheid* met R. Steyn, *Metamorfose* met B. Dehaeck, *Spieëlbeeld* met J. Neethling en E. Dryer, en *Speldrif* met R. Steyn, J. Engelen en J. De Villiers. Die tweede deel van die aand het bestaan uit meer moderne werke: *Evolusie* met G. Taeger, *Absurditeitservaring* met B. Dehaeck, *Die Gramskap* (waaraan die hele groep deelneem), *Fando en Lis* met B. Dehaeck en G. Taëger en *Revolusie nr. 9* wat deur die hele groep aangebied is. Annelize van de Ryst was daar om kommentaar te lewer oor die produksies.

Die speleiding is waargeneem deur dr. Ben Dehaeck wat op daardie tydstip Dramadosent op Stellenbosch was (*Pantomime -aand in Libertasteater*, 1969:4).

2.10.6 Afsluiting van die eerste dekade se aktiwiteite

Die Klub se verrigtinge vir die jaar 1969 – maar ook vir die eerste dekade van hul bestaan – is afgesluit met ‘n dinee in ‘n plaaslike hotel op Stellenbosch. Jane Turner het die prys ontvang as Speler van die Jaar vir haar werk in *Ten Little Niggers*. Die Klub se voorsitter, Charles Johnman, het met trots gepraat oor die gehalteproduksies wat gedurende die jaar aangebied is. Die eenpersoonvertonings van Leslie French, Bernard Brown en Wena Naudé word spesiaal vermeld. Myrel Ginsburg, die dinamiese en lojale sekretaresse van die Klub, het ‘n welverdiende ruiker by mev. Johnman ontvang vir die puik diens wat sy sedert die klub se ontstaan gelewer het (*Libertas Theatre Club Annual Dinner*, 1969:3).

2.10.7 Samevatting

Tydens die eerste dekade van hul bestaan het die Libertas Teaterklub hulself as alombekende toneelgeselskap onder Stellenbosse gehore laat geld. Dit het ‘n tuiste geword vir diegene wat aktief geïnteresseerd was in die teaterwêreld, maar dit nie as hul professionele loopbaan kon beoefen nie (*Theatre Alive and Lasting*, 1962:7).

Naas Viljoen, Stephens en McDonald, kan Charles Johnman, Myrel Ginsburg, Bettie Botha, George Osler, Piet van Straaten en Marie Malherbe as pioniers van die amateurteaterbeweging op Stellenbosch beskou word.

Die Libertas Teaterklub was reeds vanaf die eerste dekade van hul bestaan in die bevoorregte posisie om opgeleide teaterpraktisyns, soos byvoorbeeld Esther van Ryswyk, in hul midde te hê om by hul produksies betrokke te wees. Daar kan nou met reg gevra word tot welke mate die werk van hierdie persone met hulle opleiding in die toneelkuns as amateurteater beskou kan word.

Volgens Du Toit (1988:13) dui die woord “amateur” in sy oorspronklike vorm “op ‘n persoon wat aan enige kunsvorm, handvaardigheid, spel, sportsoort of ander aktiwiteit deelneem suiwer om die genot daarvan” (Du Toit, 1988:13). Hy brei sy omskrywing uit deur by te voeg dat ‘n amateur iemand is wat aan bogenoemde aktiwiteite deelneem “... vir sy eie plesier, eerder as om finansiële gewin” (Du Toit, 1988:13). Word die begrip “amateur” vanuit hierdie standpunt benader, sou klublede wat toneelopleiding ontvang het of die toneelkuns as professionele beroep beoefen het, as amateurs beskou kan word, aangesien hulle vrywillig daar betrokke was en nie om ‘n inkomste daaruit te genereer nie. ‘n Feit is egter dat hierdie vermenging tussen opgeleide en onopgeleide toneelspelers die standaard van Libertas-produksies beslis verhoog het.

Hierdie sinergie is een van die unieke eienskappe van die Libertas Teaterklub. Alhoewel die Klub by uitstek ‘n amateurklub was, het die ledetal uit ‘n groot aantal persone bestaan wat die toneelkuns vanuit ‘n professionele of akademiese agtergrond beoefen het.

Wat die stigterslede van die Klub binne ‘n skamele tien jaar op die amateurteaterfront bereik het, is indrukwekkend as daar in ag geneem word dat hulle, behalwe Betty Botha, min of geen formele teateropleiding gehad het nie. Tog het hierdie uiteenlopende groep individue, met suksesvolle professionele loopbane in eie reg, kragte saamgespan om hulself, asook die hele gemeenskap van Stellenbosch, in teater op te voed en te verryk.

Dit is egter belangrik om die Klub se ontstaan te plaas binne die sosiaal-politieke konteks van ‘n bevoorregte groep individue woonagtig in Stellenbosch, ‘n universiteitsdorp met ‘n ryk kulturele erfenis wat in hul vrye tyd die geleentheid gehad het om teater te maak. Die produktiwiteit wat die Libertas se bedrywighede gekenmerk het, kan dus herlei word na die feit dat hierdie uitgelese groep sekere geleenthede gehad het ten opsigte van die ontwikkeling van amateurtoneel wat ander groepe binne die politieke bestel nie gehad het nie. Daar kan geargumenteer word dat, indien hulle nie in die posisie was waar hulle deur die politieke bestel bevoordeel is nie, daar nie so ‘n klub sou ontstaan het nie. Hulle was bevoorregte individue waarvan baie toegang gehad het tot tersiêre opleiding. Charles Jonman, byvoorbeeld, was ‘n dosent in Engels aan die Universiteit Stellenbosch,

Piet van Straaten was 'n tandarts en George Osler 'n argitek. Hierdie opgevoede beroepslui het dus die geleentheid gehad om teater as 'n stokperdjie te beoefen, sonder dat enige vorm van winsmotief ooit hul primêre strewe was (Du Toit, 1988:13).

Stellenbosch as universiteitsdorp het ook 'n merkbare invloed gehad op die Klub se sukses binne die eerste dekade van hul bestaan, aangesien die Universiteit se Dramadepartement sedert die Klub se ontstaan by hul aktiwiteite betrokke was. Daar was dus integrasie tussen diegene met geen toneelopleiding en diegene wat vanuit 'n professionele agtergrond by die Klub se aktiwiteite betrokke was.

Alhoewel Apartheid hierdie groep bevoordeel het, kan hul bydrae tot die kulturele erfenis van Stellenbosch nie ontken word nie. Indien hulle nie die besluit geneem het om die Libertas Teaterklub te stig nie, sou daar nie 'n basis gewees het vir die geleidelike oorgang na 'n professionele teaterinstansie (Klein Libertas Teater) waar elke bevolkingsgroep in Suid-Afrika toneel op, hetsy 'n amateur of professionele vlak, kan beoefen nie. Tog het hulle, binne die raamwerk van die toentertydse politieke bestel, die gesindheid geopenbaar dat teater wyer strek as die status quo, deurdat hulle spesiale opvoerings vir nie-blankes gehou het sodat teater nie net 'n eksklusiewe, uitgelese gehoor bereik nie.

Daarmee saam was die Klub braaf genoeg om uiteenlopende genres, geskryf deur sowel internasionale as plaaslike dramaturge, te ontgin en op te voer. Verder het klublede 'n aktiewe belangstelling getoon en hulself geskool in aspekte soos beligting, klank, grimering, verhoogontwerp, dekor en die maak van rekwisiete, sodat hulle as volronde teatermakers kon ontwikkel.

As daar teruggekyk word na die bereidwilligheid van die Stellenbosse gemeenskap om hierdie projek te ondersteun, is dit duidelik dat daar ook 'n groot behoefte aan so 'n kreatiewe en kulturele uitlaatklep was. Nie net was bykans al hul vertonings besonder goed bygewoon nie, maar sonder die bereidwilligheid van die Kriges, besighede soos Consani Ingenieurs, Binnehuis, Pikkie Blommaert, Edrich, ens., koerante soos die *Eikestadnuus*, asook die Munisipaliteit van Stellenbosch, sou die Klub nie binne die eerste dekade van hul bestaan sulke diep spore in op die amateurtoneelfront in Stellenbosch (en selfs die Wes-Kaap) kon trap nie. Fred Stephens se pos by die Munisipaliteit as hoof van hulle Beplanningsafdeling was natuurlik van groot hulp toe die Klub noodgedwonge na 'n nuwe tuiste moes soek, en die stal op Bergzicht uiteindelik aan hulle toegeken is.

Die Dramadepartement van die Universiteit Stellenbosch se bydrae tot die ontwikkeling van die Klub kan ook nie oorskat word nie. Sonder Emile Aucamp se bydrae op die tegniese front, sou daar 'n groot leemte gewees het in die Klub se vernuf op daardie uiters belangrike aspek van teatermaak.

Verdere hulp, soos die bruikleen van tegniese toerusting, Fred Engelen se bereidwilligheid om repetisieruimte beskikbaar te stel toe die Klub sonder heenkome was, is nog 'n bewys van die Dramadepartement se goeie ondersteuning. Mettertyd het die Klub 'n welkome tuiste geword vir ander personele van die Dramadepartement, soos dr. Ben De Haeck en Gisela Taeger wat die teater as opvoerruimte gebruik het. So het daar 'n wisselwerking tussen hierdie twee instansies ontstaan. In die volgende hoofstuk word meer hieroor uitgebrei.

Ter afsluiting is dit interessant om bekende Suid-Afrikaners soos Franz Marx, Roberta Durrant, Johann van Heerden, Annelize van der Ryst, Esther van Ryswyk, Jannie Gagliano en Frederick van Zyl Slabbert se name in die Klub se argiewe raak te lees. Die Libertas Teaterklub kan gesien word as samebindende faktor wat 'n bydrae gelewer het tot hul ontwikkeling as leidende figure op die akademiese, politieke en vermaakliheidsfront in Suid-Afrika.

Met die inwyding van die teater se nuwe tuiste by Bergzicht het die besoekende spelers soos Wena Naudé, Bernard Brown en Leslie French met hul onderskeie produksies die weg gebaan vir ander kunstenaars en teatermakers wat na 'n ruimte gesoek het om in op te tree, en nie noodwendig van die groot H.B. Thom Teater gebruik wou maak nie. Hierdie beskikbare ruimte het veral later van kardinale belang geword omdat dit 'n inkomste vir die Klub kon genereer en hul sodoende die teater in stand kon hou en ook hul eie produksies kon help befonds.

Hoofstuk 3   **1970 – 1979**

3.1   Inleidend

In die jaar 1970 was die Libertas Teaterklub tien jaar oud. Die vrugte van die vorige dekade se harde werk en opofferings is gepluk deurdat die Klub gespog het met 'n ingerigte teater. Luukshede soos 'n beligtingsbord, twee kleedkamers met spesiale beligting vir grimering, binnenshuise badkamers, 'n stoorkamer en 'n sjarmante foyer met 'n koffiekroeg was ver verwyderd van die primitiewe omstandighede in die Kelder waar die Klub sy beginjare beleef het (Ginsburg, 1981:5).

Die Klub se tiende algemene jaarvergadering het plaasgevind op 14 April 1970. Op hierdie vergadering is Charles Johnman weer as voorsitter verkies. Marie Malherbe is as Johnman se adjunk verkies en Myrel Ginsburg is vir die tiende jaar as sekretaresse verkies (Libertas Teaterklub [1970] *Notule a. Libertas Teaterklub*. Bergzicht: Stellenbosch).

Op hierdie spesifieke aand het 'n groot aardbewing Stellenbosch getref. Myrel Ginsburg skryf in haar nuusbrief ter viering van die Klub se een en twintigste verjaardag hoe almal teenwoordig eensklaps stil was toe die teater se mure begin skud het. Hierdie stilte is eers verbreek nadat 'n kraak in die muur al hoe groter geword het, en die klublede soos een man opgestaan en hulle na buite gehaas het. Ginsburg onthou hoe die geskokte lede buite in die maanlig gewag het vir die aardbewing om verby te gaan. Toe die aarde ophou bewe, het die Klub egter doodluiters met hul vergadering voortgegaan. Ginsburg glo dat hierdie aardbewing lewe in die Klub geskud het, omdat daar tussen 1970 en 1971 'n rekord van drie vollengteproduksies op die planke gebring is (Ginsburg, 1981:6).

3.2   1970

3.2.1   David Poole en Gisela Berger Taeger se besoek aan die Libertas Teaterklub

Binne die eerste dekade van die Klub se bestaan het lesings en demonstrasies deur professionele teatermakers 'n belangrike deel uitgemaak van hul missie om die teaterliefhebbers van Stellenbosch aan 'n wye verskeidenheid teaterdissiplines bloot te stel.

Daarom was die Libertas Teaterklub bevoorreg om 'n besoek van David Poole en Gisela Berger-Taeger te ontvang wat 'n lesing-demonstrasie oor “Klassieke en Moderne Dans” aangebied het. Hierdie geleentheid het op 26 en 27 Februarie 1970 by die Klub se nuwe teater op Bergzicht plaasgevind. Taeger was reeds bekend onder Stellenbosse gehore vanweë die uiters suksesvolle Moderne Dans-vertoning wat sy as dosent in Bewegingskunde en Moderne Dans aan die Universiteit Stellenbosch aangebied het (Classic and Modern Dance, 1970:4).

Pikkie Blommaert het steeds sy besigheid oopgestel om as afsetpunt vir die kaartjieverkope te dien.

3.2.2 *Die Hennie Aucamp Program onder leiding van Marie van Heerden*

Vanaf 22 tot 25 Maart 1970 is die *Hennie Aucamp Program* onder leiding van Marie van Heerden opgevoer. Van Heerden het hierdie besondere program saamgestel uit vyf van Aucamp se kortverhale, t.w. *Die Hartseerwals*, *'n Bruidsbed vir tant Nonnie*, *'n Boer sê tot siens*, *Die terras* en *When the saints go marching in*, asook uit die eenakters, *Die kis* en *Tussen twee treine* (Libertas Teaterklub [1970] *Notule* b. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch en Kortverhale en Eenakters, 1970:4).

Juanita Swanepoel, Annelize van der Ryst, Renata Stead, Johann van Heerden, Herman Pretorius en Gerhard Roux was die spelers in hierdie besondere produksie.

Volgens 'n resensie wat in die *Eikestadnuus* verskyn het moes Aucamp, wat toe reeds bekendheid as uitmuntende kortverhaalskrywer verwerf het, volle vertroue in die groep gehad het deur sy werk aan die Libertas toe te vertrou. Te oordeel aan die kwaliteit van die produksie voel die resensent dat Aucamp hoegenaamd nie teleurgestel is nie (Kortverhale en Eenakters, 1970:4).

Marie van Heerden het, volgens die resensent, 'n fyn sin vir wat paslik en aanvaarbaar is op die verhoog. Sy het die identiteit van die kortverhale behou deurdat sy dit nie in dramatiese alleensprake omskep het nie. In haar aanbieding van hierdie kortverhale kon die gehoor die skrywer op sy beste sien – veral in die verhale wat die lief en leed van die boermense uitbeeld (Kortverhale en Eenakters, 1970:4).

Gerhard Roux se aanbieding van *'n Boer sê tot siens*, wat die pynlike gedagtegang van 'n sterwende man oordra, was roerend.

Annelize van der Ryst word as “besonder begaafd” beskou. Tog het sy nie al die fynere nuanses in *Die Hartseerwals* en *When the saints go marching in* kon oordra nie. Dit was wel 'n goeie keuse om die slotgedeelte van *Die Hartseerwals* as openingsnommer te gebruik (Kortverhale en Eenakters, 1970:4).

Renata Stead se sensitiewe uitbeelding van die verbitterde vrou in *Die terras* was baie besonders. Volgens die resensent sou sy vir enige teatergroep 'n groot aanwinst wees.

Johann van Heerden en Herman Pretorius het beide goed gevaar met hulle gesamentlike vertolking van *'n Bruidsbed vir tant Nonnie*, wat die resensent as 'n baie besondere prosastuk uit Aucamp se jonger werk beskou.

Die kis sou beter as hoorspel geslaag het, aangesien die ironie sterker in hierdie medium oorgedra sou kon word. Volgens die resensent kom die subtiliteite nie tot hulle reg nie, omdat die kis en sy inhoud so 'n oorweldigende teenwoordigheid op die verhoog is. Tog het Madeleine Heyns haarself

goed gehandhaaf in die rol van Drieka en Elize Dryer was ‘n paslike bitsige Tant Lettie (Kortverhale en Eenakters, 1970:4).

Tussen twee treine beeld die universele probleem van karakters wat bestemmingloos rondswerf uit, met Johann van Heerden en Juanita Swanepoel wat mekaar goed aanvul. Die produksie se knap regie en verbeeldingryke beligting het daartoe bygedra dat ‘n suksesvolle program netjies afgesluit is (Kortverhale en Eenakters, 1970:4).

Hierdie was dan ook die eerste produksie van die Klub wat die werk van Aucamp na die verhoog gebring het. In latere dekades is vele van sy kabarette, kort toneelstukke en prosawerke deur die Klub, en later ook deur die professionele vervaardigingshuis van die Klein Libertas, op die planke gebring. Daar word later in die studie in meer detail na hierdie aspek verwys.

3.2.3 *Busybody*

Busybody, ‘n komedie in drie bedrywe deur Jack Popplewell was die eerste vollengteproduksie wat die Libertas met die aanvang van hul tweede dekade as gevestigde amateurteaterklub aangebied het. Edith Gates, ‘n nuweling in die Klub se geledere, was verantwoordelik vir die regie. Alhoewel dit Gates se eerste regieprojek vir die Libertas was, is haar toneelervaring heel indrukwekkend. Gates het ‘n reeds ‘n formidable lys produksies op haar kerfstok gehad en het onder die regie van, onder andere, Taubie Kushlick en Alan Darling gespeel (Libertas Theatre Club Activities, 1970:4).

Busybody se speelvak was van 26 tot 30 Mei 1970 en die publiek kon, soos gewoonlik, hul kaartjies by Pikkie Blommaert bespreek.

‘n Persverklaring in die *Eikestadnuus* sonder Jane Turner en die nuweling Dick Baumeester uit as die produksie se groot trekpleisters. Die gehoor kon uitsien na Turner se puik vertolking en haar karakter se verwronge Engelse taalgebruik belooft om uiters vermaaklik te wees. Dick Baumeester, wat belooft om van groot waarde vir toekomstige Libertas-produksies te wees, se uitmuntende vertolking van die Superintendent word ook deur die *Eikestadnuus* as ‘n “moet sien” bemark (An Open Invitation To Be A “Busybody”, 1970:4).

Brenda von Memerty, David Kennedy, Cathy Evans, Herbert Pienaar, Jane Gilmore en Jonathan Tolman het ook deel uitgemaak van die rolverdeling. Saam met Turner en Baumeester het hulle bygedra tot die topvermaak wat hierdie produksie gebied het. (An Open Invitation To Be A “Busybody”, 1970:4).

3.2.4 *The Maids*

Vanaf 30 Julie tot 1 Augustus 1970 voer Annelize van der Ryst, toe reeds afgestudeer aan die Dramadepartement van die Universiteit Stellenbosch, *The Maids* van Jean Genet by die Libertas op. Sharon Montgomery en Marianne Roux (neé Kitching) vertolk die sleutelrolle van onderskeidelik Solange en Claire. Beide aktrises was ten tyde van die opvoering dramastudente aan die Universiteit. Die rol van Madame is gespeel deur Marie van Heerden. Van der Ryst het ook die stel en kostuums vir die produksie ontwerp. In die program bedank Van der Ryst die Dramadepartement vir hulle ondersteuning tydens die skep en opvoer van *The Maids* (Libertas Teaterklub [1970] *The Maids*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch en “The Maids” in Libertas, 1970:4).

3.2.5 *Something To Hide*

In September 1970 bou Marie van Heerden voort op haar uitstekende regierekord deur die riller, *Something to Hide* deur Leslie Sands, met lede van die Libertas op te voer. Die opvoerings is geskeduleer vir 21, 22, 24, 25 en 26 September. Die aand van die 23ste sou aanvanklik ook deel van die speelvak uitmaak, maar moes ongelukkig gekanselleer word (Something new about Something to Hide, 1970:4). In dieselfde persverklaring word die publiek aangeraai om spoedig hul plekke by Pikkie Blommaert te bespreek om teleurstelling te voorkom.

Gerhard Roux, Paul Day, Sharon Montgomery, Jean McDonald, Fred Stephens, Cathy Evans en Brenda von Memerty was die spelers wat onder Marie van Heerden se uitstekende regie vir ‘n puik produksie verantwoordelik was (Van Straaten, 1970:4).

Irene W. van Straaten was daar om die produksie te resenseer. In die resensie wat in die *Eikestadnuus* verskyn het, word elke akteur se artistieke bydrae kortliks bespreek.

Gerhard Roux, met sy oortuigende interpretasie van Inspector Davies, het seker gemaak die gehoor besef dat hy ‘n inspekteur is waarmee rekening gehou moet word. In Paul Day se tweede verskyning op die Libertas-verhoog as Howard Holt was daar ‘n merkbare verbetering in sy speltegniek. Sy verhoogpersoonlikheid, wat aansienlik minder geforseerd was, het veral beïndruk. Sharon Montgomery se volwasse en afgeronde speltalent, wat gekenmerk is deur uitmuntende selfbeheersing, het die karakter van Julie Grant perfek uitgebeeld (Van Straaten, 1970:4).

Volgens Van Straaten was Jean McDonald se vertolking van Karen Holt fassinerend om dop te hou. Die omvang van haar speeltalent en diepte van interpretasie was voortreflik. Die emosionele reis wat sy moes neem vanaf ‘n totale angstoestand, na dié van berou, vrees, onsekerheid en wanhoop tot by aanvaarding, was van die kaliber van enige professionele aktrise wat haar sout werd is.

Fred Stephens het perfek gepas in die rol van die garage-eienaar, Will Purdy. Sy keuse om ruikende na petrol en olie sy eerste verskyning te maak, was onverbeterlik. As ‘n leidende karakter in die toneelstuk het Stephens homself onmisbaar gemaak.

Cathy Evans, as die guitige, heupswaaiende Stella met haar parmantige verestoffer, was ‘n genot om te aanskou. Brenda von Memerty se weergawe van die nuuskierige en eksentrieke Miss Cunningham het mooi bygedra tot die spanningslyn en het ook gesorg vir die nodige komiese afwisseling.

Volgens Van Straaten word ‘n produksie onder leiding van Marie van Heerden geassosieer met kwaliteitsteater van ‘n besondere standaard, wat nie altyd by ander amateurtoneelgroepe die geval is nie. Die tydsberekening, stemmingsmusiek, goeie beligting en Van Heerden se uitstekende regievermoë, finesse, insig en gevoel vir detail was alles faktore wat bygedra tot ‘n produksie wat nie gou vergeet sal word nie (Van Straaten, 1970:4).

3.3 1971

3.3.1 Inleidend

In 1971 het die Libertas-komitee ‘n interessante manier gevind om die teater op ‘n prettige manier in stand te hou. Die nuwe teater op Bergzicht het baie meer instandhouding geverg as hul vorige tuiste op Vredelust. Daarom is daar maandelikse byeenkomste gereël waartydens die teater opgeknop is. Hierdie skoon- en regmaaksessies het gepaard gegaan met ‘n kort program wat om die beurt deur verskillende klublede aangebied is (Ginsburg, 1981:7).

3.3.2 *Lovers*

In Maart 1971 het Marie van Heerden weer haar uitsonderlike regiehand wat sy oor die Libertas-spelers gehou het, ingespan met *Lovers*, ‘n program wat sy saamgestel het uit Tennessee Williams se *Hello From Bertha*, Jean Giraudoux se *The Apollo de Bellac* en Brian Friel se *Winners*. Van Heerden het op “*Lovers*” as titel besluit, omdat die toneelstukke almal tematies verbind maar tog kontrasterend is ten opsigte van stemming en aanbieding (*Lovers* at Libertas, 1971:5).

Volgens ‘n persverklaring in die *Eikestadnuus* kon die publiek weer eens ‘n prettige teaterervaring verwag, al word daar weggebreek van die rillers en komedierillers waarvoor die Libertas alreeds bekend was (*Lovers* at Libertas, 1971:5). Die vertonings is vir 26 tot 27 Februarie en 2 tot 6 Maart 1971 geskeduleer, en plekbespreking kon, soos vantevore, by Pikkie Blommaert gedoen word (“*Lovers*”, 1971:3).

Sharon Montgomery, Roberta Durrant, Myrel Ginsburg, Kay Rawbone, Rocky Gagliano, Dirk Bouwmeester, Jock de Bruyn, Jim Allan en Johann van Heerden het almal rolle vertolk in *Lovers*.

Terry Herbst van die *Cape Times* het 'n breedvoerige resensie oor hierdie produksie geskryf. Volgens Herbst was dit een van die min geleenthede waar teater volgens amateurstandaarde soveel kontrasterende werk onder een vaandel kon lewer.

Tennessee Williams se *Hello From Bertha* was minder geslaagd omdat daar, ten spyte van eerbare pogings, nie behoorlike karakterontwikkeling by die betrokke aktrises plaasgevind het nie. Tegnies is daar nie genoeg aandag geskenk aan die ruimte en periode waarin die stuk afspeel nie. Die stel en inkleding was derhalwe nie geslaagd nie. Herbst tree tog vir die geselskap in die bres deur te sê dat hierdie spesifieke produksie selde opgevoer word omdat dit, volgens Herbst, nie een van Williams se beste werke is nie (Herbst, 1971:8).

'n Resensie in die *Eikestadnuus* spreek soortgelyke probleme aan. Volgens die resensent het die gebrek aan aksentwerk 'n leemte gelaat, aangesien die teks grootliks afhanklik is van die Amerikaanse aksente om te slaag. Alhoewel Jean McDonald 'n aangrypende vertolking gelewer het, het Brenda von Memerty as die Madame te stuur oorgekom sonder die genoegsame berekendheid wat die karakter vereis. Die resensent vervolg deur te sê dat Williams se werk beswaarlik 'n eenakter is; dis veel eerder 'n "oefening" wat dien as aanloop tot sy latere dramas (Good Acting At The Libertas, 1971:5).

Sowel Herbst as die *Eikestadnuus*-resensent is dit eens dat *The Apollo de Bellac* 'n meer geslaagde poging was. Roberta Durrant se spel was gelaai met die nodige erns om 'n volhoubare vertolking te lewer. Die *Eikestadnuus*-resensent maak ook melding van Durrant se weldeurdagte interpretasie, maar noem egter dat sy die patos aan die einde van die stuk nie genoegsaam vasgevang het nie. Tog word sy geloof vir haar goeie stem en grasiëuse bewegings op die verhoog (Good Acting At The Libertas, 1971:5).

Rocky (Jannie) Gagliano kon egter beter gevaar het indien hy van sy onnodige handgebare kon afsien. Volgens die *Eikestadnuus* het Gagliano ontspanne, dog kragtig, oorgekom. Jock de Bruyn het met sy subtiele vertolking homself goed van sy taak gekwyt. Sowel Dirk Bouwmeester as Kay Rawbone se spel het beïndruk (Herbst, 1971:8). Jock de Bruyn se spel word deur die *Eikestadnuus* as uitmuntend beskou, alhoewel Herbert Pienaar effe oorspeel het. Verder het Marianne Roux (Kitching) se karakterisering van "Thérèse" oortuig (Good Acting At The Libertas, 1971:5). 'n Algehele versnelling in die tempo sou tog die toneelstuk se standaard verhoog het (Herbst, 1971:8).

Die verrassing van die aand was egter *Winners* onder spelleiding van Marie van Heerden. Onder haar skerpsinnige regie lewer Johann van Heerden en Sharon Montgomery uitmuntende spel.

Volgens Herbst was dit verfrissend om 'n groep akteurs met soveel oortuiging, en sonder enige selfbewustheid, te sien speel. Herbst voer ook aan dat hy nog nooit vantevore so 'n uitmuntende vertolking soos dié van Montgomery op enige amateurverhoog beleef het nie. Montgomery, met haar natuurlike spelstyl en puik stemwerk, is voortreflik bygestaan deur Johann van Heerden, wat ook met sy natuurlike benadering tot toneelspel oor dieselfde puik projeksie as Montgomery beskik (Herbst, 1971:8).

Jim Allan en Myrel Ginsburg het hul goed van hul taak gekwyt, alhoewel hulle hoogdrawende uitspraak soms gepla het.

Die akteurs se spel het ook die *Eikestadnuus* se resensent beïndruk. Johann van Heerden het homself weereens as 'n uiters verdienstelike akteur bewys. Ten spyte van 'n effe teatrale kwaliteit, weet Van Heerden presies hoe om met dialoog om te gaan deurdat hy trefreëls en weggooilyne puik hanteer (Good Acting At The Libertas, 1971:5). Sharon Montgomery se onvergeetlike vertolking is gekomplementeer deur pragtige, weldeurdagte en beheersde spel. Alhoewel Ginsburg en Allan se hoogdrawende aanslag ook vir Herbst gehinder het, word hierdie akteurs se goed gemoduleerde stemwerk deur die *Eikestadnuus* se resensent gekomplimenteer (Good Acting At The Libertas, 1971:5).

Volgens Herbst is *Winners* 'n toonbeeld van die "magic" wanneer drama op die verhoog in teater omskep word. Emile Aucamp se beligting, wat 'n glanspunt in al drie produksies was, word ook deur Herbst uitgesonder. Daarmee saam verdien Johann van Heerden se treffend eenvoudige dekor ook vermelding.

Herbst sluit af deur erkenning te gee aan die harde werk van Marie van Heerden en haar geselskap, wat gesorg het vir 'n aand gevul met weldeurdagte teater. Hy stel ook voor dat *Winners*, met een of twee klein veranderinkies, ideaal sou wees as etensuurteater in Kaapstad se Hofmeyr-teater (Herbst, 1971:8).

Herbst se voorstel het in der waarheid gerealiseer deurdat Peter Curtis, artistieke direkteur van KRUIK se Engelse dramageselskap, Herbst se opbouende resensie van *Winners* raakgelees het. Curtis het reeds sy lewendige belangstelling in die amateurtoneel bewys deurdat hy professionele teatermakers uit sy geselskap opdrag gegee het om amateurgroepe so ver as Kimberley en Oos-Londen te gaan regisseer (Stellenbosch amateur play for Hofmeyr, 1971:8).

Sodoende het die geselskap van *Winners* twee middagopvoerings by die Hofmeyr-teater in Kaapstad losgespeel (Ginsburg, 1981:7). In 'n persverklaring wat in die *Cape Times* verskyn het, word daar met groot lof oor Johann van Heerden en Sharon Montgomery se verbysterende speeltalent geskryf, wat getuig van potensiaal waarvan hul ewenkieë slegs kan droom. Daar word

ook voorspel dat hierdie jong akteurs met die regte leiding 'n groot impak op plaaslike teater sal maak. Volgens die verslaggewer word hierdie produksie gekenmerk deur Marie van Heerden se natuurlike benadering tot regie wat moeiteloos saamsmelt met die warmte, eenvoud en naturalistiese speelstyl van haar spelers (Stellenbosch amateur play for Hofmeyr, 1971:8).

Hierdie trotse mylpaal was die Libertas se eerste professionele verbintenis met KRUIK (Ginsburg, 1981:6).

3.3.3 Junior Libertas

Na afloop van *Lovers* se sukses het Marie van Heerden besluit om by KRUIK aan te sluit. Sy het 'n groot leemte gelaat wat die Libertas se toneel betref. Daar was inderdaad geen regisseur van haar kaliber om toneelstukke met gravitas op die planke te bring nie. Die deelname van jonger akteurs het ook in hierdie tyd getaan en die komitee het besluit om die Libertas se aktiwiteite uit te brei deur 'n Junior Libertas Afdeling te stig (Ginsburg, 1981:7).

Junior Libertas is op die tiende Algemene Jaarvergadering op 22 Maart 1971 in die lewe geroep (Libertas Teaterklub [1971] *Notule a. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch*). Heila Grobbelaar en Erica Piaget is gekies om Junior Libertas se aktiwiteite te lei (Libertas Teaterklub [1971] *Notule a. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch en Ginsburg, 1981:7*). Die ouderdomsraamwerk van Junior Libertas-lede het gestrek vanaf standaard vyf (graad sewe) leerders tot en met matriek (graad twaalf). 'n Aansluitingsfooie van R1.00 per persoon per jaar is gehef (Libertas Teaterklub [1971] *Notule a. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch*).

3.3.4 Junior Libertas bied aan: *Die Lig van die Wêreld*

Na die stigting van Junior Libertas is daar dadelik aan die werk gespring met die organisering van hierdie miniklub se debuutproduksie. Onder leiding van Erica Piaget word daar naarsstiglik gesoek na 'n opvoerbare toneelstuk. 'n Gepaste stuk kon egter nie gevind word nie. Piaget stel toe voor dat Junior Libertas met 'n Kersspel begin (De Villiers, 1971:2). Helene de Villiers, wat op daardie stadium ook 'n komiteelid was, besluit gevolglik om 'n oorspronklike kindervriendelike teks, 'n Kersspel genaamd *Lig van die Wêreld*, te skryf. Heila Grobbelaar het aangebied om die regie te behartig (Libertas Teaterklub [1971] *Notule b. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch en Ginsburg, 1971*). Met hierdie produksie sou Grobbelaar ook haar debuut maak as regisseur (Junior Libertas, 1971:4).

Oudisies is gehou om die geselskap saam te stel. Die rolverdeling is sonder moeite gevul deur spelers uit plaaslike hoërskole (Junior Libertas, 1971:4). Tog moes die komitee hul tot 'n advertensie in die *Eikestadnuus* wend in hul soeke na die perfekte baba om die rol van Jesus te

speel. Die regisseur wou onder geen omstandighede van 'n pop gebruik maak nie, en het opsluit aangedring op 'n regte mensbaba in haar produksie. 'n Soektog na drie ses maande oue toneelspelers word derhalwe op tou gesit. Die jeugdige akteur sou net vir sowat vyf minute op die verhoog verskyn. Daar is besluit om elke aand van 'n ander baba gebruik te maak, omdat dit die minste ontwigting in hul roetine sou veroorsaak. Daar is besluit dat die babas se geslag nie 'n bepalende faktor vir 'n geslaagde oudisie sal wees nie (Babas Dringend Benodig, 1971:5).

Junior Libertas se debuutproduksie is geskeduleer om vanaf 20 tot 23 Desember 1971 te speel. Kaartjies vir hierdie vertonings kon by sowel Pikkie Blommaert as by Myrel Ginsburg bespreek word (Ginsburg, 1971).

Heila Grobbelaar, Helene de Villiers en Erica Piaget het hierdie grootse taak met 'n reuse-rolverdeling en 'n gedugte tegniese span aangepak. Die span het bestaan uit Dick Bouwmeester (verhoogbestuur), Erica Piaget (reklame en rekwisiete), Aletta Muntingh (garderobe), Kay Rawbone (embleemontwerp), Marinda Uys en Conrad Heyns (souffleuses) en Emile Aucamp (beligting). Die musiek is behartig deur Jean Piaget met Elmide de Wit en Hans Degenaar op die klarinet asook Hillétje en Johanna Immelman op blokfluit.

Tegniese hulp uit alle oorde het ingestroom. Die eikehoutstoeltjie, melkstoeltjie en lemoenboompie is deur Cobwebs in Dorpstraat verskaf, die klererak deur Marnette geskenk en die produksiefoto's kosteloos deur Edrich geneem. Kostuums is deels gehuur by die H.B. Thom-teater en geleen by mev. C. Johnman (Libertas Teaterklub [1971] *Die Lig van die Wêreld*: 'n Nāiwe Kersspel deur Helene de Villiers. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch). Palmtakke is geskenk deur mev. Samuels van Idasvallei (De Villiers, 1971:2).

Te oordeel aan die bedankings in die program, is dit duidelik dat daar uit vele oorde hand bygesit is ter ondersteuning van hierdie produksie (De Villiers, 1971:2).

Die *Eikestadnuus* berig dat die groep jong spelers die voorreg gehad het om vir al vier aande voor vol sale op te tree. Met hul innige en ywerige spel het hierdie jong spelers elke aand 'n bekoorlike vertoning gelewer. Selfs die babas het op 'n "onbeskryflike wyse" luister aan die Kersboodskap verleen.

So het die Libertas 1971 afgesluit deur 'n baie suksesvolle waagstuk op die planke te bring. Die bywoning was klinkklare bewys dat hierdie risiko die moeite werd was aangesien die teater diep in Desember, wanneer Stellenbosch veronderstel was om leeg te loop, elke aand stampvol was (Kersspel Slaag, 1971:4).

Die hoop word uitgespreek dat die opvoering van so ‘n tradisionele Kersspel die begin sal wees van ‘n jaarlikse instelling wat moontlik “eie aan Stellenbosch” kan word (Kersspel Slaag, 1972:4).

Ebenezer Pennieknyper is vanaf 2010 tot 2012 as die Klein Libertas Teater se Kersproduksie onder leiding van Juanita Swanepoel opgevoer (Swanepoel, 2015). Alhoewel hierdie produksie buite die begrensing van die studie val, is dit nodig om melding te maak van die feit dat die Kersteatertradisie wel voortgesit is. Dit is ook van belang om te noem dat hierdie produksie se rolverdeling uit ‘n mengsel van amateur- en professionele spelers, asook dramastudente van die Universiteit se Dramadepartement, bestaan het. Hierdie driedelige integrasie is ‘n tendens wat reeds binne die grense van hierdie studie (1960 – 1989) sigbaar is. Alhoewel die afleiding gemaak kan word dat die integrasie tussen amateurspelers, professionele spelers en dramastudente die kwaliteit van ‘n amateuropvoering kan verhoog, moet daar beklemtoon word dat die hele rolverdeling as amateurs by hierdie produksie betrokke was. Al drie groepe het aan hierdie produksie deelgeneem vanweë hul besondere liefde vir die toneelkuns, en nie vir finansiële gewin nie (Du Toit, 1988:13).

Die *Pennieknyper*-rolverdeling het ook uit ‘n groot aantal jong spelers bestaan. Dit hou beslis verband met die Libertas Teaterklub se aktiewe pogings om ‘n liefde vir toneel en teater by jonger spelers te kweek. Junior Libertas se aktiwiteite het die reikwydte van die Klub verbreed die jeug van Stellenbosch op ‘n prettige en toeganklike wyse aan toneel en teater blootgestel kon word.

3.4 1972

3.4.1 Inleidend

In 1972 kon die Klub slegs een vollengteproduksie, *The Mask and the Face* deur Luigi Chiarelli onder die regie van dr. Piet van Straaten, op die planke bring – en dit wel eers in Oktober. Die rede hiervoor mag wees dat daar nog nie ‘n regisseur van die statuut van ‘n Marie van Heerden aktief by die Klub betrokke was nie. Die Klub se sterk spelertal het ook in hierdie jaar dramaties afgeneem en beoogde produksies se rolverdelings kon nie gevul word nie. In ‘n brief aan die *Eikestadnuus* (1972:2) maak Myrel Ginsburg hierdie dilemma publiek deur aan te kondig dat die drie oudisies wat die afgelope twee maande gehou is, geen spelers kon oplewer om ‘n vollengteproduksie te vervaardig nie.

Klubbyeenkomste, spellesings, oudisies en solovertonings het egter gesorg dat hul teateraktiwiteite nie heeltemal tot stilstand kom nie.

Junior Libertas was steeds aktief en op die Algemene Jaarvergadering op 21 Maart 1972 is Erika Piaget en haar komitee gelukkig met die kwaliteit Kersspel wat in die voorafgaande jaar vervaardig is (Libertas Teaterklub [1972] *Notule a. Libertas Teaterklub*. Bergzicht: Stellenbosch).

3.4.2 Libertas in samewerking met KRUIK se Biblioteekspelers

Alhoewel 1972 'n saai jaar vanuit 'n produksie-oogpunt was, het die Libertas weer die geleentheid gekry om bande te met KRUIK te smee. Hierdie keer het hulle, in samewerking met KRUIK se Biblioteekspelers, twee spellesings aan die inwoners van Stellenbosch en Idasvallei aangebied. Dié besondere program het bestaan uit *Johnnie speel kok* en Uys Krige se *Alle paaie lei na Rome*. Vir die eerste keer span die Libertas, KRUIK en die plaaslike biblioteek hul kragte saam. Boonop beleef *Alle paaie lei na Rome*, wat menigmaal deur amateurgeselskappe opgevoer is, met hierdie opvoering sy eerste professionele aanbieding (KRUIK Spellessing na Stellenbosch, 1972:4).

Onder andere neem Marie van Heerden, Suzanne La Grange, Louw Verwey en Nelia Dreyer aan die program deel.

As gevolg van die politieke skeiding in Suid-Afrika, is die blanke gehore in die Libertas ontvang. Hoërskool Lückhof het sy skoolsaal in Idasvallei vir die nie-blanke gehoorlede beskikbaar gestel.

Op 9 Februarie 1972 open hierdie program in Hoërskool Lückhoff se skoolsaal. Op 12 Februarie was dit die Libertas se beurt om die vertoning te huisves.

Die Libertas het nooit toegangsgeld vir spellessings gevra nie, en soos gewoonlik, is hierdie opvoering gratis aangebied (Viljoen, 2014 en KRUIK Spellessing Na Stellenbosch, 1972:4).

3.4.3 *The Mask and The Face*

In Julie 1972 is daar 'n poging aangewend om 'n toneelstuk op eie bodem te vervaardig. Hierdie keer sou dr. Piet van Straaten weer sy hand aan regie waag. Sy keuse het geval op die komedie-klug, *The Mask and the Face* deur Luigi Chiarelli.

In 'n advertensieberig in die *Eikestadnuus* is voornemende spelers, asook huidige klublede, aangespoor om oudisies te gaan doen aangesien daar 'n groot hoeveelheid spelers, asook hulp agter die skerms, nodig word. Dr. Van Straaten behartig self die oudisies wat op Dinsdag 18 Julie plaasvind (Auditions For Next Libertas Play, 1972:3).

Van Straaten slaag daarin om die perfekte rolverdeling met plaaslike amateurs saam te stel. Sy terugkeer na die regisseurstoel is met groot blydschap in die *Eikestadnuus* aangekondig. In dieselfde berig is die beoogde speeldatums, 15 en 16, en 20 tot 23 September bekendgemaak (*The Mask and the Face* at Libertas, 1972:7).

'n Verslaggewer van die *Eikestadnuus* wat hierdie produksie geresenseer het, bestempel Van Straaten se nuutste regiepoging as 'n uitdagende, tog interessante opvoerkeuse vir amateurspelers.

Spelers soos John Wynne-Edwards, Elsabè Retief, Peter Belonje, Sue Curtis, Joy Hendriks en Johan Combrink het veral beïndruk.

Volgens die verslaggewer verdien Van Straaten 'n pluimpie vir sy bedrewe groepering van 'n groot groep spelers sodat almal op die klein verhoog kon inpas. Hy sluit af deur Philip Erskine lof toe te swaai vir die pragtige stel wat hy spesiaal vir hierdie produksie gevef het (Piet van Straaten *Do Well With Italian Play*, 1972:5).

3.4.4 Junior Libertas

Junior Libertas het in hul kort bestaan ook werk op die planke gebring. Onder die bekwame leiding van Helene de Villiers en Heila Grobbelaar, voer hulle in Augustus 1972 Richard Tyderman se *Ask a Silly Question* en William Saroyan se *The Oyster and the Pearl* op. (Libertas Teaterklub [1972] *Junior Libertas Programme*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Alhoewel hulle nie die gehalte van die vorige jaar se Kersspel kon ewenaar nie, is die jong akteurs ingespan om die gehoor met die gepaste Kersliedere, prosastukke en poësie te vermaak. Die aand is afgesluit met 'n spellesing van *The House by the Stable* deur Charles Williams (Libertas Teaterklub [1972] *Junior Libertas Kersprogram*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

3.5 1973

3.5.1 Inleidend

In 1973 het die Libertas hul teateraktiwiteite afgeskop met 'n improvisasie-aand wat deur dr. Piet van Straaten gelei is. Die publiek is hartlik uitgenooi om te deel te neem aan hierdie aand op 22 Februarie (Audition Night At Libertas, 1973:5). Ten spyte van Marie van Heerden se afwesigheid, kon hulle een vollengteproduksie, drie eenbedrywe, spellesings, asook bydraes van Junior Libertas vervaardig. USAT (Universiteit Stellenbosch Amateurteater) het ook in hierdie jaar begin om hierdie opvoerruimte te gebruik.

3.5.2 *From Five to Five Thirty, Come as you are* en *Die Vreemde Besoeker*

Intussen is daar beplan om drie eenbedrywe op te voer, naamlik *From Five to Five Thirty* deur Philip Johnson, *Come as you are* deur Ian Mortimer en *Die Vreemde Besoeker* deur Bresford en Scale (Three One-acts, 1973:5).

From Five to Five Thirty se regie is behartig deur Jane Turner wat sedert die Libertas se ontstaan aktief by die Klub betrokke was.

Fred Stephens, stigterslid asook aktiewe deelnemer op die amateurtoneelfront, het *Die Vreemde Besoeker* geregisseer. Toe die Libertas hul debuut in 1960 in die Denneoord-skoolsaal gemaak het, is hierdie produksie as ‘n spellesing aangebied. Dr. Piet van Straaten was destyds verantwoordelik vir die regie en Fred Stephens het beïndruk met die spel wat hy gelewer het. Hierdie keer is die produksie as volledige toneelstuk opgevoer in ‘n toegeruste teater. Dertien jaar na die opening van *Die Vreemde Besoeker* het Stephens besluit om die regie te behartig en ook self in die stuk te speel (Three One-acts, 1973:5 en De Wet, 1960:2).

Come as You Are se regie is behartig deur dr. Billy Trengove (Three One-acts, 1973:5) Op 13 Maart is daar oudisies gehou om die onderskeie rolverdelings te vul (Audition Night at Libertas, 1973:5).

Die opvoerderdatums was 24, 25, en 26 Mei 1973, en die eenbedrywe is deur die *Eikestadnuus* geresenseer.

Volgens die resensent was hierdie aande voorwaar “smaaklik gekrui met die aanbieding van die drie uiteenlopende eenbedrywe, volgens die Klub se tradisie in Afrikaans en Engels”. Daar word ook melding gemaak van die Libertas se unieke atmosfeer wat dit telkens regkry om die “beste uit sy spelers te haal en die publiek tot groot genot aanmoedig”. Verder word die onderskeie regisseurs gelukgewens met hul “toneel-aankleding (sic), die keuse van hul spelers en die se spel” (Toneelaand Was Groot Sukses, 1973:2).

From Five to Five Thirty, met Diane Bett, Stephanie Hunter, Joy Hendrickse, Brenda von Memerty en Louise Brower in die rolverdeling, was van die begin af “lewendig boeiend met ‘n klinkende verassingsklimaks” (Toneelaand Was Groot Sukses, 1973:2).

By Diane Bett, Stephanie Hunter en Joy Hendrickse se spel was daar wel “puntjies van kritiek” wat die resensent moes opper. Hierdie spelers se werk sou beslis “meer volledig mens” gewees het as hulle nie so “angsvallig” probeer het om die “karakterfase” uit te beeld wat die teks voorskryf nie. Tog voel die resensent dat dit nie soseer die spelers se fout was nie, maar dat dit eerder aan ‘n denkfout by die regisseur toegeskryf moet word. Die aktrises het egter perfek in hulle rolle gepas aangesien hulle as “tipes kostelik gekies is” (Toneelaand Was Groot Sukses, 1973:2).

Brenda von Memerty, wat teen hierdie tyd ‘n veteraan op die amateurverhoog was, en Louise Brower het “voortreflike spel” gelewer (Toneelaand Was Groot Sukses, 1973:2).

Fred Stephens se *Die Vreemde Besoeker* word deur die resensent beskou as ‘n “interessante tema” wat “goed geïnterpreteer” is (Toneelaand Was Groot Sukses, 1973:2). Die kritiek was die donderweer-byklanke wat nie oortuig het nie.

Stephens en Gert Brits het daarin geslaag om die spanningsatmosfeer te skep wat die stuk verlang. Brits verdien ‘n pluimpie vir sy “deurgaans stille angsspel” wat tydens Stephens se monoloog volgehou is (Toneelaand Was Groot Sukses, 1973:2).

Come as you are se rolverdeling het bestaan uit Jean McDonald, dr. Billy Trengove, Madeleine Heyns en Lewis Silberhauer. McDonald het die gehoor “end-uit geboei het met haar goeie spel, duidelike spraak en aantreklike verhoogpersoonlikheid”. Die regisseur, dr. Billy Trengove, het self ook ‘n rol vertolk en was “onverbeterlik” met sy snaakse sêgoed en droë humor. Philip Erskine se dekor het “grotendeels bygedra tot die korrekte atmosfeer van al die stukke” en is vir sy werk uitgesonder (Toneelaand Was Groot Sukses, 1973:2).

Die resensent sluit af deur die Libertas geluk te wens met ‘n suksesvolle aand (Toneelaand Was Groot Sukses, 1973:2).

3.5.3 Junior Libertas

Intussen was Junior Libertas besig om diep spore in Stellenbosch se kultuurlewe te trap, en sorg hierdie jong toneelgroep dat die Libertas veral in Mei 1973 besonder produktief was. Dié jeugvleuel bied op 11 en 12 Mei ‘n volledige Langenhoven-program, *Die Onmoontlike Neelsie* of *Langenhoven in Ligte Luim*, by die Libertas aan. Die program wat as deel van die Langenhoven-jaar opgevoer is, het bestaan uit limerieke, piekniedjies, drie samesprake en die toneelstuk, *Die Onmoontlike Tweeling* (Langenhoven-aand deur Jeugteater, 1973:2).

Die aanbieding was uniek insoverre elke kind, wat gereeld repetisies bygewoon het, aan die program deelgeneem het. Geen speler het net “gordyne getrek” of net “kaartjies verkoop” nie – die hele groep het saamgespeel en saamgewerk.

Twee resensente, onder die skuilnaam “Twee Toneelvriende”, was daar om verslag te lewer oor Junior Libertas se nuutste poging. Die “baba” van die senior teatergroep word gelukkigwens met hul geslaagde aanbieding. Die portret van Langenhoven, met die lig wat daarop val, was treffend en het die gehoor in die regte stemming gebring. ‘n Ferm regiehand was duidelik sigbaar in hierdie aanbieding, maar ongelukkig is die naam van die regisseur in die program verswyg (Juniors, Ons Sal Weer Kom Kyk, 1973:2).

Die resensente sluit af deur ‘n stukkies baie belangrike algemene kritiek aan die jong spelers oor te dra. Hulle word naamlik versoek om nie die “grootmense na te aap en met stywe kakebene te praat nie” en dat hulle eerder hul monde moet oopmaak “sodat ons ‘n duidelike geluid kan hoor”. Ten spyte die stukkies kritiek word Junior Libertas “alle sukses vir die toekoms” toegewens met die

belofte dat die “Twee Toneelvriende” weer na hulle opvoerings sal kom kyk (Juniors, Ons Sal Weer Kom Kyk, 1973:2).

Daar word ook nie in die notules melding gemaak van wie verantwoordelik was vir die regie van hierdie produksie nie. Tog is dit veilig om aan te neem dat Junior Libertas se stigterslede, Helene de Villiers, Heila Grobbelaar en Erica Piaget, ‘n leidende rol gespeel het in hierdie verband.

3.5.4 *A Woman of No Importance*

Na die besige Meimaand wat die Libertas beleef het, verloop daar ‘n stil tydperk van sowat ‘n maand. Hierdie stil tyd kan toegeskryf word aan die voorbereiding van opkomende produksies, soos die spellesing van Oscar Wilde se *A Woman of No Importance* op 18 Julie. Hierdie verkorte weergawe van Wilde se werk is, volgens die Libertas se beleid ten opsigte van spellesings, gratis aan die publiek gebied (Play-reading at Libertas, 1973:5).

Danksy dr. Billy Trengove se bekwame regiehand is hierdie spellesing ‘n groot sukses (Ginsburg, 1981:10).

3.5.5 *Mrs. Warren’s Profession*

Dr. Billy Trengove herhaal die sukses wat hy behaal het met die spellesing van *A Woman of No Importance*, met sy opvoering van *Mrs. Warren’s Profession* deur George Bernard Shaw. Die kort speelvak is vanaf 2 tot 3 November 1973 (Libertas Teaterklub [1973] *Notule* a. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

In die *Eikestadnuus* bespreek Sue Curtis sowel die positiewe as die negatiewe aspekte van Trengove se produksie. Volgens Curtis begin hierdie produksie goed, maar begin dit stelselmatig taan. Daar is ‘n vertraging in tempo omdat die akteurs nie rats genoeg is in hul hantering van die dialoog nie (Curtis, 1973:8).

Philip Erskine se gesigspel en goeie stemwerk het bygedra tot sy briljante karakterisering van Sir George Crofts en sy vertolking het nooit na die melodramatiese geneig nie. Erskine is goed bygestaan deur Peter Viljoen. Aanvanklik het Viljoen, met sy koddige pastorale maniërismes, ongemaklik voorgekom. Tog het sy spel in die derde bedryf gesorg vir die komiese hoogtepunt van die aand. Hier was Viljoen se tydsberekening en spelbeheer onverbeterlik.

Lewis Silberhauer se weergawe van Frank was effe gedemp, maar hy het dit reggekry om ‘n lang deel van die toneelstuk met ‘n groot mate van onverskrokkenheid vol te hou. Om hierdie rede was sy applous welverdiend. Louise Brower het die karakter van Mrs. Warren perfek vasgevang.

Oor die algemeen beskou Curtis die produksie as ‘n sukses. Sy wens ook vir dr. Trengove geluk met die hoë spelstandaard van die spelers (Curtis, 1973:8).

3.6 1974

3.6.1 Inleidend

Stephen en Sue Curtis word in 1974 deel van die Libertas-familie. Hierdie paartjie se onblusbare energie en entoesiasme was net wat die Klub nodig gehad het om voort te bou op die produktiewe jaar wat hulle in 1973 beleef het. Die Curtis-egpaar het saam met dr. Billy Trengove toneelstukke soos *Mate in two*, *The Proposal* en *Village Wooing* tot groot waardering van die Stellenbosse gehore op die planke gebring (Ginsburg, 1981:10).

3.6.2 Marie van Heerden keer terug na die Libertas

Nadat die Libertas vir twee jaar sonder die regisseurshand van Marie van Heerden moes oorleef, keer sy in 1974 terug na Stellenbosch en sluit weer by die Libertas aan. Van Heerden, wat tydens haar afwesigheid by KRUIK betrokke was, is dadelik ingespan om die regie van Hennie Aucamp se *Vlugsout* te hanteer.

Van Heerden, uit en uit ‘n teatermens, het jare lank met die beroepstoneel getoer totdat sy haarself op Stellenbosch kom vestig het, en in haar vrye tyd by die Libertas regie gedoen en gespeel het (Heyns, 1974:2).

As gevolg van Van Heerden se ervaring op die professionele verhoog, was sy vertrouwd met die eise wat toneelspel aan die teatermaker se intellek, emosies en liggaam stel. Sy het Libertas-spelers geleer dat, alhoewel teater groot ontspanning en bevrediging inhou, dit met streng dissipline en lang ure van voorbereiding gepaard gaan (Heyns, 1974:2).

Die vernaamste eienskap van haar metode van regie was nie soseer ‘n intellektuele benadering nie, maar eerder ‘n “intuïtiewe, eerlike aanvoeling vir wat sy op die verhoog wil plaas” (Heyns, 1974:2). Sodoende het al Marie van Heerden se aanbiedings ‘n “persoonlike stempel gehad wat vir die gereelde Libertas-ganger onmiskenbaar” was (Heyns, 1974:2). Die spelers het hierdie “intuïtiewe, selfs soms emosionele, benadering” baie stimulerend gevind. Sy het nie van “vermoeiende teksboekreëls” gebruik gemaak nie, maar was ‘n kreatiewe denker wat haar spelers geprikkel het om self kreatief op te tree (Heyns, 1974:2).

Sedert 1964 was Marie van Heerden verantwoordelik vir die regie van 14 Libertas-toneelstukke. Sy het ook as gasspeler opgetree by BAT en die Universiteit Stellenbosch se Dramadepartement. Sy ontvang ook heelwat toekennings, waaronder dié van Beste Aktrise by die Volkstoneelfees vir haar

spel in André P. Brink se *Die Koffer* (Heyns, 1974:2). Sy beskik ook oor die vermoë om uiteenlopende genres met groot sukses te regisseer. Met haar intuïtiewe aanvoeling vir teater kon sy van die vermaaklike *Ten Little Niggers* tot die eksperimentele absurde eenakter, *Die Tas*, met sukses opvoer (Heyns, 1974:2).

3.6.3 *Vlugsout*

Ten spyte van die persoonlike stempel wat Marie van Heerden op haar werk afgedruk het, het sy telkens die publiek met 'n vars benadering verras. Die produksie, *Vlugsout*, het sodoende nie net getuig van Hennie Aucamp se ontwikkeling as skrywer nie, maar ook dié van Van Heerden as regisseur. *Vlugsout* se speelvak was vanaf 10 tot 15 Mei 1974 (Heyns, 1974:2).

Met die Libertas se vorige aanbieding van Hennie Aucamp (1970) se werk, is daar gefokus op “Boere-materiaal”. Hierdie aanbieding, wat bestaan het uit Aucamp se jongste kortkuns, het gefokus op die “subkultuur” van die “groot stad” (Hennie Aucamp se *Vlugsout* In Libertas, 1974:5).

Die verhaal, *Want kyk, die bruidegom is hier*, “slaan ‘n brug na die vroeëre program”. Die moedswilligheid van die seun en sy ouma in hierdie verhaal berei ook dan die “klimaat” vir die res van die program voor (Hennie Aucamp se *Vlugsout* Libertas, 1974:5). “Hierdie ‘klimaat’ is dikwels gekenmerk deur die ‘satiriese revue’; daarom word ‘verse’, sang en ghitaarspel ook ingesluit” (Hennie Aucamp se *Vlugsout* In Libertas, 1974:5).

In hierdie berig wat in die *Eikestadnuus* verskyn het, spreek Aucamp die wens uit dat die “literêre kabaret” meer deur teaterowerhede ontwikkel word, “veral aan universiteite, waar dit ‘n geraffineerde kanaal bied vir protes en hekeling” (Hennie Aucamp se *Vlugsout* In Libertas, 1974:5).

Aucamp het die eenbedryf *Wolf, wolf hoe laat is dit?* spesiaal vir Marie van Heerden en die Libertas geskryf. Die rolverdeling het bestaan uit Joleen de Plessis (Matrone), Madeleine Heyns (Kytie), Margot Luyt (Lady), Anette Muller (Terblaans), Philip du Plessis (Kosta), Lally Viljoen (Truia), Brenda von Memerty (Die Kwartel), Maureen de Kock (Mathilda) en Leon van Nierop (Fons) (ESAT, 2014. *Wolf, wolf hoe laat is dit?*). Sharon Montgomery, Philip de Plessis en Jannie Hofmeyr het ook deel uitgemaak van hierdie besondere program (Hennie Aucamp se *Vlugsout* in Libertas, 1974:5).

“Toneelganger” se resensie van hierdie produksie in die *Eikestadnuus* begin met ‘n besondere aanhaling wat ‘n kennis vantevore met hom gedeel het:

Iemand het eendag aan my gesê: “Dit is darem maar ‘n voorreg om op Stellenbosch te kan woon”. Hy kon netsowel bygevoeg het, “...om baie redes – waarvan nie die minste nie ongetwyfeld sy twee teaters die H.B. Thom en die Libertas is” (Toneelganger, 1974:2).

In hierdie geval fokus “Toneelganger” slegs op die Libertas-teater. Hier voer die skrywer aan dat hy “nog nooit na ‘n opvoering van die Libertas-teatergroep teleurgesteld tuisgekome het nie”. Toneelganger beskryf sy bywoning van *Vlugsout* as “geen uitsondering nie” (Toneelganger, 1974:2).

Aucamp, Van Heerden, die gereelde Libertas-spelers, asook die afgestudeerde studente wat bygestaan is deur die beroepsaktrise, Margot Luyt, word van harte gelukgewens met “‘n heel besondere aand van verrassend-boeiende en genotvolle voordrag en toneelspeel” (Toneelganger, 1974:2).

Volgens Toneelganger bewys Hennie Aucamp se kortkuns in hierdie produksie dat hy ‘n “natuurlike, veelsydige woordkunstenaar is met ‘n sensitiewe begrip van aktuele verhoudingsprobleme en met ‘n inherente vermoë om ‘n relevante situasie of karakter sterk en duidelik uit te beeld”. En wat geld vir Aucamp as skrywer, geld ook vir Van Heerden as regisseur. Sy het ‘n intuïtiewe begrip vir die kuns van rolverdeling. In dié produksie is haar aanvoeling so uitstekend dat dit voorkom asof “sodanige rolle spesiaal geskep is om by die besondere spelers te pas”. Toneelganger “lei ... ook geen twyfel nie dat daar ‘n sterk onderlinge vertroue en agting – of is dit liefde? – tussen haar en haar spelers bestaan, en dat laasgenoemdes dit geniet om vir haar te speel” (Toneelganger, 1974:2).

Daar was ook geen swak skakel wat die spelers se optrede en vertolking betref nie. Afgesien van die daverende applous wat Margot Luyt vir haar vertolking in *Op ‘n Dinsdag as dit reën* deur die groot en waarderende gehoor ontvang het, het elke speler spel van die hoogte gehalte gelewer. Dit is dan om hierdie rede dat die skrywer nie “een bo die ander vir spesiale vermelding” wou uitsonder nie (Toneelganger, 1974:2).

As daar na die program as sodanig gekyk word, beskou die skrywer *Wolf, wolf hoe laat is dit?* as die “pièce de résistance” van die aand:

Die strekking en inhoud van die stuk weerspieël die tragiek van die ouderdom met sy gepaardgaande geestelike en liggaamlike gebreke en skete – verkalking van die are, rumatiek, doofheid en ‘n kindsheid wat maar al te dikwels aan geestelike versteurdheid grens (Toneelganger, 1974:2).

Volgens die skrywer het die spelers “in alle opsigte, en sonder uitsondering” aan hierdie stuk reg laat geskied (Toneelganger, 1974:2).

3.6.4 *Mate in Two*

Vanaf 8 tot 10 Augustus 1974 het die Libertas ‘n dubbelprogram met die titel *Mate in Two* aangebied. George Bernard Shaw se *Village Wooing* en Anton Chekhov se *The Proposal* is onder hierdie titel opgevoer. Stephen en Sue Curtis saam met dr. Billy Trengove was die driemanskap wat verantwoordelikheid geneem het vir die produksie. Dr. Trengove was reeds ‘n gevestigde Libertas-lid, terwyl Stephen en Sue Curtis teen daardie tyd nuut by die Libertas aangesluit het. Hierdie egpaar het ook die hoofrolle in beide toneelstukke vertolk onder die bekwame regiehand van dr. Trengove.

‘n Korrespondent van die *Eikestadnuus* het oor *Mate in Two* te berig. Alhoewel die gehoor klein was, was dit duidelik dat hulle die Curtis egpaar se spel uitermate geniet en waardeur het. Die samestelling van die program was uiters geslaagd en die teater se beperkte verhoogruimte perfek vir hierdie twee stukke se “drawing-room”-kwaliteit (Libertas venture was big success, 1974:7).

Volgens die resensent het Sue en Stephen Curtis kwaliteitspel in beide toneelstukke gelewer. Tog het Stephen Curtis se weergawe van die karakter “A” in *Village Wooing* veral in die eerste bedryf effe strak oorgekom. Sue, daarenteen, het uitgeblink met haar interpretasie van “Z” (Libertas venture was big success, 1974:7).

In *The Proposal* het beide akteurs dit reggekry om die klugtige elemente van hierdie stuk ligvoets oor te dra. Hierdie produksie se sukses kan toegeskryf word aan die trio wat daarin geslaag het om die stemming van hierdie stuk perfek te reguleer.

Die resensent som die aand op as “an evening of amateur theatre at its pleasantest” (Libertas venture was big success, 1974:7).

3.6.5 *Junior Libertas*

Die jong lede van Junior Libertas se werk het intussen ook nie stilgestaan nie; hulle was ywerig aan die werk met die oog op ‘n “aand van beweging, musiek, prosa en poësie” wat hulle op 16 en 17 Augustus by die teater sou aanbied (Juniors voer eie werk op, 1974:2). Soos vantevore, het die lede van die werk self geskryf. Die aanbieding het bekend gestaan as *Skepping/Creation*.

In die toneelprogram se voorwoord word Junior Libertas se familie en vriende hartlik uitgenooi om te kom kyk hoe hulle elke Saterdag hulle tyd by die teater deurbring. Dit was baie duidelik dat elke lid graag “op die planke wou gaan (sic)”. Ongelukkig was die meeste Afrikaanse dramas met groot rolverdelings bo die spelers se vuurmaakplek. Maar aangesien die Libertas elke junior lid by die opvoering wou betrek, is daar besluit op ‘n program met poësie, prosa en beweging. Die junior lede en hulle mentors het ure bestee om die geskikte materiaal te selekteer en gapings in die

samestelling, is deur die jongelinge se eie werk gevul. *Skepping/Creation* is deur Maureen de Kock vervaardig en die speleiding is waargeneem deur Cynthia Pearson (Libertas Teaterklub [1974] *Skepping/Creation*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Benewens die produksies waaraan hierdie junior groep onder leiding van senior Libertas-lede kon deelneem, is hulle ook dikwels op uitstappies na die destydse Nico Malan-teater (Artscape) geneem. Hulle het ook die voorreg gehad om agter die skerms by die H.B. Thom-teater in te loer om meer van die tegniese aspekte van teater te leer.

3.6.6 *Pavane*

André P. Brink se spanningsdrama, *Pavane*, is op 30 en 31 Augustus 1974 onder die bekwame regie van Marie van Heerden in samewerking met USAT opgevoer. Hierdie was Van Heerden se tweede regieprojek sedert haar terugkeer na die Libertas. Brink het sy teks spesiaal vir dié opvoering hersien (Brink-Drama In Libertas, 1974:2).

Pavane se rolverdeling het bestaan uit Sharon Montgomery wat na afloop van *Lovers/Winners* en *Vlugsout* geensins onbekend was aan Stellenbosse teatergangers nie en Lochner de Kock, in daardie tyd ‘n derdejaar-dramastudent aan die Universiteit Stellenbosch. Stellenbosse gehore sou hom herken aan rolle wat hy in die Universiteitsteaterproduksies, *Krytsirkel* en *Wintersprokie*, vertolk het. Die res van die rolverdeling het bestaan uit Jannie Hofmeyr, Space van Heerden, d’Est  de Plessis, Christine Hulme, Herman Binge en Henri Laurie (Brink-Drama In Libertas, 1974:2).

Ingrid Hoexter het die opvoering in die *Eikestadnuus* geresenseer. Volgens Hoexter is die produksie vlymskerp en boeiend aangebied. Elke akteur het perfek in sy rol gepas en die hele geselskap het met volle oortuiging hulle rolle vertolk. Aan die tegniese sy was die dekor, klankeffekte en kostuums perfek afgerond en gepas. Hoexter sluit haar berig af deur die regisseur en akteurs geluk te wens met ‘n puik produksie, en voorspel dat spel van ‘n gelykstaande standaard vir hulle die weg sal baan om aan nasionale studentetoneelkompetisies te kan deelneem (Hoexter, 1974:7).

3.6.7 *Selle Ou Storie*

Die Libertas het hul jaar afgesluit met Pieter-Dirk Uys se *Selle Ou Storie* wat op 7, 8, en 9 November 1974 deur Die Ruimte-teater aangebied is. Alhoewel hierdie ‘n besoekende produksie was, is daar tog ‘n verbintenis met die Libertas aangesien Johann van Heerden by die produksie betrokke was.

Die rolverdeling het bestaan uit Christine Basson, Johann van Heerden, Marthinus Basson en Lynne Maree met Pieter-Dirk Uys wat ook die regie waargeneem het. Die publiek kon plek bespreek by Teaterbesprekings (Christine Basson sorg vir skitterspel in *Selle Ou Storie*, 1974:2).

Met hierdie stuk, wat ook Uys se eerste Afrikaanse toneelstuk was wat ‘n speelvak in Die Ruimte geniet het, het hy “baanbrekerswerk in die sosiale betrokkenheid van die Afrikaanse teater verrig”. Hierdie werk het gepaard gegaan met “skerp steke wat soms op hoogs humoristiese wyse die wanverhoudinge ontbloot wat in Suid-Afrika tussen Afrikaner en Engelsman en tussen blank en nie-blank bestaan” (Christine Basson sorg vir skitterspel in *Selle Ou Storie*, 1974:2).

Vanweë die gelaaide temas wat in die stuk voorkom, waarsku die *Eikestadnuus* dat daar ‘n groot ontnugtering wag op voornemende gehore wat na “opgesmukte teater wil kom kyk om later met sedelike aanvalligheid die klassieke verfyndheid van die stuk te bespreek”. Die verslaggewer beveel egter sterk aan dat elkeen wat “hom die ontwikkeling van die Afrikaanse en Suid-Afrikaanse teater op die hart dra”, hierdie stuk moet beleef (Christine Basson sorg vir skitterspel in *Selle Ou Storie*, 1974:2).

As daar gekyk word na die uiters positiewe terugvoer van hierdie stuk in koerante soos *Beeld*, *Cape Times*, *Weekend Argus*, *The Argus* en *Die Burger*, was die *Libertas* beslis bevoorreg om hierdie baanbrekerswerk op hulle verhoog te kon huisves (*Selle Ou Storie* in *Libertas*, 1974:2).

Volgens *Beeld* is die toneelstuk “op meer as een vlak vars en ‘n prikkelende variasie op ‘n bekende tema” met “baie goeie regie en uitstekende spel”. Die *Cape Times* beskou die stuk as die tipe Suid-Afrikaanse skryfwerk wat deur almal gesien moet word. Die *Weekend Argus* voorspel dat hierdie produksie binne die volgende paar jaar deel sou word van die handjievol Suid-Afrikaanse dramas wat in die hoofstroom van die Westerse literatuur ‘n impak sou maak. Die *Argus* sluit by die *Weekend Argus* se oogpunt aan deur hierdie stuk as ‘n uiters waardevolle toevoeging tot skaars bron van inheemse toneelstukke te beskou en gaan selfs so ver om dit met die revolusionêre kwaliteit van George Osborne se *Look Back in Anger* te vergelyk. In *Die Burger* word dieselfde denkwysse gevolg deur die *Selle Ou Storie* te tipeer as “‘n deur wat na nuwe terreine in ons Suid-Afrikaanse toneelkuns sal lei” (*Selle Ou Storie* in *Libertas*, 1974:2).

Tog kon hierdie positiewe resensies nie die *Libertas* teen teenkanting beskerm nie. Die toneelstuk het soveel opskudding veroorsaak dat prof. J.J. Müller van Stellenbosch ‘n brief met die opskrif “Toneelstuk was guur en vuil” aan *Eikestadnuus* geskryf het:

Daar is baie van ons wat liefhebbers van die lewende toneel is, wat verlede week onverhoeds “gevang” en uiters geskok was deur ‘n opvoering in die Libertasteater van die stuk “*Selle Ou Storie*” wat deur ‘n geselskap van elders aangebied is.

Die beswaar is nie soseer teen die skurwe tema wat op die planke gebring is nie – die sondige lewe van promiskuïteit en homoseksualiteit in Hillbrow – want ons aanvaar dat daar wel sulke onheilige lewenswyses in sekere kringe van ons land posgevat het. Maar die

protes wat ons wil laat hoor, lê elders. Behalwe die herhaalde noem van die Naam van die Here as stopwoord of vloekwoord, was dit die uiters platvloerse en onwelriekende taal wat gebruik is, wat vir vele diep aanstoot gegee het, en hul verneder en onteer het – gure, onwelvoeglike en smerige woorde wat aan die stinkende riool ontleen is en wat kwetsend is vir enige gevoel van wat onder beskaafde mense passend en verfynd is.

Terwyl die spelers hulle goed van hul taak as vertolkers van so 'n stuk gekwyd het, het dit by die hoorders die gevoel gelaat dat hulle in 'n “varkhok” beland het, en moeilik kon vry bly van die vuil waarmee gebruikte woorde en uitdrukkinge hulle besmet het.

Is dit die estetiese peil waartoe “verantwoordelike” Afrikaanse toneel reeds gedaal het? En kan daar tog nie deur die verantwoordelike instansies hier eers 'n keuring wees van vorm en inhoud van aangebode stukke, voordat toneelgangers hul geld op sulke “gemors” gaan verkwis nie? (Müller, 1974:4).

Prof. Müller se driftige reaksie het selfs die agenda van die Libertas se komiteevergadering op 6 Maart 1975 gehaal. Fred Stephens het verneem of die komitee op enige manier op prof. Müller se brief gereageer het. Charles Johnman se antwoord was dat, aangesien *Selle Ou Storie* 'n besoekende produksie was, die komitee teen enige vorm van reaksie besluit het. Johnman het wel bygevoeg dat, indien 'n Libertas-produksie ooit onder sulke vyandige kritiek sou deurloop, die komitee nie sou skroom om daarop te reageer nie (Libertas Teaterklub [1975] *Notule* a. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Dit is verblydend dat die Klub dit gewaag het om so 'n kontroversiële produksie na die Libertas te nooi. Terugskouend sou prof. Müller se brief as 'n uitvloeisel van hierdie baanbrekerswerk beskou kon word, aangesien dit as gesond beskou kan word indien uitdagende teater debat ontlok.

Dit is egter jammer dat 'n geleerde persoon soos prof. Müller nie verby die taalgebruik en laster kon kyk om die essensie van die stuk, wat in wese gaan “oor mense te midde van 'n koue, verskanste samelewing in die stad [wat] na menslike kontak en warmte smag”, kon insien nie (Christine Basson sorg vir skitterspel in *Selle Ou Storie*, 1974:2).

3.7 1975

3.7.1 Inleidend

Na 15 jaar se getroue diens gee Myrel Ginsburg haar sekretariële pos aan Stephanie Hunter oor. Sy sien egter nie van al haar verpligtinge af nie en beklee voortaan die pos van assistentsekretaresse (Libertas Teaterklub [1975] *Notule* b. Libertas Teaterklub. Bergzicht, Stellenbosch).

Dr. Ben Dehaeck, dosent aan die Universiteit Stellenbosch se Dramadepartement, het toestemming verkry om die Libertas as ruimte te gebruik om poppeteater as kindervermaak aan te bied. Hierdie vertonings sou op Saterdagoggende plaasvind (Libertas Teaterklub [1975] *Notule* b. Libertas Teaterklub. Bergzicht, Stellenbosch).

Dehaeck het ook die Libertas as ruimte gebruik om met sy Eksperimentele Teatergroep 'n verskeidenheid projekte van stapel te stuur. Die Eksperimentele Teatergroep het sy debuut by die Libertas gemaak met *Die Les* van Ionesco met Dehaeck, Juanita Swanepoel en Madeleine Heyns in die rolverdeling (Somerville, 1975:4).

Marie van Heerden se "Kortteater" het op 'n uiters suksesvolle noot afgeskop. Van Heerden se doel was om 'n wye verskeidenheid lede te betrek deur hulle in kort teaterstukke te laat optree, nuwe regisseurs aan te moedig en die publiek se belangstelling in teater te prikkel. Hierdie onderneming is egter stopgesit toe Van Heerden as gevolg van swak gesondheid nie meer in staat was om hierdie teateraande te fasiliteer nie (Ginsburg, 1981:10).

3.7.2 Kortteater

Marie van Heerden se "Short Theatre/Kortteater"-konsep het apart van die gewone vollengtevertonings wat die Libertas aangebied het, gestaan. Hierdie uurlange vertonings wat in Maart, Mei, Julie, September en November aangebied is, kon slegs deur 130 gehoorlede bygewoon word. Die rede hiervoor was dat elke gehoorlid 'n boekie met vyf kaartjies vir elkeen van die vyf aanbiedinge kon koop. Daar is ooreengekom dat hierdie Kortteater-programme op Saterdaggaande om 19:30 sou begin en gehoorlede is hartlik uitgenooi om na die vertoning koffie saam met Van Heerden en die akteurs te geniet om die vertoning te bespreek (Splinternuwe Plan Om Toneel Te Bevorder, 1975:2 en Libertas Teaterklub [1975] *Notule* c. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

'n Aangepaste weergawe van Biran Friel se *Freedom of the City* is gekies om hierdie opwindende nuwe projek op 22 Maart 1975 af te laat skop (Van Heerden, 1975). Lojale Libertas-gehoorlede het reeds 'n voorsmakie van Friel se werk gehad met Marie van Heerden se opvoering van *Lovers/Winners*, wat so suksesvol was dat dit na die Hofmeyr-teater in Kaapstad genooi is (First of Short Theatre, 1975:5). Dirk Hartford, Fred Stephens, Heinz Pfafferott, Chris Glass, Gerhard Roux, Colin Kloot, Brenda von Memerty, Nicholas Fine, Jane Turner, Stephen Curtis, Jannie Hofmeyr en Jim Allen is die rolbesetting.

Volgens die *Eikestadnuus* was *Freedom of the City* uiters suksesvol:

With the production of *Freedom of the City* Marie van Heerden has given us a yet another programme clearly marked with the Marie van Heerden theatre stamp. Marie just has that ability to “get inside” a play and to get her players to “get into” their parts, she then adds those extra touches to the direction which just lift the production from amateur status to well within the realms of professional theatre (Short Theatre Great Success, 1975:7).

Volgende aan die beurt was Marie van Heerden se samestelling, getiteld *Vrou Vrou/Woman Woman*, wat die verskillende fasette van vrouwees uitgebeeld het (Vroueliefde In Libertas, 1975:2). Teen hierdie tyd was die Kortteater-konsep so gewild dat daar besluit is om die oorblywende vier produksies op twee aande te laat speel (Short Theatre Great Success, 1975:7).

Marie van Heerden se fyn aanvoeling om ‘n program soomloos saam te stel en met ‘n eenvoudige, dog indrukwekkende verhooguitleg te komplementeer, word duidelik in hierdie produksie geïllustreer. Die verhoog was “een groot rustige geheel met enkele swart sitplekke in ‘n halfmaan opgestel teen ligte grys gordyne”. Emile Aucamp het weer eens sy slag as beligtingsontwerper gewys om in hierdie intieme ruimte met sy beperkte toerusting ‘n atmosfeer te skep wat herinner aan sterk skemer met ‘n kollig op die spreker aan die woord (Vroueliefde In Libertas, 1975:2 en Libertas Teaterklub [1975] *Vrou Vrou/Woman Woman*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Hierdie program het ook die grense van die vierde muur gebreek deurdat die vyf aktrises, Sharon Montgomery, Margot Luyt, Sue Curtis, Madeleine Heyns en Rina Nienaber, vanuit die gehoor na die speelarea beweeg het om sodoende silhoeëtte teen die gordyn te vorm (Vroueliefde In Libertas, 1975:2).

Marcel van Heerden in die rol van die kommentator is eenkant voor op die verhoog geplaas en het die program met ‘n uittreksel uit Nietzsche se *Thus Spoke Zarathustra* begin. E.E. Cummings se *Somewhere I have never travelled* en Breyten Breytenbach se *Vrou kom uit ‘n boord langs die pad* is ook deur Van Heerden hanteer. Met sy “aangename” en “duidelike” stem was hy ten volle in beheer van beide tale (Vroueliefde in Libertas, 1975:2 en Libertas Teaterklub [1975] *Vrou Vrou/Woman Woman*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Nicholas Fine het die program afgewissel met Roger McGough se liefdesgedig *Come close and sleep now* en *Fire and Rain* deur James Taylor waartydens hy homself op kitaar begelei het. Sharon Montgomery het ‘n uittreksel uit *Dagboek van Anne Frank* gedoen waarin sy, volgens die *Eikestadnuus*, “so fris soos die lente self” voorgekom het (Vroueliefde In Libertas, 1975:2).

Volgende aan die beurt was Margot Luyt met ‘n uittreksel uit *Brood* van Abraham H. de Vries. Sy het die “aanvaarde smart van ‘n vrou wat haar dierbare in ellende sien sterf” treffend vertolk. Luyt

was ook net so sterk en oortuigend in ‘n uittreksel uit Lorca se *Yerma* as die “wyse ou vrou wat weet en swyg omdat sy nie wil sê nie” (Vroueliefde In Libertas, 1975:2).

In *Die Sterkere* van August Strindberg het Rina Nienaber as “die babbelkous wat te dom is om die stilswye van die ‘ander vrou’ te begryp”, haar uiters goed van haar taak gekwyd, terwyl Madeleine Heyns se stilspel as “‘n fyn stukkie werk” bestempel is (Vroueliefde In Libertas, 1975:2 en Libertas Teaterklub [1975] *Vrou Vrou/Woman Woman*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Madeleine Heyns was daarna weer aan die beurt met haar vertolking van die “effens bitsige ou getroude vrou” in Madeleine van Biljon se *‘n Skrale Troos*, waarin sy uitstekend te werk gegaan het om die karakter se gevoelens teenoor die “alomteenwoordige blondine” weer te gee (Vroueliefde In Libertas, 1975:2).

Sue Curtis het haarself ook onmisbaar gemaak in *The Four Seasons* van Arnold Wesker en in *The Signal* van Guy de Maupassant. Saam met haar medespelers het sy bygedra tot ‘n besonderse teaterervaring wat deur die *Eikestadnuus* as “‘n ryk uurtjie” beskryf is (Vroueliefde In Libertas, 1975:2).

In die toneelprogram spreek Marie van Heerden en die Libertas Teaterklub hul opregte dank uit aan Emile Aucamp en Kosie de Villiers van die Departement Drama aan die Universiteit Stellenbosch vir hulle waardevolle tegniese bystand (Libertas Teaterklub [1975] *Vrou Vrou/Woman Woman*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Soos reeds vermeld, was Emile Aucamp verantwoordelik vir die beligtingsontwerp; die uitvoering daarvan is egter gedoen deur Michi Hamm. So ook was Kosie de Villiers verantwoordelik vir die voorbereiding en opname van die klankbaan, terwyl Chris Glass die klankuitvoering hanteer het (Libertas Teaterklub [1975] *Vrou Vrou/Woman Woman*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Die derde keuse vir Marie van Heerden se uiters suksesvolle Kortteaterreeks het geval op Joe Orton se *Ruffian on the Stair* wat sy in Afrikaans vertaal en verwerk het as *Skoppensboer*. Soos in die geval van *Vrou Vrou/Woman Woman* is daar weer besluit om die vertoning oor twee aande te laat strek. In ‘n persverklaring in *Die Matie*, word daar melding gemaak van die wye belangstelling wat hierdie inisiatief van die Klub geniet, in so ‘n mate dat die openingsaand op 25 Julie bykans uitverkoop was, met 26 Julie se vertoning wat teen daardie tyd reeds uitverkoop was. Soos met die vorige vertonings, kon kaartjies by Cabo Boekhandel in die Andmar-gebou, asook by die teater self, bekom word (Skoppensboer Vanaand In Libertas, 1975:5).

In die toneelprogram van *Skoppensboer* sluit Marie van Heerden ‘n uittreksel uit Eugène Marais se gelyknamige gedig in om op ‘n gepaste wyse “saam te vat wat Orton met sy stuk beoog het”:

“Die een wat deur die nag

ons pret beloer

en laaste lag

is Skoppensboer” (Skoppensboer Vanaand In Libertas, 1975:5).

Op hierdie wyse trek sy ‘n gepaste parallel met Orton wat in die voorwoord van sy eenktakter die digter William Ernest Henley aanhaal:

“Madam Life’s a piece in bloom,

Death goes dogging everywhere:

She’s the tenant of the room,

He’s the ruffian on the stair” (Skoppensboer Vanaand In Libertas, 1975:5).

Van Heerden het weer gekies om die rolverdeling met studente te vul. Die rol van Nick, ‘n psigopatiese beroepsmoordenaar en antiheld, is vertolk deur Herman Binge. Sharon Montgomery het die rol van Rita, ‘n gewese prostituut en Nick se houvrou, vertolk en Jannie Hofmeyr die rol van Henk, die antagonis.

Die beligting is ontwerp deur Emile Aucamp, terwyl Michi Hamm verantwoordelik was vir die uitvoering daarvan. Die stel is ook ontwerp deur Emile Aucamp, en is gebou deur Michi Hamm, Chris Glass en Alan Franzsen. Weer eens betuig Marie van Heerden haar opregte dank aan Emile Aucamp en die Dramadepartement vir hulle volgehoue bystand en ondersteuning. In dieselfde asem bedank sy ook vir Michi Hamm, Chris Glass en Alan Franzsen vir hulle onmisbare tegniese bystand gedurende die produksie (Libertas Teaterklub [1975] *Skoppensboer*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Die Kortteaterseisoen is afgesluit met ‘n lighartige musikale samestelling, genaamd *Items*. Rina Nienaber, Karien Scheepers, Esté Heydenrych, Jannie Hofmeyr, Nicholas Fine, Space van Heerden, Johann Engelbrecht en Herman Binge het deelgeneem aan hierdie “musikale potpourri” wat vanaf 19 tot 22 November op die planke was. Kosie de Villiers (baskitaar), Leonore Ehlers (klavier) en Vernon Swart (tromme, sang, dans, kitaar, fluit en tamboeryn) was verantwoordelik vir die musikale ondersteuning (Musical For Libertas, 1975:7).

Die program het bestaan uit 'n kombinasie van musikale werke wat hulle self geskryf en getoonset het, asook dansitems uit vervloë dae, soos die charleston en can-can, gekombineer met 'n tikkie satire en moderne "folk"-liedjies. Die drie hoofdansroetines spesiaal deur Jacqui Singer gechoreografeer (Musical For Libertas, 1975:7).

Die Klub het steeds aangehou om hulle werk aan 'n wye spektrum van die gemeenskap ten toon te stel. Die vertoning op Woensdag 19 Desember 1975 is derhalwe oopgestel vir die nie-blanke gemeenskap van Stellenbosch.⁵

3.7.3 *Die Les*

Soos reeds vermeld, het verskeie dosente aan die Universiteit Stellenbosch se Departement Drama gereeld van die Libertas Teaterklub gebruik gemaak om werk buite die Departement te ontgin en op te voer. Die Libertas Teaterklub was dus 'n welkome ruimte vir Dehaeck om produksies van sy Eksperimentele Teater (waarvan hy die stigterslid was), ten toon te stel. *Die Les* van Ionesco is 'n voorbeeld van so 'n produksie. Die doel van die Stellenbosse Eksperimentele Teater was om werke van skrywers soos Samuel Beckett en Eugène Ionesco te bestudeer, op te voer en te bespreek (Somerville, 1975:4).

Die rolverdeling van *Die les* het bestaan uit Juanita Swanepoel as die Student en Dehaeck as die Professor met Madeleine Heyns wat die rol van die Huishoudster vertolk het. Prof. Eben Meiring was verantwoordelik vir die Afrikaanse vertaling van *Die Les* en Philip du Plessis het die regie behartig. Die produksie is op Vrydag 1 en Saterdag 2 Augustus 1975 opgevoer. (*Eikestadnuus*, 1975:3).

Volgens Ian Somerville (1975) was die opvoer van hierdie produksie: "'n prestasie op sigself". Somerville vervolg deur te sê dat "'n Mens hier met ware teater te doen het, en as jy enige gevoel het vir teater as kunsvorm, kan 'n mens nie anders as om betower te word nie". Hy sluit sy berig af deur die hoop uit te spreek dat Dehaeck en sy Eksperimentele Teatergroep, tesame met die Dramadepartement, sal kans sien vir verdere eksperimentele teater-opvoerings (Somerville, 1975:4).

---

⁵ Dit was vir die skrywer sinvol om die Kortteater-produksies onder een afdeling te plaas. Daar word dus nou na *Die Les* (Augustus) beweeg. Die res van die produksies wat tydens en ná die Kortteater-seisoen plaasgevind het, word chronologies bespreek.

3.7.4 Gisela Taeger-Berger by die Libertas Teaterklub

Gisela Taeger-Berger, dosent in Bewegingskunde aan die Universiteit Stellenbosch se Departement Drama, het, soos dr. Dehaeck, graag gebruik gemaak van die Klub se opvoerruimte om van haar werk buite die Dramadepartement ten toon te stel.

In hierdie geval het Ushke Miller, wat gedurende daardie tyd aan die Maas-Philips Kollege vir Spraak en Drama gegradueer het, saam met Taeger-Berger aan die program deelgeneem. Hierdie samevoeging van twee kunstenaars met uiteenlopende agtergronde ten opsigte van dansopleiding was juis die punt van hierdie uitvoering – om te illustreer hoe Moderne Dans en Drama op die verhoog kan saamwerk (Modern Dance at Libertas, 1975:7). Die program is aangevul met ‘n klein groepie dans- en dramastudente wat items van hulle werk ten toon gestel het. Die program was op 8,9,14 en 15 Augustus op die planke (Modern Dance at Libertas, 1975:7).

3.7.5 *Dis Koud Hier*

Dis Koud Hier deur Braam van Wyk is in Oktober deur die Libertas Teaterklub aangebied. Maureen de Kock was verantwoordelik vir die regie. Die rolverdeling het bestaan uit Space van Heerden, Dorothea van Schalkwyk, Johan Burger en Frans Hugo.

Volgens resensent Pierre Joubert, wie se resensie op 26 Oktober 1975 in die *Eikestadnuus* verkyn het, se algemene indruk het die “inherente gebrek aan samespel” afbreuk gedoen aan die produksie:

Die spelers lewer soms goeie spel, maar ‘n inherente gebrek aan samespel is deurentyd teenwoordig. Dorothea van Schalkwyk kom met ‘n byna foutlose vertolking van die moeder, Bertha, vorendag. Haar vertolking staan egter ietwat onafhanklik en oortuig gevolglik nie heeltemal nie (Joubert, 1975:4).

Joubert voeg ook by dat Esté Heydenrych, naas Van Schalkwyk, die beste spel in die produksie gelewer het.

3.7.6 *Die Ballade van Rama en Mara*

Ben Dehaeck en sy Eksperimentele Teater-groep het inderdaad teruggekeer na die Libertas Teaterklub met hulle opvoering van *Die Ballade van Rama en Mara* wat met groot welslae op 17 en 18 Oktober op die planke was (Nog ‘n opvoering van eksperimentele eenbedrywe, 1975:2). Die geselskap het bestaan uit Marie Dorfling (tans Kruger) as Dina en Jannie Hofmeyr as Dani. Deon Bosman en Nanette Nolte het onderskeidelik die rolle van Rama en Mara vertolk (*Eikestadnuus*, 1975:2). Dehaeck was verantwoordelik vir sowel die teks as die regie.

Na afloop van die vertoning het 'n kort satiriese *Sonate vir Blaasinstrumente in Bla Bla Majeur* gevolg (Eikestadnuus, 1975:2). Die *Eikestadnuus* het hierdie stuk beskryf as 'n "tragi-komiese komposisie wat, soos die absurde teater, weggebreek het van die rasionele psigologie van vaste karakters om die teatermikroskoop te rig op dieper menslike strukture". Daar word egter gevoel dat die mistieke dimensie van die stuk met sterker, meer oortuigende spel tot uiting sou kom. Die *Sonate vir Blaasinstrumente in Bla Bla Majeur* was "uitbundig" en "ontspannend" alhoewel daar hier en daar 'n "tekort aan afronding" was. Ten spyte van die bogenoemde haakplekke het Dehaeck en sy geselskap egter vir 'n "geslaagde eksperimentele aand gesorg" (Nog 'n opvoering van eksperimentele eenbedrywe, 1975:2).

3.8 1976

3.8.1 Inleidend

Op die sestiende Algemene Jaarvergadering van die Libertas Teaterklub het Charles Johnman, Marie Malherbe en Myrel Ginsburg besluit om na sestien jaar se getroue diens afstand te doen van hul onderskeie portefeuljies. Die rede hiervoor was die feit dat 'n oorkoepelende besluit geneem is dat die tyd aangebreek het vir 'n nuwe, jonger generasie bestuurslede om die leisels oor te neem. So het 'n belangrike hoofstuk in die Klub se geskiedenis tot 'n einde gekom, en die weg gebaan vir die nuwe bestuurslede om met 'n vars oog en nuwe idees voort te bou op die werk wat die afgelope sestienn jaar by die Klub gedoen is (Ginsburg, 1981:7 en Libertas Teaterklub [1976] *Notule a. Libertas Teaterklub*. Bergzicht: Stellenbosch).

Die nuut verkose bestuur het bestaan uit Stephen Curtis (Voorsitter), Marie van Heerden (adjunkvoorsitter) en Stephanie Hunter (sekretaresse) (Libertas Teaterklub [1976] *Notule a. Libertas Teaterklub*. Bergzicht: Stellenbosch).

Onder leiding van Curtis is lewenslange erelidmaatskap toegeken aan Charles Johnman, Marie Malherbe en Myrel Ginsburg ter waardering vir hulle baanbrekerswerk op die amateurtoneelfront in Stellenbosch en spesifiek die Libertas Teaterklub (Ginsburg, 1981:7).

Die eerste belangrike taak wat die nuut gekose bestuurslede gehad het, was om die teater van binne en buite op te knap. Entoesiastiese klublede soos Michi Hugo (Hamm), Chris Glass en Frenchy Franszen het die teater se interieur getransformeer deur die mure oor te verf. Die kleedkamers is netjies gemaak en oorgeverf en daar is ook aandag gegee aan die stoorkamer, die "black hole" soos Myrel Ginsburg daarna verwys. In samewerking met die Stellenbosse Munisipaliteit is die vooraansig van die teater ook opgeknap en oorgeverf (Ginsburg, 1981:7).

Aan die tegniese kant is daar besluit om die beligtingsbord vanaf die gang na agter in die ouditorium te verskuif, aangesien dit uiters onprakties was om beligting vanuit die gang te beheer (Ginsburg, 1981:7 en Libertas Teaterklub [1976] *Notule* a. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Junior Libertas se aktiwiteite het ook nie stilgestaan nie, en onder leiding van Cynthia Pearson (Gerber) en Maureen de Kock is *An Evening in Mexico* op die planke gebring waar die junior lede stories voorgelees het en die ou gunsteling, *Sondag kos vyf pesos*, opgevoer het (Ginsburg, 1981:10).

Myrel Ginsburg sonder Stephen Curtis se produksie van *They never noticed a thing* en Marie van Heerden se *Lokval vir 'n eensame man* uit as die hoogtepunte van 1976 (Ginsburg, 1981:10).

Marie van Heerden se betrokkenheid by die Eksperimentele Teater-groep van Stellenbosch verdien egter ook vermelding vir haar uitstekende regie van *In Camera*.

3.8.2 *In Camera*

Die eerste produksie wat die Klub in 1976 gehuisves het was *In Camera*, oftewel *Huis Clos*, wat van 4 tot 6 Maart deur die Stellenbosse Eksperimentele Teater aangebied is (*Eikestadnuus*, 1976:2).

Hierdie “verbeeldingryke, literêre werk van Jean-Paul Sartre is in Afrikaans vertaal deur Rita Elferink (Hel los in *Huis Clos*, 1976:2 en Nel, 1976:2). Marie van Heerden was teen hierdie tyd welbekend vir haar betrokkenheid by die hierdie teatergroep en het dit “op haar geneem om hierdie uitdagende produksie op die planke te bring”. Vier ervare spelers is gekies om die onderskeie rolle te vertolk: Juanita Swanepoel as Estelle Regault, Philip du Plessis as Joseph Garcin, Margot Luyt as Inez Serecino en Leon van Heerden as die Hotelbediende.

Volgens Nel (1976) was *In Camera* se regie “getrou aan die gees van Sartre se werk” en het die spelers binne die beperking van die stuk hulle “goed van hul taak gekwyt”. Verder beklemtoon hy dat hierdie produksie beoordeel moet word volgens die doel waarvoor dit geskryf en opgevoer is, naamlik om Sartre se filosofie te illustreer. Marie van Heerden en haar geselskap het in hierdie doel geslaag (Nel, 1976:2).

3.8.3 *They Never Noticed a Thing*

They Never Noticed a Thing was die tweede toneelstuk wat Stephen Curtis in sy loopbaan as amateurteatermaker geskryf het. Sy *Steadman's Folly* het in 1974 die eerste plek in die Departement van Nasionale Opvoeding se dramakompetisie verower (Marshall, 1976:7).

Die regie van *They never noticed a thing*, wat op Stellenbosch afspeel, is waargeneem deur Stephen Curtis se vrou, Sue. Volgens haar is die werk “‘n subjektiewe blik na party karakters wat in die amateurteaterwêreld kan opduik” (Marshall, 1976:7). Die produksie is vanaf 2 tot 5 Junie 1976 op die planke en besprekings kon, soos gewoonlik, by Pikkie Blommaert gedoen word.

Die rolverdeling het bestaan uit Margot Luyt, Coreen Olivier (Lloyd), Lorraine Craick, Anthony Marshall, Anton van Niekerk, George Duggan, Jannie Hofmeyr en Lewis Silberhauer (Marshall, 1976:7).

Rita Elferink was daar om die produksie te resenseer. Eerstens gee sy ‘n pluimpie aan Sue Curtis deur na haar te verwys as ‘n regisseur wat weldeurdagte regiekeuses maak en haar spelers inspireer om dit uit te voer. Tog het sy gevoel dat die stuk te woordryk was. As gevolg van die woordrykheid was dit plek-plek vir die spelers moeilik om by die vinnige tempo te hou wat so ‘n tipe komedie vereis. Ten spyte hiervan het die spelers dit tog reggekry om ‘n gepaste tempo te handhaaf (Elferink, 1976:7).

Elferink sluit af deur te noem dat die toneelstuk sou kon baat by ‘n paar tekstuele verwerkings, maar dat dit nietemin gesorg het vir uitstekende vermaak te danke aan Sue Curtis se slim regie in samewerking met haar entoesiastiese groep akteurs (Elferink, 1976:7).

3.8.4 *Lokval Vir ‘n Eensame Man*

Die laaste vollengteproduksie wat die Libertas Teaterklub in 1976 aangebied het, was *Lokval vir ‘n eensame man* deur die Franse Dramaturg Robert Thomas. Die speelvak was van 4 tot 7 Augustus 1976 en besprekings kon, soos gewoonlik, by Pikkie Blommaert gedoen word (Eikestadnuus, 1976:7).

Die rolverdeling het bestaan uit Henry Mylne as die Man, Anton van Niekerk as die Kommissaris, Casper Badenhorst as die Priester, Elsabé Grobbelaar (tans Daneel) as die Vrou, Leon van Heerden as die Boemelaar en Patricia Pieterse as die Verpleegster (Libertas Teaterklub [1976] *Lokval vir ‘n Eensame Man*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Volgens ‘n resensent van die *Eikestadnuus* het Marie van Heerden “haar groep amateurspelers met ‘n meesterhand gelei tot besondere goeie samespel en ‘n groot sukses. Die opwindende tempo en spanning, primêre vereistes vir hierdie toneelstuk, is met gemak tot en met die onverwagse slot volgehou” (Lokval wys dit kan wel gedoen word, 1976:2).

Allen Jordaan, ‘n verteenwoordiger van *Die Matie*, voer aan dat Marie van Heerden se knap regie die hoogtepunt van hierdie toneelstuk was. Verder gee hy ook ‘n pluimpie aan die “heerlike gebruik” van die verhoog deur die spelers, asook die funksionele dekor “wat al die beperkings van

die teater uitstekend oorkom het". Die dekor is gebou en die verhoog ingeklee deur Jannie Hofmeyr, Val Julius, Desmond Arendse en Louise Brower. Melding word ook gemaak van die knap dimensionele beligtingseffekte (beligting ontwerp deur Johann van Heerden en uitgevoer deur Sakkie van der Linde) (Jordaan, 1976:3 en Libertas Teaterklub [1976] *Lokval vir 'n Eensame Man*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

3.9 1977

3.9.1 Inleidend

Die Libertas Teaterklub se aktiwiteite in 1977 word gekenmerk met hoogtepunte soos Marie van Heerden se produksie van *Bruid in die Môre* deur Hugo Claus, die Curtis-egpaar se produksie van *Their Solitary Way*, asook *Lady Audley's Secret* onder die regie van dr. Billy Trengove. Dr. Ben Dehaeck was ook aktief deur produksies soos *Die Koningin en die Nar*, *Embers*, *Krapp's Last Tape* en *Theystes* op die planke te bring (Ginsburg, 1981:11 en Libertas Teaterklub [1977] *Theystes*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

3.9.2 *Bruid in die Môre*

Die eerste produksie in 1977, was Hugo Claus se *Bruid in die Môre*, in Afrikaans vertaal deur Jan Rabie. Die speelvak was van 27 tot 30 April en Marie van Heerden was verantwoordelik vir die regie. Oudergewoonte kon die publiek hul kaartjies by Pikkie Blommaert bekom (*Bruid in môre* by Libertas, 1977:2).

Die rolverdeling het bestaan uit Danny Fourie (Pattini), Leona Rich (Die Moeder), Juanita Swanepoel (Andrea), Deon Bosman (Thomas) en Esther du Toit (Hilda). Die stel is ontwerp deur Emile Aucamp en Chris Glass was verantwoordelik vir die bou daarvan. Aucamp was ook die beligtingsontwerper met Sakkie van der Linde die -operateur. Ekstra beligting, asook meubels, moes by die Universiteit se Dramadepartement geleen word vir hierdie produksie. Dienooreenkomstig het Marie van Heerden haar opregte dank betuig aan Emile en Elaine Aucamp, asook die Dramadepartement, vir hulle volgehoue hulp en ondersteuning met haar produksies (Libertas Teaterklub [1977] *Bruid in die Môre*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Stellenbosse toneelliefhebbers was reeds bekend met Marie van Heerden se intuïtiewe, eerlike aanvoeling en subtile aanslag waarmee sy haar opvoerings regisseur. Volgens 'n korrespondent van die *Eikestadnuus* het sy in hierdie geval weer eens nie teleurgestel nie: "Sy ken toneel, sy weet hoe om haar spelers te kies en sy het altyd begrip vir die skrywer" (Marie van Heerden slaag weer, 1977:2 en Libertas se Eerste vir 1977:2).

Leona Rich was volgens die korrespondent ‘n “gelukkige keuse” vir die rol van Moeder Pattini. Rich het ook “van haar beste spel” in die slottoneel gelewer: “Dit is mooi deurdagte en deurleefde spel wat jou dwing om die verskriklike patos van hierdie vertwyfelde vrou in haar klein verlore wêreldjie aan te voel” (Marie van Heerden slaag weer, 1977:2).

In die tonele tussen Andrea (Juanita Swanepoel) en Thomas (Deon Bosman) word Juanita Swanepoel uitgesonder vir die “groot ingetoënheid” en “warm menslikheid” waarmee sy hierdie tonele hanteer (Marie van Heerden slaag weer, 1977:2).

Daar word ook erkenning gegee aan Emile Aucamp en Chris Glass se dekor en beligting wat, selfs op die klein verhoogruimte van die Libertas, die teenstelling tussen “die grys werklikheid van die volwassenes en die blye fantasie van die jeug” kon oordra (Marie van Heerden slaag weer, 1977:2).

Die korrespondent sluit af deur Marie van Heerden en haar geselskap se lof toe te swaai vir “hierdie aanbieding wat mens nie sou wou mis nie” (Marie van Heerden slaag weer, 1977:2).

3.9.3 *Their Solitary Way*

Die Klub se volgende toneelprojek, *Their Solitary Way*, word deur die Curtis-egpaar geloods. Soos met *They never noticed a thing*, was Sue Curtis die regisseur. Stephen Curtis het weer sy toneelstuk gelokaliseer deur dit in Stellenbosch te laat afspeel. Die speelvak was van 30 Augustus tot 3 September asook 13 tot 15 November 1977. Besprekings vir hierdie produksie kon soos gewoonlik by Pikkie Blommaert gedoen word (*Solitary Way*, 1977:7 en *New play at Libertas*, 1977:7).

Die rolverdeling bestaan uit Murray Bridgman (Paul Hofmeyer), Wilma van Biljon (Jeanette Hofmeyr), Lars Engle (Darryl Johnson), Di Betts (Rina Fisher), Mike Mellor (Willy Fisher), Gillian Barnett (Lillian Hofmeyer), George Duggan (George Hofmeyer) en Stanley Ridge (Mr Rootman) (*Libertas Teaterklub [1977] Their Solitary Way*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Die *Eikestadnuus* se resensent skryf met lof oor Stephen Curtis se vermoë as dramaturg, maar ook oor die produksie as geheel:

Stephen Curtis has a gift for dialogue, an ear for the rhythms of speech, a spice of phrase and a sense of situation, climax and an effective exit. The setting was convincing with its beauty plus squalor of the greasy settee, and the music of the opening was one of the many examples of the producer's talent. The advice of this critic is: get a seat if you can (*Players excel in Curtis play*, 1977:7).

Vanuit die bogenoemde resensies is dit duidelik dat die Curtis-egpaar sedert hul aankoms by die Libertas Teaterklub, werk van 'n uitsonderlike standaard lewer. Nie net was Steve Curtis die ideale persoon om vir Charles Johnman as voorsitter op te volg nie, maar het hy sy talent as dramaturg ingespan om toneelstukke vir die Klub te skryf en op te voer.

3.9.4 *Lady Audley's Secret*

Dr. Billy Trengove was die regisseur van die laaste produksie wat die Klub in 1977 aanbied. Die keuse val op die melodrama, *Lady Audley's Secret*. Colin Henry Hazlewood het hierdie gelyknamige roman van Mary Elizabeth Braddon vir die verhoog verwerk. Die speelvak is geskeduleer vir 30 November tot 3 Desember. Die publiek kon weer eens hulle kaartjies by Pikkie Blommaert bespreek (Fear and fun at the Libertas, 1977:8 en Libertas Teaterklub [1977] *Lady Audley's secret*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Die rolverdeling het bestaan uit dr. Piet van Straaten as Sir Michael Audley, Jerome O'Regan as Robert Audley, Dirk Winterbach as George Talboys, Anthony Marshall as Luke Marks, Sue Curtis as Lady Audley, Coreen Olivier (Lloyd) as Alicia Audley en Carine Sieberhagen as Phoebe Marks. Stephen Curtis het vir hierdie produksie 'n proloog by die oorspronklike teks gevoeg wat deur Jerome O'Regan voorgedra is (Libertas Teaterklub [1977] *Lady Audley's Secret*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

'n Korrespondent van die *Eikestadnuus* beskryf die produksie as “ a pleasant addition to the theatre's stock of harmless pleasure” (Fear and fun at the Libertas, 1977:8). Sue Curtis is uitgesonder vir haar vernuftige vertolking van Lady Audley. Die res van die geselskap het uitstekende toneelspel gelewer – veral vir amateurs.

Anne Upham se kostuums het beïndruk, asook Dick Crane, Frenchy Franzsen, Chris Glass en Sakkie van der Linde se dekor wat op 'n eenvoudige maar effektiewe wyse reg laat geskied het aan elke toneel. Daar word ook melding gemaak van die slim beligtingseffekte, asook Mansell Upham se klavierspel tydens toneelveranderinge (Fear and Fun at the Libertas, 1977:8).

3.10 1978

3.10.1 Inleidend

1978 was 'n somber jaar vir die Libertas Teaterklub. Charles Johnman, wat vir sestien jaar die Klub se geliefde voorsitter was, sterf op 15 Mei 1987 (Ginsburg, 1981:7). Myrel Ginsburg, se roerende huldeblyk in die *Eikestadnuus* aan hierdie pionier van amateurteater verskyn het, verdien om hier aangehaal te word:

To me Charles was a man of many parts, both on and off the stage. He had the inherent ability to grasp the mood and feeling of a particular character, and it was wonderful to watch how, in the twinkling of an eye, he could change his voice, accent and expression and convincingly take a character part as if he truly were that character.

His stage presence was so natural and all-embracing that he was quickly able to put many an inexperienced amateur player at ease and so bring out the best in all who had the privilege of working with him. My first encounter with Charles as a producer was when he produced our very first full-length production, *A Lady Mislaid*, in February 1961. He was an organised, considerate producer with great command and charm. He set the tone of Libertas productions and we never looked back. As Chairman he was supreme. We have not had since, nor do I think we will have in the future, a Chairman of this stature. His infinite knowledge, wisdom, understanding, tact, thoroughness and influence were assets few people possess and while he is not with us anymore, his presence at Libertas is ever there.

His Chairman's report at an Annual General Meeting was something quite unique, mainly because of his great sense of humour and wit. He had a fund of anecdotes and stories and told them in his own inimitable way. He would always make a plan and was never at a loss for words or ideas. And then there was the Johnman loft! That wonderful, magical loft which could always be relied upon to produce some unobtainable stage prop, piece of furniture or costume.

Finally, on a personal note, Charles was a sincere, loved friend. He shared my joys and troubles no matter how busy he was, and surely no one ever attended more meetings in a week than Charles did. He always had a ready ear and time for a friend.

Libertas and I pay humble tribute to Charles Johnman and are deeply thankful that our paths crossed (Ginsburg, 1978:7).

Kort na Johnman se dood is die *Charles Johnman Memorial Scholarship Fund* gestig. Hierdie beurs het dit vir talentvolle musiekstudente moontlik gemaak om by die Konservatorium aan die Universiteit Stellenbosch te studeer. Die Libertas Teaterklub wou hierdie fonds ondersteun en daar is besluit om 'n gala-aand van dr. Billy Trengove se produksie van *The Reluctant Debutante* te hou sodat die opbrengs van die vertoning aan die fonds geskenk kon word (Ginsburg, 1981:7, Libertas Teaterklub [1979] *Notule* a. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Die Curtis egpaar se betrokkenheid by die Klub het ook in 1978 geëindig toe hulle in Oktober na Engeland verhuis. So het 'n goue era tot 'n einde gekom, aangesien die Klub vir die eerste keer in

geskiedenis in Stephen Curtis 'n residensiële dramaturg in die persoon van Stephen Curtis in hul midde gehad het.

Die laaste produksie wat Stephen Curtis vir die Klub geskryf het, was getiteld *Ad Hoc* wat saam met Peter Shaffer se toneelstuk, *Black Comedy*, opgevoer is. Die speelvak is vir 11 tot 13 Mei en 17 tot 20 Mei geskeduleer. Sue Curtis was verantwoordelik vir die regie van beide stukke. Met die regie van *Black Comedy* is sy bygestaan deur Carol Crane. Die swanesang van hierdie uiters kreatiewe en entoesiastiese amateurteatermakers het op 'n hoogtepunt geëindig, aangesien hulle self ook in beide toneelstukke gespeel het. Peter Viljoen, Gill Barnett, Di Bett, George Duggan, Lars Engle en Lesley King het die verhoog met hulle gedeel (*Comedies Postponed*, 1978:7).

Met Stephen Curtis se uittrede as voorsitter is dr. Billy Trengove gekies om hom op te volg (Ginsburg, 1981:7 en Libertas Teaterklub [1979] *Notule* b. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

3.10.2 *Vier vertrekke en 'n tuin*

Vier vertrekke en 'n tuin was die eerste vollengtetoneelstuk wat die Klub in 1978 aanbied. Hier het Marie van Heerden en haar geselskap, bestaande uit Juanita Swanepoel, Johan Fourie, Herman Binge, Coreen Olivier (Lloyd), Sandra Temmingh en Dirk Winterbach weer eens vir die Stellenbosse teaterliefhebbers 'n genotvolle teaterervaring gebied (Franse Stuk Sprankel in Afrikaans, 1978:2). Rita Elferink se Afrikaanse verwerking het hierdie ligte Franse komedie (geskryf deur P. Barillet en J.P. Grédy) laat "sprankel" met "'n raak en eie Afrikaanse segging wat die Paryse humor deurgaans vir die gehoor toeganklik gemaak het" (Franse stuk sprankel in Afrikaans, 1978:2 en Goeie Spel, Regie in Klug, 1978:8). Die speelvak het geduur van 1 tot 4 Maart (Ginsburg, 1981:7 en Libertas Teaterklub [1978] *Notule* a. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Volgens 'n resensie in die *Eikestadnuus* het Marie van Heerden met haar "talentvolle groepie spelers" deur al vier bedrywe 'n "opwindende en beweeglike pas gehandhaaf". Die personasies is "met duidelike lyne geteken" en selfs die kleinste rolletjie is met die fynste detail vertolk (Franse stuk sprankel in Afrikaans, 1978:2). Van Heerden se verbeeldingryke, netjiese, maar bowenal sensitiewe regie, is uitgesonder.

Die stuk met sy vier bedrywe, afsonderlik getiteld *Die Lamp*, *Toreador*, *Bettie* en *Kersfees*, beeld vier ongelukkige liefdesverhoudings uit wat opeenvolgend in dieselfde woonstelruimte afspeel.

Toreador met Sandra Temmingh, Johann Fourie en Herman Binge is uitgesonder as 'n hoogtepunt vanweë Temmingh se vertolking van die "senuweeagtige, sensitiewe, ryk maar eensame Delia".

Johan Fourie het saam met Temmingh gesorg vir hierdie hoogtepunt met die knap spel as die “opportunistiese skilder”. Fourie se spel in die slottoneel was voorwaar ‘n les in komiese tydberekening (Franse stuk sprankel in Afrikaans, 1978:2).

Juanita Swanepoel het met haar vertolking van Charlotte in *Die Lamp* die gehoor se simpatie gewen met haar soepel spraak en gemak op die verhoog. Net so het haar genuanseerde spel, wat getuig van selfvertroue en ervaring, in *Kersfees* as die hardvoggige Sonja beïndruk (Franse stuk sprankel in Afrikaans, 1987:2).

Die beligting was doeltreffend ingespan en die dekor “funksioneel en aanskoulik binne die beperkte ruimte aangepas”. Die resesent wens die Libertas Teaterklub geluk met hierdie “goeie, onpretensieuse vermaak” en spreek sy/haar spyt uit oor die kort speelvak, aangesien hierdie produksie deur meer mense gesien moes word (Franse stuk sprankel in Afrikaans, 1978:2).

Marie van Heerden was ten tyde van die produksie aan die herstel van ‘n beroerte en *Vier vertrekke en ‘n tuin* was inderdaad die laaste vollengtoneelstuk wat sy vir die Libertas teaterklub geregisseer het (Swanepoel, 2015).

Hierdie produksie is weer in 2006 onder die titel *As Mure Kon Praat* opgevoer as ‘n professionele produksie. Juanita Swanepoel regisseer in hierdie geval die professionele akteurs Nicole Holm, Johann Nel, Petrus du Preez en Frieda van den Heever (Swanepoel, 2015).

3.10.3 *The Reluctant Debutante* – ten bate van die Charles Johnman Memorial Scholarship Fund

Alhoewel die Klub slegs drie toneelstukke in hierdie somber jaar op die planke bring, getuig al drie van besondere kwaliteit. Dit was dus ook die geval met dr. Billy Trengove se weergawe van William Douglas se komedie, *The Reluctant Debutante*. Die gala-aand op 15 November 1978 was ten bate van die Charles Johnman Memorial Scholarship Fund. Die speelvak het tot 18 November geduur. (Libertas Teaterklub [1978] *Notule* b. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Die rolverdeling het bestaan uit Di Bett (Mabel Grosswaite), Gillian Barnett (Sheilah Broadbent), George Duggan (Jimmy Broadbent), Lewis Silberhauer (David Bulloch), Carine Sieberhagen, (Clarissa Crosswaite), Val McKenzie (Jane Broadbent) en Trevor McKenzie (David Hoylake-Johnston) (Accomplished Acting at Libertas, 1978:7).

Die *Eikestadnuus* het hierdie besondere gala-aand bygewoon en volgens hul korrespondent het die akteurs se uitstekende spel die Stellenbosse toneelgangers trakteer met ‘n wonderlike teaterervaring. Die sukses van die produksie het gelê in dr. Trengove se knap regie en die uitmuntende spel van deurwinterde spelers soos George Duggan, Gillian Barnett en Di Bett, wat reeds bekend was aan

plaaslike toneelgangere. Dit was egter veral die nuwelinge, Val en Trevor McKenzie, wat bygedra het tot die sukses van die opvoering (*Accomplished Acting at Libertas*, 1978:7).

Ten spyte van die feit dat hierdie produksie onder bittersoet omstandighede opgevoer is, val 'n groot eer die Libertas Teaterklub te beurt deurdat hulle drie toekennings by die *Cape Times* Dramakompetisie vir Amateurteater ontvang. *The Reluctant Debutante* is aangewys as beste produksie, en Gillian Barnett en Lewis Silberhauer onderskeidelik as die beste amateuraktrise en beste ondersteunende amateurakteur (Libertas Teaterklub [1978] *Notule* c. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

3.11 1979

3.11.1 Inleidend

Met Stephen en Sue Curtis se uittrede het die Klub 'n waardevolle regie- en skryfspan verloor. Die onus was dus nou op ander klublede om hulle hand aan regie te waag. So maak George Duggan, wat as speler in die Curtis-egpaar se produksies opgetree het, sy debuut as regisseur van *Busybody* deur Jack Popplewell.

Op die Afrikaanse front is 'n kort program oor Breyten Breytenbach onder leiding van Marie van Heerden aangebied. Philip en Joleen du Plessis, Dawid Minnaar en Jannie Hofmeyr is die deelnemers aan hierdie uitstekende program wat op 19 Augustus aangebied is (Breyten Breytenbach, 1979:2 en Libertas Teaterklub [1979] *Notule* c. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Die laaste produksie vir 1979 – en inderdaad die tweede dekade van die Libertas Teaterklub se bestaan – was *Ladies in Retirement* (New Play at Libertas, 1979:7 en *Thriller at Libertas*, 1979:7).

3.11.2 *Busybody*

Met Jack Popplewell se *Busybody*, maak George Duggan sy buiging as regisseur. Die speelvak was van 12 tot 16 Junie 1979 en plekbespreking oudergewoonte by Pikkie Blommaert (New Play at Libertas, 1979:7).

Die rolverdeling het bestaan uit Margot Anderson as Mrs. Piper, Peter Viljoen as Detective Superintendent Baxter, Trevor McKenzie as Detective Constable Goddard, Lewis Silberhauer as Richard Marshall, Miki van der Walt as Claire Marshall, Brenda von Memerty as Marian Selby, Mansell Upham as Robert Westerby en Carol Crane as Vikkie Reynolds (Libertas production was good entertainment, 1979:5).

Volgens die *Eikestadnuus* se resensent was Duggan se produksie uiters geslaagd en word hy daarmee gelukgewens: “George Duggan has an eye for grouping and I felt he at all times dressed the stage well, and that players were at ease in their positions” (Libertas production was good entertainment, 1979:5).

‘n Aantal nuwe gesigte was ook in hierdie produksie te sien. Margot Anderson se Libertas-debuut word as ‘n hoogtepunt beskou. Anderson, ‘n amateurspeler met waardevolle ervaring wat sy op die amateurverhoog in Natal opgedoen het, lewer volgens die resensent formidabele spel in die rol van Mrs. Piper. Miki van der Walt, ook ‘n nuweling op die Libertas-verhoog, wys haar staal as amateuraktrise met haar vertolking van Claire Marshall.

Die Klub se aanbieding van *Busybody* het vir elke toneelganger uitstekende vermaak verskaf, soos wat amateurteater veronderstel is om te doen (Libertas production was good entertainment, 1979:5).

3.11.3 *Ladies in Retirement*

Ladies in Retirement deur Edward Percy en Reginald Denham word geregisseer deur dr. Billy Trengove. Die speelvak duur van 21 tot 24 November 1979 (Thriller at Libertas, 1979:7).

‘n Aantal nuwelinge het gedurende hierdie tyd by die Klub aangesluit en het met hierdie produksie hul debuut op die Libertas-verhoog gemaak. Margaret Horton, wat ‘n aktiewe amateurtoneelloopbaan in Rhodesië (Zimbabwe) gehad het, het die rol van Ellen Creed vertolk. Ook Kay Brown (Louisa Creed), Stella Collins (Sister Theresa) en Anthony Tuson (Albert Feather) maak hul debuut saam met Jane Turner (Leonora Fiske), Carol Crane (Lucy) en Brenda von Memerty (Emily Creed) wat teen hierdie tyd welbekend was aan Stellenbosse toneelgangers (Thriller at Libertas, 1979:7 en *Ladies in Retirement delighted audiences*, 1979:6).

Jane Turner verdien spesiale vermedling vir die waardige en simpatieke vertolking van Leonora Fiske. Carol Crane se uitstekende vertolking van Lucy en Brenda von Memerty se onvergeetlike karakterwerk in die rol van Emily Creed word ook uitgesonder (*Ladies in Retirement delighted audiences*, 1979:6).

Tegnies het die kostuums, grimering, asook die stelontwerp, beïndruk. Die resensent voel egter dat die kombuisarea onderbelig was, maar kwalifiseer die stelling deur die beperkte ruimte van die Libertas-verhoog in ag te neem.

Alhoewel dit ‘n uitdaging is om hierdie stuk op die verhoog te laat slaag, het dr. Trengove se bevoegde regisseurshand, tesame met sy onblusbare entoesiasme gesorg vir ‘n suksesvolle afsluiting van die Libertas se tweede dekade (*Ladies in Retirement delighted audiences*, 1979:6).

3.11.4 Samevatting

Aan die einde van die Libertas se tweede bestaansdekade was hulle 'n goed geoliede masjien waar menige dramastudent, dosent, voornemendende teatermakers en dramaturge, akademici asook skeppende kunstenaars, hul liefde vir teater kon beoefen.

Was dit nie vir die artistieke bydrae van Marie van Heerden nie, sou bogenoemde stelling nie gewig gedra het nie. Van Heerden se impak word reeds breedvoerig in hoofstuk 2 (1960 – 1969) bespreek, en in hierdie hoofstuk (1970 – 1979) hoog aangeprys in die lig van die uitstekende resensies oor haar werk by die Libertas.

Juanita Swanepoel, bekende regisseur en stemkunstenaar, wat saam met haar man, Johan “Gigi” Fourie, die Klein Libertas Teater (soos hy vandag bekend staan) bestuur, beskou Van Heerden se tyd by die Libertas as 'n hoogtepunt. Van Heerden was die trekpleister vir studente van die Universiteit Stellenbosch se Dramadepartement om so werk buite die akademiese instelling te ontgin. Die studente was bekend met die gehalte van haar werk en het vertroue gehad in haar demokratiese regieaanslag. Die studente het die geleentheid gekry om, met die individuele aandag van Van Heerden, met kleiner, intiemer tekste te werk (Swanepoel, 2015).

Die lys name van dramastudente of pas afgestudeerde dramastudente wie se paaie in die sewentigerjare met dié van Marie van Heerden en die Libertas gekruis het, is interessant. Rina Nienaber, Herman Binge, Roberta Durrant, Annelize van der Ryst, Lochner de Kock, Henry Mylne, Sandra Temmingh, Elsabe Daneel, Juanita Swanepoel, Margot Luyt en Leon van Nierop het almal, ná die verrykende samewerking met Marie van Heerden en die Libertas, tot vandag toe 'n merkbare invloed op die vermaakliheidsbedryf in Suid-Afrika. Van Heerden se twee seuns, Johann en Marcel van Heerden, se onmiskenbare bydrae tot die Afrikaanse teater-, televisie- en vermaakliheidsbedryf word ook hier ingesluit.

Jannie (Rocky) Gagliano, Anton van Niekerk, Dirk Winterbach (broer van Ingrid Winterbach), Jannie Hofmeyr en Vernon Swart beoefen nie die teater as 'n professionele beroep nie, maar kon hulle liefde vir die uitvoerende kunste by die Libertas uitleef onder Marie van Heerden se leiding.

Met die tipe werk wat Marie van Heerden aangepak het, het sy wegbeweeg van die tipe werk wat normaalweg deur amateurgeselskappe aangebied is. Haar verwerking van Hennie Aucamp se tekste vir die verhoog verdien om hier uitgesonder te word. Volgens Juanita Swanepoel (2015) het Van Heerden Aucamp se tekste op 'n nie-amptelike basis getik, aangesien hy al sy werk met die hand geskryf het. Tydens die tikproses het sy dikwels die moontlikheid raakgesien om Aucamp se tekste visueel aan te pas vir die verhoog. Volgens Swanepoel was Aucamp 'n aktiewe medewerker met hierdie kreatiewe proses. Die gevolg van hierdie samewerking was dat Afrikaanse kabaret as't ware

in die Libertas gebore is met *Vlugsout* wat in 1974 aangebied is (Hofmeyr, 1989). Hier moet Jannie Hofmeyr se toonsetting van Aucamp se *Die lewe is 'n grenshotel* genoem word. Hofmeyr was die eerste persoon wat Hennie Aucamp se tekste getoonset het en *Die lewe is 'n grenshotel* het 'n tema vir die nuwe kabaretbeweging geword.

Daar kan met reg gesê word dat Marie van Heerden se betrokkenheid by die Libertas as die hoogtepunt van die dekade gesien kan word vanweë die uitstaande kwaliteit wat sy en haar spelers onder die vaandel van amateurs na die verhoog gebring het. Met haar produksie van *Vier vertrekke en 'n tuin* (1978) het die einde van hierdie uiters suksesvolle, kreatiewe era aangebreek, aangesien sy as gevolg van 'n beroerte nie met haar baanbrekerswerk kon voortgaan nie (Swanepoel, 2015).

Die Libertas het sedert hul ontstaan 'n tweetalige beleid gehandhaaf en daarom is dit belangrik om Stephen en Sue Curtis se bydrae in hierdie kort samevatting in te sluit. Stephen Curtis was die Libertas se eerste residensiële dramaturg wat toneelstukke soos *They never noticed a thing* (1976), *Their Solitary Way* (1977) en *Ad hoc* (1978) spesiaal vir die Libertas geskryf het, en wat met groot welslae deur sy vrou, Sue, geregisseer is.

Stephen Curtis is tans in Engeland woonagtig en die tekste wat hy vir die Libertas geskryf het, is in sy besit. Curtis het via e-pos onderstaande inligting oor dié verskaf.

Curtis het die regte van *They never noticed a thing* aan Pieter Toerien verkoop. Die produksie, onder die titel *Misconceptions*, het egter nooit plaasgevind nie, en Curtis het weer die regte by Toerien bekom. Curtis self het die produksie in 2010 in Bath opgevoer.

Their solitary way is in Augustus 1979 by die Baxter-teater aangebied onder die titel *Hail Wedded Love*. Henry Goodman, wat 'n vertoning van *Their solitary way* in 1977 by die Libertas gesien het, was die regisseur. John Slemon, Artistieke Direkteur van die Baxter-teater het Goodman opdrag gegee om die produksie te regisseer. Curtis was ten tyde van die speelvak reeds in Engeland woonagtig, maar het na Suid-Afrika gevlieg om die finale repetisies by te woon. Die produksie is ook deur George Duggan, een van die oorspronklike lede van die produksie se geselskap, gedurende die tagtigerjare in Milnerton opgevoer.

Ad hoc het ook 'n speelvak by die Baxter-teater gehad en is ook in Bath as 'n gedramatiseerde teksvoorlesing opgevoer.

Volgens Curtis bestaan daar geen elektroniese kopieë van sy tekste nie en is hulle ook nooit gepubliseer nie. Die enigste elektroniese kopie in sy besit is die aangepaste weegrawe van *Ad hoc* wat hy as gedramatiseerde tekslesing in Bath aangebied het (Curtis, 2015).

Dr. Billy Trengove se bydrae op die Engelse front met produksies soos *Lady Audley's Secret* (1977), *The Reluctant Debutante* (1978) en *Ladies in Retirement* (1979) het toegesien dat daar ook in Engels hoë kwaliteit werk na die toneelgangers van Stellenbosch gebring is.

Hoofstuk 4 1980 – Desember 1989

4.1 1980

4.1.1 Inleidend

Gedurende 1980 het die Libertas Teaterklub slegs een vollengteproduksie, *The Gay Nineties*, op die planke gebring. Ten spyte van Marie van Heerden se swak gesondheid, het sy beplan om twee produksies, genaamd *Lappieskombers* en *Of Mice and Men*, op te voer. Haar swak gesondheid het dit ongelukkig nie moontlik gemaak nie. Hierdie droogte op die produksiefront kan verder toegeskryf word aan die Curtis-egpaar wat nie meer betrokke was by die Klub se bedrywighede nie, omdat hulle na Engeland verhuis het.

Daar is ook 'n poging aangewend om Junior Libertas weer op te been te bring, aangesien die ledetal en hul aktiwiteite in die laat sewentigerjare begin taan het. Myrel Ginsburg is genader om te help met hierdie projek. Daar is besluit om nuusbriewe aan die omliggende skole uit te stuur, en sodoende het Junior Libertas gedurende Mei 1980 met 'n ledetal van tussen 30 en 50 kinders gespog (Libertas Teaterklub [1980] *Notule a*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Junior Libertas het 'n veelrassige beleid gevolg en die breë gemeenskap van Stellenbosch gedien. As gevolg van die politieke stand in Suid-Afrika, het hierdie aktiwiteite egter 'n lae profiel gehandhaaf en daarom moes enige publisiteit aangaande Junior Libertas eers deur die komitee goedgekeur word. Alhoewel Junior Libertas nie in 1980 'n produksie aangebied het nie, is hulle aktiwiteite deur die loop van die jaar met werkswinkelsessies aan die gang gehou (Libertas Teaterklub [1980] *Notule b*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

4.1.2 *The Gay Nineties*

The Gay Nineties was die enigste vollengteproduksie wat in 1980 deur die Libertas opgevoer is. Die omvang van hierdie produksie verklaar ook egter waarom die Klub slegs een produksie op die planke kon bring.

Margaret Horton se produksie van *The Gay Nineties* het bestaan uit 'n verskeidenheidsprogram wat geskoei was op die Britse "Music Hall" wat gedurende die laat 1800's en vroeë 1900's 'n uiters gewilde teatervorm was. Hierdie produksie was geskiedkundig in die sin dat ongeveer 50 persone betrokke was by dié eerste musiekteaterstuk van die Libertas. Die beplanning daarvan het reeds in Maart begin en die speelvak was eers van 4 tot 13 Desember (Libertas Teaterklub [1980] *Notule c*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch). As dié lang preproduksietydperk in ag geneem word, is dit duidelik dat daar nie noodwendig tyd was om meer opvoerings in 1980 die lig te laat sien nie.

Daar kan met reg gesê word dat die Libertas tot op datum nog nie so 'n grootskaalse produksie vervaardig het nie. 'n Subkomitee is op die been gebring om te help met die produksie se administrasie. Die produksie het ook ekstra tegniese vereistes gestel ten opsigte van beligting en kostumering. In 'n poging om hierdie uitgawes te dek, is daar besluit om aansoek te doen vir 'n ad hoc-skenking by die Departement Nasionale Opvoeding. Uiteindelik ontvang die Klub R150 van die Departement Nasionale Opvoeding. Die Departement word amptelik in die toneelprogram bedank (Libertas Teaterklub [1980] *Notule* d. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch en Libertas Teaterklub [1980] *The Gay Nineties*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Dit is duidelik af te lei uit die lys van bedankings in die toneelprogram dat die breë gemeenskap van Stellenbosch ruimskoots bygedra het om hierdie produksie op die planke te bring. Hier word, onder andere, erkenning gegee aan OK Basaar, Gilbeys, Elaine Aucamp van die Universiteit Stellenbosch se Dramadepartement, die Lions Club, USAT, *Eikestadnuus*, asook verskeie klublede wat van hulle persoonlike meubels beskikbaar gestel het vir die produksie se speelvak (Libertas Teaterklub [1980] *The Gay Nineties*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Margaret Horton is bygestaan deur Mansell Upham wat verantwoordelik was vir die musiekregie en begeleiding. David Muller was die seremoniemeester, of "Chairman of Gaieties", soos wat sy rol in die toneelprogram aangedui is.

Soos reeds genoem, is daar nog nooit vantevore 'n produksie op so 'n groot skaal deur die Libertas aangepak nie. Dit is daarom belangrik om erkenning te gee aan die uitgebreide tegniese en administratiewe span wat agter die skerms gewerk het om die produksie die lig te laat sien.

Annelee Steyn was die produksiesekretaresse; Gina Horton en Mirtula Kavalieratos was verantwoordelik vir die choreografie; die kostumering is hanteer deur Judy Belonje, Estelle Bellingan en Gina Horton; Carol Crane, Colleen Lemon en Angela Baumberger was verantwoordelik vir die grimering; Margaret Horton, Gina Horton, Michi Hugo, Angela Baumberger, Carol Crane. Francois Malherbe, Colleen Lemon, Diane Belonje, Stella Collins en Ron Collins was in beheer van die dekor; die beligting is ontwerp deur Dawie Mostert; Nick Green en John Lampbrechts was die beligtingoperateurs; Nick en Anthony Green het saam met John Lampbrechts die klank behartig; en Dick Crane, Andre Bester, Francois Malherbe en John Lampbrechts was die verhoogbestuurders.

Die produksie se publisiteit is hanteer deur Margaret Horton en Dick Crane. Gina Horton, Michi Hugo en Diane Belonje was in beheer van die foyer en verversings tydens die speelvak, terwyl die Lions Club in samewerking met van die akteurs in beheer was van die kroegfasiliteit. Die

betrokkenheid van die Lions Club by die Libertas was danksy die feit dat Peter Viljoen voorsitter van die plaaslike tak was. Viljoen is in 1985 tot voorsitter van die Libertas Teaterklub verkies (Libertas Teaterklub [1985] *Notule a. Libertas Teaterklub*. Bergzicht: Stellenbosch).

Uit bogenoemde is dit duidelik dat die betrokkenes agter die skerms, asook dié op die verhoog, nie net een portefeulje bekleed het nie. Hierdie spesifieke benadering tot die vervaardiging van 'n produksie strook met die missie wat die Klub reeds vanaf sy ontstaan gehad het – om amateurtoneelliefhebbers aan meer as net toneelspel bloot te stel deur hulle ook die geleentheid te bied om betrokke te wees by 'n wyer spektrum dissiplines wat nodig is om 'n produksie op die planke te bring.

Die volgende spelers was elkeen tydens hierdie produksie ook agter die skerms betrokke: Peter Viljoen, Natalia da Rocha, Brenda von Memerty, Theo Ohlson, David Muller, Margaret Horton, Georgina Horton, Kay Brown, Marianne Eksteen, Spiro Cavalieratos, Carol Crane, Colleen Lemon, Angela Baumberger, Jean de Kock, Lorraine Craick, Ingrid Luff, Annalee Steyn, Lewis Silberhauer, Stella Collins, Peter Belonje, Francois Malherbe, David Muller, Dick Crane en Alan Crumb (Libertas Teaterklub [1980] *The Gay Nineties*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

'n Belangrike naam wat onder bostaande lys van akteurs voorkom, is dié van Natalia da Rocha. Da Rocha was ten tyde van hierdie produksie die eerste dramastudent “van kleur” wat aan die Universiteit Stellenbosch gegradueer het (Swanepoel, 2015). Na afloop van haar studie het sy bekend geword as aktrise, regisseur, jeugaktivis en sakevrou. Sy sal onthou word as een van die min persone van kleur wat gedurende die Apartheidsjare haar stempel op die Suid-Afrikaanse vermaaklikheidsbedryf afgedruk het (ESAT, 2015. *Natalia da Rocha*).

Haar deelname is nog 'n bewys van die Klub se siening ten opsigte van teater wat nie eksklusief deur een bevolkingsgroep beoefen en geniet moet word nie. Hier kan terugverwys word na die Libertas se beginjare op Vredelust waar hulle sover moontlik 'n aand uit 'n speelvak gereserveer het vir die nie-blanke gemeenskap van Stellenbosch, en dit ook deurgevoer het in hul nuwe tuiste op Bergzicht. 'n Sprekende voorbeeld hiervan was ook die veelrassige beleid wat hulle ten opsigte van Junior Libertas gehandhaaf het.

Die Libertas se eerste musiekteaterstuk was so suksesvol en gewild dat hulle elke aand voor volhuise gespeel het en 'n ekstra vertoning moes skeduleer (Hugo, 1981).

Ten spyte van die feit dat hierdie produksie as 'n “eerste” vir die Klub gesien kan word, het Margaret Horton en haar span daarin geslaag om die Klub se reputasie van kwaliteit-amateurtoneelspel wat deur die jare opgebou is, gestand te doen.

‘n Uittreksel uit Ian McBride se resensie in die *Eikestadnuus* staaf bogenoemde stelling soos volg:

In a production of this nature, one normally welcomes a certain degree of amateurism in the performances; indeed, it is often rough edges that provide the extra degree of hilarity as one witnesses friends and acquaintances struggling manfully (or, more correctly in the ballet sequence, womanfully) in unaccustomed roles. Nevertheless, the production was marked by a considerable measure of polish and competence (McBride, 1980:9).

4.2 1981

4.2.1 Inleidend

Na afloop van die fenominale sukses van *The Gay Nineties* het die kreatiewe momentum wat uit hierdie produksie verkry is, oorgespoel na 1981 waar drie suksesvolle produksies, t.w. *Nude with Violin*, *Brown Stew* en *Trilogie* opgevoer is.

Junior Libertas het ook die geleentheid gehad om hul teateraktiwiteite ten toon te stel deurdat hulle twee produksies, genaamd *Sirkus/Circus* in Maart en *Villa on Venus* in September aangebied het (Libertas Teaterklub [1981] *Notule a*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Ad Lib, die Klub se eerste volwaardige nuusbrief, is ook in 1981 uitgegee. Die idee om ‘n tipe Klub-nuusbrief uit te gee, het reeds in 1980 ontstaan tydens die Libertas se voorbereiding vir *The Gay Nineties*. Margaret Horton het tydens haar navorsing vir die produksie afgekom op ‘n nuusbrief van die Fort Victoria Theatre Club, met die naam *Upstage*. Daar is onmiddellik besluit dat dit tot die Klub se voordeel sou wees om ‘n nuusbrief uit te gee.

Ten tyde van *Ad Lib* se eerste publikasie in Januarie 1981 het die nuusbrief nog nie oor ‘n gepaste naam beskik nie. Die eerste publikasie het dus met die titel *Libertas Theatre – What shall we call it?* verskyn onder redakteurskap van Michi Hugo (Hamm), die Klub se sekretaresse vanaf 1981 tot en met 1982 (Libertas Teaterklub [1981] *Notule b*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch). In hierdie eerste, naamlose, uitgawe is klublede, asook lede van die publiek, deur middel van ‘n kompetisie aangespoor om te help dink aan ‘n gepaste naam. Die wenner sou beloon word met ‘n bottel wyn (Hugo, 1981).⁶ Die nuusbrief is voortaan maandeliks uitgegee en teen die derde uitgawe (Maart 1981) kon dit spog met ‘n naam – *Ad Lib*. Die naam is voorgestel deur Jochen Berger wat dan ook as wenner van die kompetisie aangewys is (Hugo, 1981:3).

---

⁶ Die eerste uitgawe van *Ad Lib* se bladsye was nie genommer nie.

4.2.2 *Trilogie*

Trilogie was die Libertas se eerste produksie in 1981. Die produksie het bestaan uit drie eenbedrywe, t.w. *Naguiltjie*, *Kremetart* en *Pendoring (Edms) Beperk*. Opvoerings is geskeduleer vanaf 9 tot 11 April, en soos reeds bekend onder die inwoners van Stellenbosch, kon plekbesprekings by Pikkie Blommaert gedoen word. Al drie eenbedrywe is geregisseer deur Johann Swartz.

Swartz was reeds ervare op toneelgebied, meer spesifiek amateurtoneel, en was ook betrokke by die Paarl se Ou Meulteater as amateurspeler. *Trilogie* was egter sy eerste regieprojek sedert hy by die Libertas aangesluit het (Libertas Teaterklub [1981] *Naguiltjie*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Eerste aan die beurt was *Naguiltjie*, wat uit die Engels vertaal is deur Dick Findlay. Die rolverdeling het bestaan uit Louise Combrink (Kate), Juanita Wasserval (Alice), Dorothea van Schalkwyk (Liz) en Johan Combrink (Verteller).

Die tweede eenbedryf, *Kremetart*, het Johann Swartz self vertaal en verwerk; hierbenewens het hy ook die rol van Christoffel vertolk. Die res van die rolverdeling was Annelee Steyn as Amelia, Francois Malherbe as die Apteker en Dorothea van Schalkwyk as Tant Bertha.

Pendoring (Edms) Beperk was derde aan die beurt. Hierdie bekende hoorspel deur A.S. van Straaten, wat in 1975 as wenner bekroon is in die SAUK se Hoorspelkompetisie, is deur Swartz vir die Libertas-verhoog aangepas. Swartz het ook die rolle van die Engelssprekende, Dr. Buys en Cornelius vertolk. Estelle Venter was Sarie Verster en Faan Oosthuizen was Gert Klopper. Die res van die rolverdeling het bestaan uit Leon Büchner as Du Preez en die Kelner; Dokkie Lintvelt as die Letterverwer en Pietman; Louise Combrink as Mev. Jordaan; Johan Combrink (as Prof. Niemand); en Francois Malherbe as Jan en André. Jolande Treurnicht was die pianiste.

Klublede soos Dick en Carol Crane, Ron Collins, Awie Marais, Dawie Mostert, Faan Oosthuizen, Michi Hugo, Margaret Horton, Leon Büchner, Gina Horton, Francois Malherbe, Billy Trengove en Annelee Steyn wat agter die skerms gewerk en ook op die verhoog hul verskyning gemaak het tydens *The Gay Nineties*, was ook tegnies betrokke by hierdie produksie. Nog twee name wat in die toneelprogram voorkom is Myrel Ginsburg en Boela Holloway wat na een en twintig jaar sedert die stigting steeds betrokke was by die Klub se aktiwiteite (Libertas Teaterklub [1981] *Naguiltjie*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

4.2.3 *Nude with Violin*

Aangesien die Klub hul mondigwording in 1981 gevier het, was dit nodig om 'n gepaste produksie vir hierdie geleentheid op die planke te bring. Die komitee se keuse het geval op Noël Coward se *Nude with Violin*. Dr. Billy Trengove was die regisseur en Margaret Horton sy assistent. *Nude with Violin* is die sesde produksie wat dr. Trengove vir die Libertas regisseur het. Die speelvak het geduur vanaf 17 tot 20 Junie. Die openingsaand was ook die gala-aand om die Libertas se mondigwording te vier (Libertas Teaterklub [1981] *Nude With Violin*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Die groot rolverdeling het bestaan uit Dawid Muller (Sebastien Lacreole), Willene van der Merwe (Marie-Celeste), Johann Swartz (Clinton Preminger Jnr), Stella Collins (Isobel Sorodin), Ingrid van Rensburg (Jane), Lewis Silberhauer (Collin), Myrtle Hooper (Pamela), Kay Brown (Anya Parlikov), Peter Belonje (Fabrice), Peter Viljoen (Obadiah Lewellyn), Andy Connel (George) en Stadler Trengove (Lauderdale). Alhoewel dr. Trengove en Margaret Horton saam verantwoordelik was vir die regie, het hulle ook onderskeidelik die rolle van Jacob Friedland en Cherry-May Waterton vertolk.

Die Universiteit Stellenbosch se Dramadepartement het, soos gewoonlik, ook dié produksie ondersteun deur Elaine Aucamp wat die kostuums verskaf het (Libertas Teaterklub [1981] *Nude With Violin*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

4.2.4 *Brown Stew*

Die speelvak van *Brown Stew* het was van 6 tot 8 Augustus 1981. Hierdie sou die derde produksie wees sedert die begin van 1980 waar 'n klublid as regisseur debuteer. Kay Brown volg in Margaret Horton en Johann Swartz se voetspore en maak haar debuut as regisseur van *Brown Stew*. Wat Brown se bydrae ten opsigte van hierdie produksie laat uitstaan, is die feit dat sy die meeste van die materiaal vir die opvoering geskryf het (Satire, song and dance, 1981:7). Sedert Stephen Curtis die Libertas verlaat het, was Brown die eerste persoon wat 'n produksie uit haar eie pen vir die Libertas op die planke gebring het.

Hierdie lighartige revue was 'n kombinasie van sang, dans en satiriese tekste, en die rolverdeling het bestaan uit Kay Brown, Barbara Norman, Brenda von Memerty, Colleen Lemon, Willene van der Merwe, Peter Viljoen, Gina Ackermann, Lewis Silberhauer, Jim Allan, Margaret Horton, Allan Krumm, Mansell Upham, Peter Belonje, Barbara Norman en Andy Connel. Soos met *The Gay Nineties* was Mansell Upham verantwoordelik vir die klavierbegeleiding (Satire song and dance, 1981:7 en Libertas Teaterklub [1981] *Brown Stew*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Die US Dramadepartement het weer eens hul lojaliteit en ondersteuning aan die Libertas getoon deur Emile en Elaine Aucamp wat onderskeidelik ekstra beligting en kostuums verskaf het (Libertas Teaterklub [1981] *Brown Stew*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

4.3 1982

4.3.1 Inleidend

In 1982 het die Libertas hul momentum wat die vervaardiging van produksies betref behou deur, soos in 1981, drie volwaardige opvoerings die lig te laat sien. Dr. Billy Trengove het in hierdie jaar twee produksies, t.w. *The Sound of Murder* en *Daphne Laureola*, geregisseer. Die derde produksie, *Platkops Children*, is deur Margaret Horton en Zoë Randall opgevoer.

4.3.2 *Platkops Children*

Die Libertas skop hul aktiwiteite op 'n hoë noot af met *Platkops Children* wat deur Margaret Horton, Zoë Randall en Stan Ridge aangebied is om die honderdste herdenking van die geboortedag van die bekende Suid-Afrikaanse skrywer, Pauline Smith, te vier. Die program bestaan uit 'n samevoeging van sang en voorlesings onder die titel *Platkops Children*, wat ook die titel is van een van Smith se bekendste werke (*Platkops Children*, 1982:10).

Die twee opvoerings was vir 26 en 27 Maart 1982 geskeduleer, maar was so gewild dat nog 'n opvoering op 18 April gereël moes word. Voor die openingsaand het die Libertas ook 'n voorskou-vertoning gehou vir skoliere en studente. Die opbrengs is aan die Kayamandi Skool op Stellenbosch geskenk (*Platkops Children*, 1982:10 en Libertas Teaterklub [1982] *Platkops Children*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Wat hierdie produksie noemenswaardig maak, is die feit dat die opvoerings nie tot die Libertas beperk was nie, maar ook by die Universiteit van Kaapstad se Somerskool aangebied is. Daarna volg speelvakke op Oudtshoorn, George en by die Grahamstadse Nasionale Kunstefees (Tribute to Pauline Smith, 1982:7 en *Platkops Children* for festival, 1982:7). Een van die ses gedigte uit Smith se boek, *Platkops Children*, wat Margaret Horton getoonset het, is ook deur die SAUK opgeneem en uitgesaai as agtergrondmusiek vir die SAUK se huldigingsprogram oor Pauline Smith (Tribute to Pauline Smith, 1982:7).

Wat hierdie produksie ook uitsonderlik maak, is die feit dat die rolverdeling nie uitsluitlik uit amateurspelers bestaan het nie. Zoë Randall het haarself ten tyde van hierdie produksie alreeds as 'n bekende professionele aktrise gevestig. Sy was egter nie 'n vreemdeling op die Libertas-verhoog nie, aangesien sy in 1970 as besoekende aktrise haar solovertoning, *Wholly Matrimony*, by die

Libertas opgevoer het (Libertas Teaterklub [1982] *Platkops Children*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch en *The Wheel Comes Full Circle*, 1970:4).

4.3.3 *The Sound of Murder*

Vanaf 26 tot 29 Mei bied die Libertas *The Sound of Murder*, geskryf deur William Fairchild, aan. Die regie is waargeneem deur dr. Billy Trengove (Libertas Teaterklub [1982] *The Sound of Murder*. Toegangskaartjie. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch). Die rolbesetting was: Larry Kabat (Charles Norbury), Marieken Swart (Anne Norbury), Raymond Coe (Peter Marriot), Gene McDonald (Miss Forbes), Christopher Melck (Inspector Davidson) en Andy Connel (TC Nash).

4.3.4 *Daphne Laureola*

Hierdie derde en laaste vollengteproduksie van die Libertas word van 24 tot 27 November opgevoer. Die komitee het besluit om hul jaar met James Birdie se komedie, *Daphne Laureola*, af te sluit. Dr. Billy Trengove neem die regie waar en vertolk ook die rol van Sir Joseph Pitts. Die res van die rolverdeling bestaan uit: Margaret Horton (The Lady), Annamaré Geldenhuys (Maisie), Alain Lolliot (Bill), Nicky Mitchell (Helen), Dawid Mostert (Bob), Ron Collins (George), Marco Berger (Ernest Piaste), Stella Collins (Bored Woman), Larry Kabat (Bored Man), Ivor Joffe (Watson), Johann Swartz (Gooch) en Lewis Silberhauer (Vincent). Ivor Joffe, soos Jean McDonald, is 'n veteraan-amateur wat sedert die Klub se beginjare op Vredelust steeds aan die Libertas se aktiwiteite deelneem.

Emile en Elaine Aucamp van die US Dramadepartement ondersteun oudergewoonte die Libertas met die leen van beligting en kostuums (Libertas Teaterklub [1982] *Daphne Laureola*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Margaret Horton, Billy Trengove en Lewis Silberhauer se spel word deur Geoffrey Tansley van die *Cape Times* uitgesonder. Tansley bestempel Trengove se spel as foutloos – 'n groot pluimpie as daar in ag geneem word dat hy ook die regisseur van die produksie was (Tansley, 1982:7).

4.4 1983

4.4.1 Inleidend

1983 was 'n baie produktiewe jaar vir die Libertas met vyf produksies wat tussen April en Desember aangebied is – *The Gay Nineties*, *Going to Pot*, *Thirty Minutes in a Street*, *Ekskuus vir die Wals* en *Staramodnya Komediya*. Hierdie lys is uiters indrukwekkend as 'n mens in ag neem dat hierdie produksies onder die amateurvaandel vervaardig is. Dit impliseer dat daar nie voltyds aan

die produksieproses gewerk word nie, maar slegs na werksure en oor naweke, soos wat die betrokkenes tyd kan afknyp tussen die verpligtinge van hulle onderskeie professionele loopbane.

In 1983 tree dr. Billy Trengove uit as voorsitter van die Klub en Margaret Horton word in sy plek verkies. Horton, wat in Maart 1982 by Michi Hugo oorgeneem het as sekretaresse, word deur Marieken Swart opgevolg (Libertas Teaterklub [1982] *Notule* b. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch en Libertas Teaterklub [1983] *Notule* a. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

4.4.2 *The Gay Nineties*

Die tweede aflewering van *The Gay Nineties* was so gewild dat daar benewens die speelvak van tien dae (19 tot 30 April) nog 'n vertoning op 2 Mei geskeduleer is (Libertas Teaterklub [1983] *The Gay Nineties*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch en One more for Gay 90's, 1983:10). Margaret Horton was weer verantwoordelik vir die samestelling en regie van die program en het ook in die produksie opgetree. Gina Horton, Annamaré Geldenhuys en Johann Swartz het haar bygestaan terwyl hulle self ook in die produksie gespeel het. Mansell Upham was weer die musiekregisseur en begeleier, en dr. Billy Trengove het die rol van die Seremoniemeester in hierdie aflewering vertolk.

Alhoewel die formaat dieselfde gebly het, is hierdie weergawe van *The Gay Nineties* op 'n baie groter skaal aangebied as die vertoning in 1980 (Gay 90's on film, 1983:5).

Die skaal waarop *The Gay Nineties* uitgebrei is, blyk duidelik wanneer die twee toneelprogramme met mekaar vergelyk word. Daar is tien nommers meer op die 1983-program, en daar is hierdie keer 54 betrokkenes op die verhoog en agter die skerms. Soos in die geval van die 1980-opvoering, het die lede van die geselskap hulle nie net by een protefeulje bepaal nie, maar was hulle sowel agter die skerms as op die verhoog bedrywig (Libertas Teaterklub. [1980] *The Gay Nineties*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch en Libertas Teaterklub [1983] *The Gay Nineties*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub: Bergzicht. Stellenbosch).

Die omvang van hierdie produksie het ook gelei tot 'n aantal strukturele verbeterings wat op 'n permanente basis op die verhoog aangebring is. Eerstens is daar 'n ekstra gordynreling gemonteer wat die verhoog kon verdeel. Die gordyne aan die kante van die verhoog is met sygordyne vervang om behoorlike coulisses te vorm. Verder is daar 'n beweegbare siklorama gemonteer wat ook as 'n skerm vir filmvertonings kon dien (Gay 90's On Film, 1983:5 en Libertas Teaterklub [1983] *Notule* b. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

4.4.3 Kortteater

Marie van Heerden se Kortteater-konsep is na agt jaar weer by die Libertas afgestof. Daar is besluit om hierdie konsep weer te implementeer in 'n poging om nuwe regisseurs te betrek. Die algemene gevoel was dat die Kortteater-konsep 'n veilige milieu sou wees vir aspirant-regisseurs om in te eksperimenteer en hul vaardighede te ontwikkel.

Mansell Upham, musiekregisseur van beide aflewings van *The Gay Nineties*, was die regisseur van George Feydeau se klug *Going to Pot* wat vanaf 1 tot 3 September op die planke was (Libertas Teaterklub [1983] *Going to Pot*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch). Walter Romang was verantwoordelik vir die regie van Beatrice Mayor se eenbedryf, *Thirty Minutes in a Street*, wat van 27 tot 29 Oktober, asook op 3 en 5 November op die planke was (Libertas Teaterklub [1983] *Thirty Minutes in a Street*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

4.4.3.1 *Going to Pot*

Hierdie produksie was Mansell Upham se eerste poging as dramaregisseur op die Libertas se verhoog. Die rolverdeling het bestaan uit Peter Lloyd (Maximilien Follavoine), Erina van Reenen (Rose), Annamaré Morkel (Julie Follavoine), Olivier Gilles (Abélard Chouilloy), Georgina Horton (Baby), Mandy Droomer (Madame Chouilloy) en Chris Vermeulen (Horace Truchet).

Volgens 'n resensent van die *Eikestadnuus* het die Libertas se Kortteater-reeks op 'n hoë noot afgeskop:

This was not an easy choice for a new producer and Mansell Upham's handling of the play showed a good feeling for farce – he demanded (and especially on the last night, obtained) a cracking pace from his cast and he moved them well, in a simple and very effective setting. Possibly even more humour could have been extracted from the script; some extremely funny lines were lost, but the key note of the production was the immediate establishment of character, even in the smallest roles (Good start for Short Theatre, 1983:9).

4.4.3.2 *Thirty Minutes in a Street*

Walter Romang het die regie waargeneem van die tweede produksie in die Libertas se Kortteater-reeks. As nuweling is Romang nie net betrek as regisseur nie, maar het hy ook saam met Ron Collins die stel ontwerp en was hy ook saam met Margaret Horton verantwoordelik vir die publisiteit van die produksie. Op hierdie manier word die kennis van ervare klublede aan die nuwe talent oorgedra en word nuwelinge aan 'n wye verskeidenheid teateraspekte blootgestel (Libertas

Teaterklub. [1983] *Thirty Minutes in a Street*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Die produksie se rolverdeling het bestaan uit Ron Collins (Stray Man), Marieken Swart (Rich Lady), Ivor Joffe (Curate), Ray Falconer (Actor), Erica Adams (French Woman), Marlise Swart (Teenager), Vanessa Lardner-Burke (First Charwoman, First Servant), Danielle de Kock (Second Charwoman, Second Servant), Annamaré Morkel (Hostess), Jean de Kock (Visitor), Erina van Reenen (Young Girl), Theo Zeisiger (Young Man), Alan Krumm (Professor, Husband), Uwe Riches (Student), Erica Adams (First Shop Girl), Trudy Stone (Second Shop Girl), Stella Collins (Old Lady), Dawid Morkel (Elderly Gentleman) en John Lambrechts (Musician). Dit is opvallend dat Ivor Joffe sedert die Klub se vorige tuiste op Vredelust steeds 'n amateurspeler by die Libertas is.

Ian McBride van die *Eikestadnuus* som Walter Romang se debuut as Libertas-regisseur en die produksie as geheel soos volg op:

In general Walter Romang handled the problems posed by the sheer size of the cast and the rapid tempo of their exists and entrances most competently, although there were several instances of comic opportunities lost, or mishandled through over-acting.

In a play that briefly presents so many types rather than develop a few characters, it is difficult to single out actors, yet mention should be made of Stella Collins`a accomplished performance as the old lady who is (literally) wrapped up in her petticoat. The projection by means of appropriate taped sounds into the discordant thoughts of the various characters was also effectively handled. In all "Thirty minutes in a Street provides a diverse and entertaining half an hour in the theatre (Mc Bride, 1983:18).

4.4.4 *Ekskuus vir die Wals*

Ekskuus vir die Wals, 'n kabaret geskryf deur Ettiene van Heerden, word van 15 tot 22 September opgevoer. Van Heerden se werk is getoonset deur Anold Blumer, Enrique Breytenbach, Anthony Costandius en Jannie Hofmeyr. Blumer was 'n dosent in Duits aan die Universiteit Stellenbosch, Breytenbach 'n lektor aan die Denneoord Onderwyskollege, Costandius 'n nagraadse student in die Sielkunde en Hofmeyr 'n lektor in Biochemie (Van Heerden se nuutste in Libertas-teater, 1983:2).

Jannie Hofmeyr en Enrique Breytenbach was teen daardie tyd reeds bekend vir hul toonsettings van Hennie Aucamp se werk, en Anthony Costandius het reeds met die kabaret as genre begin eksperimenteer. Hy was dan ook die musiekregisseur van *Ekskuus vir die Wals*.

Du P. du Plessis was die seremoniemeester, en die sangers/akteurs was André Schwartz (tenoor), Belinda Richardson (alt), Karin Prins (alt), Antoinette Pienaar en Jannie Hofmeyr (bas/bariton) (Van Heerden se nuutste in Libertas-teater, 1983:2). Die lede van die klein orkes – ‘n klavier, kitaar, kontrabas, saksofoon, Franse horing en tromme – was Anthony Costandius, Jannie Hofmeyr, Hans Huyssen, Bill Malliepaard, Faan Malan en Ceith Cohen (Van Heerden se nuutste in Libertas-teater, 1983:2).

Johann van Heerden wat gedurende daardie tyd ‘n senior lektor in Toneelspel en Regie aan die US se Dramadepartement was, was die regisseur. Van Heerden het reeds ‘n noue band met die Libertas gehad vanweë die talle produksies waarin hy as student opgetree het, veral onder spelleiding van sy moeder, Marie van Heerden (Van Heerden, 2015b). Jannie Hofmeyr was vanaf 1974 lid van die Libertas en was een van die komponiste wat momentum gegee het aan die Suid-Afrikaanse kabaretbeweging gedurende die tagtigerjare. Sy toonsetting van *Die lewe is ‘n grenshotel* en ‘n *Kwêla vir Mandela* het as’t ware volksbesit geword (ESAT, 2014. *Jannie Hofmeyr*).

Gedurende sy studies aan die Universiteit Stellenbosch was André Schwartz ‘n aktiewe lid van die Libertas Teaterklub. Hy het saam met Antoinette Pienaar, ten tyde ook ‘n dramastudent aan die Universiteit, deur hul betrokkenheid by hierdie kabaret bygedra tot die ontstaan van die Afrikaanse kabaretradiesie in Suid-Afrika. Na afloop van haar studie kerf Pienaar vir haarself ‘n loopbaan as kabaretkunstenaar uit. Veral gedurende die negentigerjare verwerf sy bekendheid met haar eiesoortige styl waar sy storievertelling met musiek kombineer (ESAT, 2015. *Antoinette Pienaar*).

André Schwartz het bekend geword as kabaretkunstenaar, maar sy ligtemusiekloopbaan het van hom volksbesit gemaak. Hy tree ook in verskeie musiekspele soos onder meer *Jesus Christ Superstar*, *The Sound of Music* en *Aladdin* op. Sy vertolking van die titelrol in *Phantom of the Opera* word as ‘n hoogtepunt in sy loopbaan beskou (*André Schwartz*, 2015).

4.4.5 *Staramodnaya Komediya*

Staramodnaya Komediya oftewel *Old Fashioned Comedy* deur Alexey Arbuzov en uit die Russies vertaal deur Ariadne Nicolaëff se speelvak het op 2 Desember by die Libertas begin (Libertas Teaterklub (1983) *Staramodnaya Komediya*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch en Libertas Teaterklub [1983] *Notule* c. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Die rolverdeling het bestaan uit Billy Trengove in die rol van Rodion Nikolayevich en Margaret Horton was Lidya Vasilevna. Die regie is waargeneem deur Johann Swartz (Libertas Teaterklub [1983] *Staramodnaya Komediya*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Rita Elferink beweer dat dit die eerste keer was, sover bekend, dat hierdie stuk in Suid-Afrika opgevoer is. Volgens haar was Billy Trengove “‘n raak keuse vir die rol van Rodion” terwyl “die veelsydige Horton” die gehoor “binne die eerste kwartier” gewen het met haar vertolking van Lidya. Elferink lewer ook kommentaar op Ariadne Nicolaëff se Engelse vertaling wat “goed op die oor geval het” en Trengove en Horton se “fyn aanvoeling vir die poëtiese in die dialoog weerspieël” het (Elferink, 1983:19).

Ter afsluiting van haar resensie beskou Elferink die Libertas se opvoering van *Staramodnaya Komediya* as “‘n interessante, gedagteprikkelende aanbieding, moontlik gemaak deur die samewerking van Margaret Horton, Billy Trengove en Johann Swartz (Elferink, 1983:19).

4.5 1984

4.5.1 Inleidend

In 1984 kon die Libertas vyf produksies vervaardig en opvoer, t.w. *The Roaring Twenties* (9 – 18 April), *Tobias and the Angel* (19 – 23 Junie), *3-D* (12 – 19 September), *Simply Pirandello* (22 – 22 September) en *The Rose Tattoo* (12,13,18 en 19 Oktober). Dié vyf speelvakke is binne ‘n tydperk van ses maande ingepas (*Eikestadnuus*, 1984:8, Production at Libertas, 1984:6, *Eikestadnuus*, 1984:10, Libertas Teaterklub [1984] *Tobias and the Angel*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch, Kabaret in Libertas, 1984:12, Libertas Teaterklub [1984] *3-D*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch en Libertas Teaterklub [1984] *Notule a. Libertas Teaterklub*. Bergzicht: Stellenbosch).

Die Klub begin ook in 1984 van Computicket se dienste gebruik maak. *Tobias and the Angel* was die eerste produksie waarby die nuwe kaartjiesisteem geïmplementeer is (Libertas Teaterklub [1984] *Notule a. Libertas Teaterklub*. Bergzicht: Stellenbosch).

4.5.2 *The Roaring Twenties*

Hierdie produksie wat in dieselfde formaat as die uiters gewilde *The Gay Nineties* (1980 en 1983) aangebied is, was gebaseer op die musiek van die jare twintig. Mansell Upham, wat in hierdie geval sowel die verhoogregie as die musiekregie hanteer het, het van Noël Coward, Irving Berlin, Cole Porter en George Gershwin se liederes gebruik gemaak.

Soos in die geval van *The Gay Nineties* is hierdie produksie weer op groot skaal aangebied met, onder andere, Peter Viljoen, Anne Upham, Brenda von Memerty, Kay Brown, Annamare Morkel, Toy Swart, Oliver Gilles en Klippie Melck in die rolverdeling. Hierdie spelers was ook in *The Gay*

Nineties te sien (Roaring Twenties for Libertas, 1984:9 en Saucy entertainment at the Libertas, 1984:10).

4.5.3 *Tobias and the Angel*

Tobias and the Angel, soos verwerk deur James Birdie, se regie word gesamentlik deur Margaret Horton en dr. Billy Trengove behartig. Die rolverdeling het bestaan uit dr. Trengove (Tobit), Jannie Hofmeyr (Tobias), Johann Swartz (Archangel Raphael), Annemaré Morkel (Anna), Peter Lloyd (a Bandit), Marieken Swart (Sara), Toy Swart (Shera), Winifred Lesch (Azorah), Alan Krumm (Raguel), Murdoch Trengove (Sam), Erina van Reenen (Asmoday and Handmaiden), Susan Koch (Handmaiden) en Stephanie Smuts (Handmaiden).

Dit is weer eens opmerklik dat sekere spelers ook op ander gebiede van die produksie betrokke was. Benewens speler, was dr. Trengove ook die regisseur, en Margaret Horton, benewens regisseur en speler, ook in beheer van die dekor. Jannie Hofmeyr het, benewens sy rol as Tobias, ook die musiek gekomponeer en uitgevoer. Peter Lloyd was saam met Johann Swartz ook verantwoordelik vir die klank, terwyl Lloyd ook betrokke was by stelbou. Erina van Reenen was, benewens aktrise, ook choreograaf (Libertas Teaterklub [1984] *Tobias and the Angel*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Die noue betrokkenheid van die Universiteit Stellenbosch se Dramadepartement was steeds sigbaar in die persone van Emile en Elaine Aucamp wat die Libertas bygestaan het met tegniese behoeftes en kostuums (Libertas Teaterklub [1984] *Tobias and the Angel*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Edwin Hees sonder die volgende spelers uit in sy resensie in die *Eikestadnuus*:

Jannie Hofmeyr played the engagingly timid Tobias with a fine comic touch, and he was aptly supported by the rest of the cast, who were clearly enjoying themselves hugely. One of the highlights of the show was Alan Krumm's hilarious caricature of the beleaguered, somewhat sleazy Jewish Merchant, Raguel, though mention should be made also of Peter Lloyd, who played the Kurdish bandit with great gusto, and of Marieken Swart's sensitive portrayal of Sarah. Billy Trengove, who directed the production with Margaret Horton, played (as usual) with authority and insight, though I gather from the cast that he renders his own, highly individual version of the words which actually appear in the script. Solid support for these players was provided by Johann Swartz as the Archangel with the overpowering personality and by Annemaré Morkel as Tobit's long suffering wife. A brief

but memorable moment in the production was Erina van Heerden's sinuous "dance" of the demon Asmoday (Hees, 1984:2).

Hees komplimenteer ook Margaret Horton en Amanda Swart (verhoogbestuurder) se tegniese bydrae, asook Jannie Hofmeyr se komposisies:

Between them Margaret Horton and Amanda Swart worked wonders with the fairly rudimentary technical facilities available to them. Sets of hessian and Indian prints as well as hauntingly effective music composed by Jannie Hofmeyr for the show, all added to the pleasures of the production... (Hees, 1984:2).

4.5.4 3-D – 'n Kort Kabaret deur Anthony Costandius

Anthony Costandius, ten tyde van hierdie produksie 'n Meestersgraad-student in die Sielkunde aan die Universiteit Stellenbosch, was verantwoordelik vir die skryf van die teks en die musiek, asook vir die musiekregie.

Die kabaret het gehandel oor die driedimensionaliteit van Hollywood en die mense wat binne hierdie ruimte woon en werk. Hierdie tema is uitgebeeld deur twee hoofkarakters, naamlik 'n Deurwag en 'n Regisseur. Die Deurwag het die mikrokosmos verteenwoordig, terwyl die Regisseur die makrokosmos verteenwoordig. Die kabaret beeld dan die subtile teenstelling tussen die lewens van dié twee karakters uit (Straat-teater spot met Hollywood, 1988:10).⁷ Die Deurwag, vertolk deur Jannie Hofmeyr, lewer soos 'n seremoniemeester deurlopend kommentaar op sowel die gehoor as die spelers. Die kabaret ondersoek die verskillende vergestaltungen van die liefde in die rolprentwêreld – van naïwe, onskuldige liefde tot pornografie. Liedere soos *Die Hollywoodsindroom* (oor die rol van dwelms en geweld in die rolprentwêreld), *Blou Movie* (oor 'n vervalde porno-ster), *Jy lê te naby* (oor die ervaring van akteurs tydens liefdestonele), *3-D* (waar die sanger verlief raak op 'n driedimensionele meisie) en *Ek is 'n Filmster* (oor die kommersialisering van filmsterre) het deel uitgemaak van hierdie kabaret (Costandius, 2015).

Zoettje Hofmeyr, toe reeds 'n dosent in Engelse Spraak by die Dramadepartement van die US, was die regisseur en het ook die stel ontwerp. (Kabaret in Libertas, 1984:12 en Libertas Teaterklub [1984] *3-D*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Die res van die geselskap het bestaan uit Jannie Hofmeyr, Antoinette Butler, André Schwartz en Heidi Edeling. Anthony Costandius, Stefne Hough en Jannie Hofmeyr het deel uitgemaak van die

---

⁷ *3-D* is weer in 1988 by die Libertas Teaterklub opgevoer en sal onder 4.9.1 bespreek word.

orkes (Libertas Teaterklub [1984] 3-D. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch en ESAT, 2015. 3-D).

4.5.5 *Simply Pirandello*

Hierdie produksie het bestaan uit twee Pirandello-stukke genaamd *I am dreaming, but am I?* en *Chee-Chee*. Beide produksies is ontwikkel deur middel van 'n werkswinkelproses onder leiding van David Muller, Walter Romang en Toy Swart, wat ook al drie toneelstukke se rolbesettings gevul het (Production at Libertas, 1984:6).

Alhoewel David Muller lid was van die Libertas, was hy ook 'n professionele akteur in eie reg. Na sy professionele debuut in *84 Changing Crossroad* by die Baxter-teater in 1981, het hy betrokke geraak by kinderteater en sy eie maatskappy met die naam The Merry Scholar gestig (ESAT, 2015. *David Muller*).

4.5.6 *The Rose Tattoo*

The Rose Tattoo van Tennessee Williams se regie is waargeneem deur Marieken Swart. Die rolverdeling het bestaan uit Anthony Richfield (Salvatore), David Richfield (Bruno), Georgie Horton (Vivi), Winifred Lesch (Rosa Delle Rose), Margaret Horton (Serafina Delle Rose), Kay Brown (Assunta), Mandy Droomer (Estelle Hohengarten), Brenda von Memerty (the Strega), Jacqui Price (Guisepina), Annemaré Morkel (Peppina, Flora), Stephanie Smuts (Violetta), Jon Richfield (Father De Leo), Tobie Openshaw (a Doctor), Mercia Openshaw (Miss Yorke), Bess Richfield (Bessie), Andrew Day (Jack Hunter), Peter Viljoen (a Salesman) en David Muller (Alvaro Mangiacavallo).

Naas haar bydrae op die verhoog was Margaret Horton ook verantwoordelik vir die stelontwerp en -konstruksie. Tobie Openshaw het ook opgetree as verhoogbestuurder en stelbouer terwyl Mercia Openshaw in beheer was van die rekwisiete. Dit bewys weereens dat klublede hulle nie noodwendig tot slegs een aspek van teater bepaal het nie.

Ondersteuning van die Universiteit Stellenbosch se Dramadepartement was steeds sigbaar met Emile en Elaine Aucamp se onderskeie bydraes aan die tegniese kant (Libertas Teaterklub [1984] *The Rose Tattoo*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Uit die agtien spelers sonder Geoffrey Tansley van die *Cape Times* Margaret Horton, David Muller en Winifred Lesch se spel uit. Hy voeg wel by dat die res van die spelers hulle oor die algemeen goed van hul taak gekwyd het. Tansley se grootste kritiek lê egter by Brenda von Memerty se spel wat hy aan regiefoute toeskryf:

I thought that Brenda von Memerty overplayed in the part of the modern-day witch, turning a play of depth into something of a pantomime. The fault here must lie in the insufficient direction – a pity since in other aspects the play was compelling (Tansley, 1984:6).

4.6 1985

4.6.1 Inleidend

In 1985 vier die Libertas Teaterklub hul vyf-en-twintig-jarige bestaan. Dit is ook die jaar waarin Peter Viljoen oorneem by Margaret Horton as voorsitter (Libertas Teaterklub [1985] *Notule a. Libertas Teaterklub*, Bergzicht: Stellenbosch).

Die vyf-en-twintig jaar se toewyding en harde werk was ook sigbaar in die veranderings en verbeteringe wat aangebring is in en om die teater. Die foyer is uitgebrei tot dubbel die oorspronklike grootte; nog 'n dubbeldeur is bygevoeg in die ouditorium; 'n werk- en stoorkamer is aangebou; plaveisel is buite die teater gelê; en die teater kon snags van buite af belig word (Libertas Teaterklub [1985] Nuusbrief. Libertas Teaterklub, Bergzicht: Stellenbosch).

The Little Hut van Anne Roussin en *3 in 1*, 'n toneelprogram wat bestaan het uit drie eenakters, was die enigste toneelproduksies van 1985. Luc Chevallier het wel twee kabaretaande, *New Orleans Cabaret* en *A French Evening*, onderskeidelik op 22 en 23 Maart en 27 en 28 September aangebied (Cabaret at Libertas, 1985:9 en Libertas Teaterklub [1985] *A French Evening*. Strooibiljet. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

'n Hoogtepunt was wel die Klub se vyf-en-twintigste verjaardagviering wat op 26 Oktober 1985 by die Klub plaasgevind het. Die verrigtinge is gekombineer met verskeie sang- en dansnommers wat deur Brenda von Memerty, Nick Green, Winifred Lesch, Enid Wilson, Peter Viljoen, Annamaré Morkel, Kay Brown, Luc Chevallier, Stephanie Smuts, Mercia Openshaw, Tobie Openshaw, Lewis Silberhauer, John Lampbrechts, Dawid Morkel, Dick Crane, Ray Falconer, Peter Lloyd en Alain Lolliot gelewer is (Libertas Teaterklub [1985] *Libertas 25th Anniversary Celebration Dinner*. Program. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

4.6.2 *The Little Hut*

The Little Hut onder die regie van Walter Romang is vanaf 21 tot 28 Februarie en 1 tot 2 Maart 1985 op die planke (Swart, 1985:17). Die rolverdeling bestaan uit Winifred Lesch (Susan), Peter Lloyd (Henry), Dave Sanderson (Philip), Adrian Melck (Stranger) en Walter Romang (a Monkey).

Geoffrey Tansley (1985:6) van die *Argus* sonder Winifred Lesch uit as die beste speler op die verhoog, en wys 'n aantal foute uit:

Best performance came from Winifred Lesch as the wife. As the bachelor lover Peter Lloyd spoilt his role by his bull-bellowing with a wholly unnecessary volume.

I liked Adrian Melck, who played the cook. He managed to be credible in an incredible set of circumstances. But I think it would have been better presented if it had been left as the author intended (Tansley, 1985:6).

4.6.3 *3 in 1*

3 in 1, bestaande uit eenbedrywe wat geskryf is deur Hennie Aucamp, Ingrid Jonker en Josephina Niggli, is vanaf 12 tot 14 Junie 1985 op die planke (Morkel, 1985).

‘n Seun Na My Hart, deur Ingrid Jonker, se regie is behartig deur Pieter Marais. Die rolverdeling het bestaan uit Eloise van As as Maria, Elsabé van der Westhuizen as Anna en Tobie Openshaw as Simon.

Hennie Aucamp se monoloog, *Troostyd vir ‘n bang gemoed*, is deur Mercia Openshaw opgevoer.

Dené van Zyl het Josephina Niggli se *Sondag kos vyf pesos* geregisseer. Die rolbesetting was Elise Meiring as Berta; Annamaré Morkel as Celestina; Lindie van Rensburg as Tonie; Jon Richfield as Fidel; en Mandy Droomer as Salomé (Libertas Teaterklub [1985] *3-in-1*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Doria Joubert van *Die Burger* voer aan dat daar “deurentyd in dié trilogie ... oortuigende en ongeforsende spel” gelewer is. Sy sonder egter Mercia Openshaw se werk in Hennie Aucamp se *Troostyd Vir ‘n Bang Gemoed* as ‘n hoogtepunt uit: “Met spel van sulke hoë gehalte kan daar nie gekla word oor ‘n droogte in Afrikaanse toneel nie” (Joubert, 1985:6).

4.7 1986

4.7.1 Inleidend

1986 met sy vier produksies was ‘n baie produktiewe jaar vir die Libertas. *Karnaval* van Pieter-Dirk Uys, *Die Italiaanse Strooihoed* deur Labiche, *Forbidden Fruit* onder leiding van Masell Upham en Enid Wilson, en *A Corpse for Christmas* deur Kay Brown se speelvakke val al drie tussen April en November (Satire van Pieter-Dirk in Libertas Opgevoer, 1986:15, Libertas-Teater Waag Met Toneelstuk, 1986:17, Passion fruit with a difference, 1986:9 en Thal, 1986:11).

4.7.2 *Karnaval*

Karnaval deur Pieter-Dirk Uys se speelvak duur van 30 April tot 3 Mei 1986. Tobie Openshaw, wat die vorige jaar die prys vir die beste Afrikaanse Toneelstuk by die USAT-toneelfees gewen het, is die regisseur (Satire van Pieter-Dirk in *Libertas Opgevoer*, 1986:15).

Die rolverdeling het bestaan uit Winifred Lesch (Letitia), Elise Meiring (Phyllis), Brenda von Memerty (Tannie Dora), Annamaré Morkel (Rita), Pieter Marais (Boytjie), Mercia Openshaw (Andrea) en Vincent Parrot (Javanese Jumping Jack) (*Libertas Teaterklub* [1986] *Karnaval*. Toneelprogram. *Libertas Teaterklub*. Bergzicht: Stellenbosch).

Weer eens is daar noue samewerking met en ondersteuning van die US Dramadepartement wat die Klub geniet. Die H.B. Thom-teater word in die toneelprogram bedank vir praktiese bystand tydens die produksieproses (*Libertas Teaterklub* [1986] *Karnaval*. Toneelprogram. *Libertas Teaterklub*. Bergzicht: Stellenbosch).

4.7.3 *Die Italiaanse Strooihoed*

Eugene Labiche se klug, *Un Chapeau de paille d'Italie*, is deur Rita Elferink vertaal en verwerk, en deur die *Libertas* opgevoer as *Die Italiaanse Strooihoed*. Rita Elferink en Luc Chevallier behartig gesamentlik die regie.

Die speelvak duur vanaf 6 tot 9 Augustus 1986 (*Libertas Teaterklub* [1986] *Die Italiaanse Strooihoed*. Toneelprogram. *Libertas Teaterklub*. Bergzicht: Stellenbosch).

Die rolverdeling word gevul deur: Déne van Zyl (Marié), Douw Steyn (Felix), Ulrich Gerrits (Oom Fasie), Pierre le Roux (Ferdinand), John Lampbrechts (Emil), Mathilda Vlok (Isabelle), Herman Pretorius (Daniel Caspar des Prés), Christine Polson (Hélène), Dicky Geldenhuys (Bobbie), Christa de Jager (Clara), Peter Lloyd (Jacques), Peter Viljoen (Albert Senekal) en Ron Collin (Korporaal).

Naas sy rol as regisseur tree Chevallier ook op as verhoogbestuurder, en hanteer hy saam met Gavin Ritchie die beligting en saam met Nick Green die klank (*Libertas Teaterklub* [1986] *Die Italiaanse Strooihoed*. Toneelprogram. *Libertas Teaterklub*. Bergzicht: Stellenbosch).

Luc Chevallier was ten tyde van die produksie verbonde aan die Geologiedepartement by die Universiteit. As Fransman was hy egter ook bedrewe in Afrikaans. 'n Franse klug met 'n Franse regisseur was dus inderdaad 'n eerste vir die *Libertas* (*Libertas-Teater Waag Met Toneelstuk*, 1986:17 en *Teatergroep Se Spangees Laat dinge Vlot*, 1987:13).

Die Universiteit Stellenbosch se Departement Drama is weer betrokke by die Klub in die persoon van Herman Pretorius, tot en met 1995 hoof van die Dramadepartement, wat in die produksie opgetree het (ESAT, 2014. *Herman Pretorius*).

4.7.4 *Forbidden Fruit*

Forbidden Fruit is deur Mansell Upham en Enid Wilson, wat die program saamgestel en geregisseer het, beskryf as “...a saucy revuesical with a tempting flavour and a fruity cocktail of indelicate song and madly gay humour (Libertas Teaterklub [1986] *Forbidden Fruit*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch). Twee opvoerings is geskeduleer vir 29 en 30 Augustus (Passion fruit with a difference, 1986:9).

Wilson en Upham het hul program saamgestel uit ‘n wye verskeidenheid materiaal van, onder andere, Cole Porter, Noël Coward, George Gershwin, Rogers & Hammerstein, Gilbert & Sullivan, Ivor Novello, Werner & Loewe en George Crowther onder die musikale begeleiding van George Wilson (Libertas Teaterklub [1986] *Forbidden Fruit*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch en Passion fruit with a difference, 1986:9).

4.7.5 *A Corpse for Christmas*

Kay Brown, wat in 1979 by die Libertas aangesluit het, is verantwoordelik vir sowel die teks as die regie van *A Corpse for Christmas* met dr. Billy Trengove wat haar assisteer. Brown en Trengove was ook spelers in die produksie.

Die Libertas se toneelaktiwiteite word met hierdie speelvak van 26 tot 29 November afgesluit (*A Corpse For Christmas comes to Libertas Theatre*, 1986:11 en Libertas Teaterklub [1986] *A Corpse For Christmas*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Die rolverdeling het bestaan uit Winifred Lesch (Beatrice Jefferson), Mercia Openshaw (Dr. Patricia Wells), Peter Lloyd (Harold Jefferson), Peter Viljoen (Uncle George), Billy Trengove (Percival Pettigrew), Annamarè Morkel (Grace Harding), Kay Brown (Jinny), Mandy Droomer (Annabelle), Pieter Marais (Christopher Harding), Tobie Openshaw (David Harding), Ron Collins (Oom Willem) en Alan Krumm (Constable van Heerden) (Libertas Teaterklub [1986] *A Corpse For Christmas*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Gail Thal (1986:23) het ‘n voorskou van die vertoning bygewoon en in haar resensie in die *Eikestadnuus* word Peter Viljoen, Kay Brown en Alan Krumm se spel uitgesonder. Sy lewer ook kommentaar op die produksie se kwaliteit in geheel: “... despite the heat the audience were highly appreciative of the quick repartee and excellent acting that went into the performance” (Thal, 1986:23).

Oudergewoonte is die kostuums deur die Universiteit se Dramadepartement verskaf (Libertas Teaterklub [1986] *A Corpse For Christmas*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

4.8 1987

4.8.1 Inleidend

Frolics and Flaters, 'n revue met René Viljoen as regisseur, was die enigste vollengteproduksie op die Libertas-verhoog in 1987. Die opvoerings het op 23, 24, 25 en 30 April, en 1 en 2 Mei plaasgevind (Libertas-klub bied revue aan, 1987:19).

Ten Latenstyd, 'n keur van Hennie Aucamp se werk, onder leiding van Herman Pretorius wat ten tyde van hierdie produksie hoof was van die Dramadepartement aan die Universiteit Stellenbosch, is vanaf 2 tot 5 Desember 1987 by die Libertas opgevoer (Keur van Aucamp se werke, 1987:12). Alhoewel hierdie nie 'n Libertas-produksie is nie, is dit belangrik om te dokumenteer in die lig van sowel Aucamp as die Dramadepartement se noue betrokkenheid by en verbintenis met die Klub. Hierdie produksie word in 4.7.3. verder bespreek.

Die Klub se oënskynlike afname in toneelaktiwiteite gedurende hierdie jaar is 'n moontlike gevolg van die feit dat hul voortbestaan bedreig is deur die moontlike sloping van die gebou om plek te maak vir 'n beoogde supermarkontwikkeling (Keur van Aucamp se werk, 1987:12).

Die opvoering van *Ten Latenstyd* het "in 'n sekere sin 'n pleidooi" geword vir die Klub se behoud (Keur van Aucamp se werk, 1987:19). *Fun and Frolics* se finale sangnommer is ook afgestaan aan 'n pleidooi wat volgens Jill Fletcher (1987:5) van die *Cape Times* (1987) beskryf is as: "... a sung plea to save the theatre, a plea that has more than earned its right to be heard" (Fletcher, 1987:5).

Jannie Hofmeyr, wat in 1988 die voorsitterskap by Peter Viljoen oorgeneem het, het egter op die Algemene Jaarvergadering van 15 Maart 1989 aangekondig dat enige planne om die gebou te sloop, amptelik deur die Stadsraad geskrap is (Libertas Teaterklub [1989] *Notule a. Libertas Teaterklub*. Bergzicht: Stellenbosch).

4.8.2 *Frolics and Flaters*

Frolics and Flaters was René Viljoen, eggenote van die Klub se voorsitter Peter Viljoen, se eerste groot regiepoging by die Libertas. Sy is bygestaan deur Felicity Lolliot, Peter Viljoen, Brenda von Memerty en Arno Vosloo (Teatergroep se spangees laat dinge vlot, 1987:13 en Libertas Teaterklub [1987] *Frolics and Flaters*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub, Bergzicht: Stellenbosch).

Die musiekregie, asook die klavierbegeleiding tydens die vertoning, is deur Felicity Lolliot behartig.

Brenda Von Memerty, Arno Vosloo en Peter Viljoen het ook in die revue opgetree. Benewens hul deelname aan die revue was Vosloo en Von Memerty ook in beheer van die choreografie van sekere dansnommers, terwyl Von Memerty ook die produksie se kostuums ontwerp het (Teatergroep se spangees laat dinge vlot, 1987:13 en Libertas Teaterklub [1987] *Frolics and Flatters*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub, Bergzicht: Stellenbosch).

Bogenoemde lede se veelvlakkige betrokkenheid by die produksieproses is nog ‘n sprekende voorbeeld van hoe Klublede hulle nie net tot een teaterdissipline gebind het nie.

Die program wat uit 27 nommers bestaan het, is in Afrikaans en Engels aangebied – ‘n duidelike bewys dat die integrasie van die twee amptelike tale wat sedert die Klub se ontstaan prioriteit geniet het, steeds gehandhaaf word (Libertas Teaterklub [1987] *Frolics and Flatters*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub, Bergzicht: Stellenbosch).

Die volgende spelers en nommers is deur Jill Fletcher (1987:5) van die *Argus* uitgesonder:

Compère Fred Roebuck (a descendant of Disney Roebuck, one of the first actor-managers in South Africa) kept the many items rollicking along. He has a good singing voice and can tell a good story. The songs, set to well-known tunes, had original and pertinent words. Arno Vosloo choreographed some interesting dances, among which, his own tap was outstanding. *Makabere Dans*, the dance of the skeletons, choreographed by Erina Skibbe, was also excellent. Ulrich Gerryt’s *Herinneringe Uit My Skooldae* was a gem, spoken in old, colloquial Afrikaans, and one of the highlights of the evening was Peter Viljoen rendering the Flanders and Swan piece, *Requiem For A Lost Horn*. This wasn’t easy to sing, but he managed it and it was very funny. Another highlight was the evergreen *Dinner For One*, where a hilarious Alan Krumm was beautifully supported by Brenda von Memerty. Peter Lloyd’s *Spare Parts* and the group rendering of Spike Hughes’ *Will You Miss Me Tonight?* were also good; Winifred Lesch gave a lovely characterisation in *A Couple Of Swells* and Nigel Thompson an elegant and professional rendering of *The Street Where You Live* (Fletcher, 1987:5).

4.8.3 *Ten Latenstyd*

Hierdie program, saamgestel en geregisseer deur Herman Pretorius, het bestaan uit ‘n “keur uit die hoogtepunte van Aucamp se kabaretwêreld” (Keur van Aucamp se werk, 1987:12 en ESAT, 2014. *Herman Pretorius*). Pretorius het die program saamgestel uit, onder andere, *Die lewe is ‘n*

grenshotel, *Met permissie gesê*, *Slegs vir almal* sowel as nuwe liederes uit Aucamp se jongste bundel, *Ten Latenstyd* (Keur van Aucamp se werk, 1987:12).

Die rolverdeling het bestaan uit Heidi Smuts (Edeling), Arnold Hoon, Linda Pienaar, Annika Koekemoer, Sarah Theron en Charl-Johann Lingenfelder. Uit hierdie groep, wat ten tyde van die produksie as “jong kabarettalent” beskou is, het Heidi Edeling, Charl-Johann Lingenfelder en Sarah Theron bekende name geword in die Suid-Afrikaanse vermaaklikheidsbedryf. (ESAT, 2015. *Heidi Edeling*, ESAT, 2015. *Sarah Theron* en ESAT, 2015. *Charl-Johann Lingenfelder*).

Naas die speelvak van 2 tot 5 Desember 1987, het die opvoering ook deel uitgemaak van die gala-geleentheid by die Libertas waar Aucamp se bundel bekend gestel is. Dit is gepas dat hierdie produksie by die Libertas opgevoer is, aangesien die Libertas die ruimte was waarbinne Aucamp se werk vir die eerste keer opgevoer is. Hier kan terugverwys word na Marie van Heerden wat die moontlikhede raakgesien het om Aucamp se tekste na die verhoog te bring (Swanepoel, 2015).

Met Marie van Heerden se heengaan op 3 Desember 1989, verskyn daar ‘n berig in die *Eikestadnuus* waarin Hennie Aucamp aangehaal word en bogenoemde punt beklemtoon:

As Marie van Heerden nie daar was nie, sou ek waarskynlik nooit vir die verhoog begin skryf het nie ... sy het ‘n program van my kortverhale saamgestel maar het gevoel dat sy brugliedjies of -gediggies tussen nommers nodig het. En dis hoe ek en Jannie Hofmeyr se lang en vrugbare samewerking begin het. *Die lewe is ‘n grenshotel* was vir ons albei ‘n debuut. Daarna het Marie my aangespoor om toneelstukke te skryf en so het *Tussen twee treine* en *Die kis*, twee kort eenbedrywe, gebeur. Marie het baie van my vroeë verhale getik – hele bundels, trouens. En dis hoe sy op die gedagte gekom het dat ek dalk ‘n gevoel vir die teater mag hê (In Marie Heerden is ‘n groot gees heen, 1989:4).

4.9 1988

4.9.1 Inleidend

Op 21 Maart 1988 is Jannie Hofmeyr tot voorsitter van die Libertas verkies na die uittrede van Peter Viljoen wat die amp sedert 1985 bekleed het (Libertas Teaterklub [1988] *Notule a. Libertas Teaterklub*. Bergzicht: Stellenbosch).

Hier moet ook genoem word dat die komitee besluit het om erelidmaatskap toe te ken aan Julius Valentyn (alombekend Oom Fanie) as erkenning vir die 25 jaar se getroue diens wat hy aan die Klub gelewer het (Libertas Teaterklub [1988] *Notule a. Libertas Teaterklub*. Bergzicht: Stellenbosch). Julius Valentyn se betrokkenheid by die Klub was egter nie net beperk tot die skoonmaak en instandhouding van die teater nie. Voor sy betrokkenheid by die Libertas was hy

Emile Aucamp se “regterhand” (Swanepoel, 2015) by die H.B. Thom-teater waar hy ‘n grondige kennis opgebou het ten opsigte van tegniese aspekte soos stelkonstruksie en beligting. Hierdie noue band van samewerking is voortgesit by die Libertas met produksies waar Aucamp betrokke was as stel- en beligtingsontwerper. Na Julius Valentyn se aftrede by die Dramadepartement is hy voltyds by die Libertas aangestel as opsigter en skoonmaker (Swanepoel, 2015).

Drie vollengteproduksies, t.w. *Blood Relations* onder leiding van Zoettje Hofmeyr, *French Show Bizeness* onder leiding van Luc Chevallier, asook *Wolf, wolf hoe laat is dit?* en *By Felix en Madame*, twee eenbedrywe wat as ‘n eenheid opgevoer is, is in hierdie jaar deur die Klub vervaardig en opgevoer.

3-D, ‘n kabaret deur Anthony Costandius, het reeds in 1984 in die Libertas ontstaan. Hierdie produksie het egter nuwe lewe gekry deurdat dit weer in 1988 opgevoer is deur studente van die Universiteit se Dramadepartement. Ilse Roos, Werner Swart, Charl-Johann Lingenfelder en Heidi Smuts (Edeling) het deel uitgemaak van die rolverdeling. Alhoewel hierdie weergawe nie deur die Libertas vervaardig is nie, is dit belangrik om te meld dat dit ‘n speelvak (8 – 12 Maart) by die Libertas gehad het, aangesien die oorspronklike produksie in die Libertas ontstaan het (Straat-teater spot met Hollywood, 1988:10). Soos Charl-Johann Lingenfelder en Heidi Smuts (Edeling), het Ilse Roos na afloop van haar studies ‘n bekende gesig in die Suid-Afrikaanse vermaaklikheidsbedryf geword (ESAT, 2015. *Ilse Roos*).

4.9.2 *Blood Relations*

Sarah Pollock se *Blood Relations* is vanaf 25 tot 27 Mei en 2 tot 4 Junie 1988 deur die Libertas opgevoer, met Zoettje Hofmeyr as regisseur. Hofmeyr, eggenote van Jannie Hofmeyr, was ten tyde van hierdie produksie ‘n dosent in Spraak aan die Universiteit Stellenbosch se Dramadepartement waar sy steeds hierdie pos beklee.

Jannie Hofmeyr, Vivian Baard, Elize Meiring, Brenda von Memerty, Louise Hodes, Nigel Thompson en Nick de Blocq was die spelers in hierdie produksie (*Blood Relations* at Libertas, 1988:11).

Edwin Hees (1988:23) se resensie in die *Eikestadnuus* beskryf Hofmeyr se werk as ‘n “polished production” (Hees, 1988:23):

The Director, Zoettje Hofmeyr has coaxed sensitive and disciplined performances from her cast. Elize Meiring (Real Miss Lizzy) gives a particularly fine interpretation. Her part is nicely complemented by the more robust playing of Vivian Baard who “acts” the role of Lizzie, as the two women some years later dramatise the events leading up to the murder in

an attempt to grasp how such an appalling deed could have come about. Brenda von Memerty plays the role of Lizzie's stepmother with an authority and a fine attention to detail, while Louise Hodes is effective as Lizzie's more obedient and submissive older sister. Possibly because the play was written by a woman, the male roles are less fully defined but Nick le Blocq, Jannie Hofmeyr and Nigel Thompson (as Mr Borden) are all strong enough to present convincingly the various facets of the male dominated world in which Lizzie has to work out her destiny (Hees, 1988:23).

Vivian Baard en Elize Meiring is beide met 'n *Cape Times Critics Best Actress Award* vereer vir hul spel in hierdie produksie (Libertas Teaterklub [1988] *Notule* b. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Alhoewel die produksie onder die vaandel van amateurteater aangebied is, het dit tog 'n professionele aanslag gehad gesien die feit dat Zoettje Hofmeyr as gevolg van haar dosentskap as 'n professionele teaterpraktisyn gekwalifiseer het. Daar kan dan met Hofmeyr se betrokkenheid 'n parallel getrek word met ander professionele invloede soos Herman Pretorius, Noël Roos, Johann van Heerden, Ben Dehaeck en Gisela Taeger-Berger, wat vanuit 'n professionele agtergrond onder die vaandel van amateurs by die Libertas produksies geregisseer het.

4.9.3 *Gifbessie*

Gifbessie is 'n kabaret wat bestaan het uit satiriese sketse deur André Fox (musikus, komponis en kabaretkunstenaar) en wat beskryf is as 'n "komiese satire oor verkrampde realiteit". Dit is vanaf 27 tot 30 Julie 1988 by die Libertas opgevoer (Oosthuizen, 1988:13 en ESAT, 2012. *Gifbessie*).

Die regie is waargeneem deur Charl Hatting en die rolverdeling het bestaan uit Adré Aucamp, Maddy Potgieter, Cindy Sampson en Leonore Bredekamp, met Fox wat self ook in die kabaret opgetree het. Die produksie is aangebied deur die Universiteit Stellenbosch se Studenteraad en die speelvak by die Libertas het gevolg kort ná 'n speelvak by die Nasionale Kunstefees op Grahamstad (5 tot 8 Julie, 1988) (US Studenteraad [1988] *Gifbessie*. Toneelprogram. Universiteit van Stellenbosch: Stellenbosch).

Die rede waarom hierdie kabaret by hierdie studie ingesluit word, is die feit dat die Libertas as ruimte so 'n groot bydrae gelewer het ten opsigte van die opbloeï in kabaret wat gedurende die tagtigerjare in Suid-Afrika – en spesifiek Stellenbosch – ontstaan het. Herman Pretorius beskou Stellenbosch as die "bakermat van die opbloeïende Afrikaanse kabaret", aangesien "die eerste volledige Afrikaanse kabarette geskryf en opgevoer is deur Hennie Aucamp, Ettiene van Heerden, Anthony Costandius en later ook Casper de Vries, Pieter van der Lug ten nog vele ander" (Keur van Aucamp se werk, 1987:12). Alhoewel Stellenbosch die "bakermat" van hierdie bloeitydperk in die

Suid-Afrikaanse teater gesien kan word, was die Libertas die ruimte waarbinne hierdie produksies ontstaan het. Aucamp se *Vlugsout* (1974), Costandius se *3-D* en Van Heerden se *Ekskuus vir die Wals* (Hofmeyr, 2015) is almal deur die Libertas vervaardig. Daar kan dus gesê word dat die Suid-Afrikaanse kabaret nie net in Stellenbosch nie, maar in die Libertas-ruimte ontstaan het. Vanweë hierdie besondere konneksie tussen die Libertas as ruimte en die Suid-Afrikaanse kabaret is dit belangrik om hierdie produksie, asook Herman Pretorius se produksie van *Ten Latenstyd*, deel te maak van hierdie studie.

4.9.4 French Show Bizeness

French Show Bizeness onder leiding van Luc Chevallier is op 19 en 20 Augustus 1988 deur die Libertas aangebied. Vyftien liederes van Piaf, Brel, Michel Fugain, Julien Clerc en Michel Pol Nareff is uitgevoer deur Janien Delport, Winifred Lesch, Stephanie Smuts en Mathilda Vlok. Die orkes het bestaan uit Peter en Reg Leibrandt, Charlie Duminy, Dave Lewarne en Felicity Lolliot (Richardson, 1988:17 en Libertas Teaterklub [1988] *Notule* c. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Hierdie produksie van Chevallier, wat ook die verhoogbestuur by die Libertas waargeneem het, is weer in November 1989 herhaal as fondsinsamelingsprojek om tot die herstelwerk wat aan die ruimte se elektriese bedrading gedoen moes word, by te dra. Hieroor word verder uitgebrei wanneer 1989 se aktiwiteite bespreek word (Chevallier is back at Idas Valley Homestead, 1989:11).

4.9.5 Wolf, wolf hoe laat is dit? en By Felix en Madame

Hierdie twee eenbedrywe is vanaf 20 tot 22 Oktober 1988 deur die Libertas opgevoer as deel van die Stellenboschfees wat van 14 tot 23 Oktober plaasgevind het (Fees van toneel op plein, 1988:2). Daar is ook verdere opvoerings vanaf 27 tot 29 Oktober. Volgens die regisseur, Herman Pretorius, was die besluit om hierdie twee eenbedrywe op te voer byna “vanselfsprekend”, nie net omdat dit die werk van ‘n Stellenbosse dramaturg was nie, maar vanweë die “noue band” wat “deur die jare” tussen Aucamp en die Libertas “gesluit” is (Aucamp-eenbedrywe in Libertas-teater opgevoer, 1988:15).

Wolf, wolf hoe laat is dit? is reeds in 1974 onder leiding van Marie van Heerden opgevoer as deel van *Vlugsout* (1974). *By Felix en Madame* is gesien as die tematiese opvolgwerk van *Wolf, wolf hoe laat is dit?*, en die Libertas kon veertien jaar later as ruimte dien vir die geboorte van nog ‘n Aucamp eenbedryf (Aucamp eenbedrywe in Libertas-Teater opgevoer, 1988:2).

Wolf, wolf hoe laat is dit? se rolbesetting was Dorothea van Schalkwyk, Elize Meiring, Christa de Jager, Mathilda Vlok, Winifred Lesch, Ferdi Victor, Johann Swartz, Johanna Truter, Liebeth van

Schalkwyk, Suzette van Niekerk en Johann Nel. *By Felix en Madame* se rolbesetting was Elize Meiring, Christa de Jager, Winifred Lesch, Ferdi Victor, Johann Swartz, Suzette van Niekerk en Johann Nel (Opvoering is geslaag, 1988:11).

Die twee rolbesettings het nie net uit Libertas-lede bestaan nie, maar ook uit 'n aantal genooide spelers vanuit ander oorde. Johanna Truter en Liebeth van Schalkwyk was lede van die Parow-toneelvereniging, Suzette van Niekerk was van Somerset Wes en Johann Nel van die Paarl. Alhoewel Johann Nel nooit as lid by die Libertas aangesluit het nie, word hy sterk geassosieer met die huidige Klein Libertas Teater vanweë sy noue samewerking met Juanita Swanepoel (huishoudelike regisseur van die Klein Libertas Teater) wat reeds in 1998 met die produksie *Uitverkoop!*, 'n samestelling van M.M. Walters se werk, ontstaan het (Swanepoel, 2015).

Volgens die resensie wat in die *Eikestadnuus* verskyn het, is dit duidelik dat hierdie twee Aucamp-eenbedrywe die gehaltewerk waarvoor die Libertas deur die jare 'n reputasie opgebou het, beslis gestand doen:

Daar word gewoonlik gesê dat jy geen geslaagde kabaret met amateurspelers kan lewer nie, maar hier het ons 'n goeie orkestrasie van die groep spelers as geheel, in so 'n mate dat hulle ensemble-werk lewer wat van sy mooiste momente bereik wanneer hulle met gedempte snare speel (Opvoering is geslaag, 1988:11).

en

In altwee stukke is daar goeie ensemble-werk wat al die spelers betref en dit is 'n aand van aanskoulike kabaret waarmee die Libertas geluk gewens kan word (Opvoering is geslaag, 1988:11).

Daar moet egter bygesê word dat, alhoewel die rolverdeling uit amateurs bestaan het, die regie waargeneem is deur Herman Pretorius wat as 'n professionele teaterpraktisyn gesien kon word.

Na die sukses van *Wolf, wolf hoe laat is dit?* en *By Felix en Madame*, was dit moontlik om hierdie produksie in Februarie 1990 by die destydse Nico Malan-teater (Artscape) op te voer as ko-produksie van die Libertas en KRUIK (Libertas Teaterklub [1989] *Notule* a. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch). Die verskuiwing van hierdie twee produksies na die Nico Malan (Artscape) getuig dat hierdie werk van so 'n standaard was dat dit in 'n professionele teater gehuisves kon word (Hofmeyr, 1988).

Hier kom die sinergie tussen amateurspelers en professionele teaterpraktisyns weer ter sprake en sou die afleiding gemaak kon word dat hierdie integrasie deels verantwoordelik was vir die gehalte werk waarvoor die Libertas bekendheid verwerf het. Hierdie stelling kan verder verfyn word as die

dinamika tussen 'n professionele teaterpraktisyn soos Herman Pretorius as regisseur van 'n oorwegend amateurgeselskap ondersoek word. Die aanstel van 'n professionele regisseur impliseer dat bogenoemde stukke op professionele vlak kan meeding.

4.10 1989

4.10.1 Inleidend

Alhoewel die krisis ten opsigte van die potensiele sloping van die teater afgeweer is, het die Libertas soveel probleme met die elektriese bedrading van die beligtingstelsel ondervind dat die teater vir 'n tydperk gesluit moes word vir die nodige herstelwerk. Op die komiteevergadering van 26 April is daar ook bekend gemaak dat die Klub reeds 'n veiligheidswaarskuwing van die Munisipaliteit ontvang het waarin daar aangedui is dat die Klub se versekering nie sou uitbetaal indien enigiets sou skeefloop as gevolg van die elektrisiteitsprobleme nie. Hierdie dilemma het as genoeg motivering gedien om 'n beplanningstrategie in werking te stel (Libertas Teaterklub [1989] *Notule b. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch*).

Ten einde die kostes van die herbedrading en die installering van 'n nuwe beligtingstelsel te dek, is daar besluit om 'n fondsinsamelingsprojek van stapel te stuur met die doel om R15 000 in te samel vir die voldoende opgradering van die teater (Libertas Theatre starts fund-raising campaign, 1989:11). Daar is 'n beroep gedoen op die publiek en besighede om op enige manier by te dra om hierdie mikpunt te bereik. Hierdie versoek was broodnodig, aangesien die Klub geen produksies in die teater kon aanbied voordat die nodige herstelwerk voltooi was nie.

Die Hottentots Holland Dramatic Society het byvoorbeeld 'n helpende hand uitgereik deurdat hulle die opbrengs van een vertoning uit hulle speelvak van *Arsenic and Old Lace* aan die Libertas geskenk het. Hierdie vertoning was op 12 Augustus in die Playhouse Theatre op Somerset-Wes (Libertas Theatre starts fund-raising campaign, 1989:11).

Burgemeester en Burgemeestersvrou Erskine, beide klublede, het die gebruik van hulle wynkelder op hul plaas, Idas Valley Homestead, aangebied vir tussentydse produksies (Libertas Teaterklub [1989] *Notule b. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch*). Luc Chevallier se *French Show Bizeness*, wat reeds in 1987 by die Libertas aangebied is, is vanaf 16 tot 18 November in hierdie tydelike ruimte gehuisves.

Die nodige herstelwerk is gedoen deur André Swart van die Universiteit Stellenbosch se Instandhoudingsdiens. Die proses het op 3 Februarie 1990 begin en op die komiteevergadering van 21 Februarie is daar aangekondig dat die teater gereed is vir gebruik. (Libertas Teaterklub [1990] *Notule a. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch Libertas*). Swart, wat ook 'n kenner was van

die H.B. Thom-teater se beligtingstelsel, het die herstelwerk vir die helfte van die aanvanklike koste gedoen (Libertas Teaterklub [1990] *Notule* a. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Junior-Junior Libertas, ‘n uitvloeisel van Junior Libertas, is ook in hierdie jaar op die been gebring onder leiding van Mathilda Vlok wat in 1989 tot sekretaresse verkies is (Libertas Teaterklub [1989] *Notule* c. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch). Hierdie inisiatief is gestig om kinders tussen 4 en 6 jaar oud “speel-speel kennis met toneel en kuns” te laat maak. Junior-Junior Libertas se missie was nie om “kunstenaars van die kinders te maak nie, maar om ‘n liefde vir dit wat mooi is by hulle te kweek”, en deur aktiwiteite soos beweging en vingerpop-teater aandag te skenk aan die jong lede se groot- en kleinspierontwikkeling, asook hand-oog-koördinasie. Alhoewel die Libertas sedert Augustus geen produksies in die teater kon huisves nie, het Junior-Junior Libertas se aktiwiteite voortgegaan en het Vlok op 8 Desember ‘n poppekasvertoning met die jong lede aangebied (Libertas Teaterklub [1989] *Notule* d. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch en Libertas begin Kleuterteater, 1989:25).

4.10.2 Die laaste drie produksies voor die Libertas tydelik sluit

Alhoewel daar op die komiteevergadering van 26 April aangekondig is dat die teater nie meer geskik was vir gebruik nie, is die volgende produksies steeds vervaardig en opgevoer: ‘n kabaretuitvoering deur Jannie Hofmeyr in kombinasie met Herman Pretorius wat ‘n lesing aangebied het oor Kabaret in Suid-Afrika, *People Are Living There* onder regie van Noël Roos en *I Utopia Lane* onder leiding van Zoettje Hofmeyr (Witty play at Libertas, 1989:15 en Libertas Teaterklub [1989] *Notule* e. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

4.10.3 Jannie Hofmeyr en Herman Pretorius – Kabaretlesing en -Uitvoering

Op 5 Mei bied Herman Pretorius, hoof van die Dramadepartement, ‘n lesing aan wat handel oor die struktuur en algemene kenmerke van kabaret, met spesifieke fokus op die uiteenlopende vorme wat kabaret in Suid-Afrika aanneem. Hy verwys na die werke van, onder andere, Hennie Aucamp, Casper de Vries en Pieter-Dirk Uys (Van Vuuren, 1989:15). Pretorius se lesing is gekombineer met Jannie Hofmeyr se uitvoering van nommers uit *Met permissie gesê* (Hennie Aucamp), *Ekskuus vir die wals* (Ettiene van Heerden) en *3-D* (Anthony Costandius). ‘n Tipiese kabaretatmosfeer is vir hierdie geleentheid geskep deur tafels en stoele in die ouditorium uit te pak (Van Vuuren, 1989:15 en Libertas Teaterklub [1989] *Notule* e. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

4.10.4 *People Are Living There*

Athol Fugard se *People are living there* is vanaf 19 tot 20 en 24 tot 27 Mei 1989 deur die Libertas opgevoer met Noël Roos, dosent in Engelse Spraak, Stemwerk en Toneelspel aan die

Dramadepartement van die US (1979 – 1990) as regisseur (ESAT, 2015. *Noël Roos*) Libertas Teaterklub [1989] *Notule* e. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch en Roos, 2015). Die rolverdeling het bestaan uit die volgende dramastudente: Catherine Fenix as Milly; Arnold Hoon as Don; Waldemar Schultz as Shorty; en Tanya Swanepoel as Sissy (Fugard-drama opgevoer, 1989:10).

Dit was die eerste keer sedert die Klub se ontstaan dat hulle ‘n Fugard-toneelstuk op die planke bring. Daar was weer noue samewerking met die Universiteit se Dramadepartement. Roos val in dieselfde kategorie as Zoettje Hofmeyr en Herman Pretorius wat as professionele teaterpraktisyns onder die vaandel van amateurteatermakers by die Klub betrokke was.

Waldemar Schultz wat ten tyde van hierdie produksie ‘n tweedejaar-dramastudent was, het na voltooiing van sy studie ‘n bekende in die Suid-Afrikaanse teater- en televisiebedryf geword. Schultz se naam word ook geassosieer met die hedendaagse Klein Libertas Teater vir die vele produksies waarin hy onder die regie van Juanita Swanepoel, soos vervaardig deur die Klein Libertas Teater, opgetree het. Voorbeelde van hierdie produksies is: *Die Ryk Weduwee* (2009 – 2011), *Ebenezer Pennieknyper* (2010 – 2012), *Verse in my Vingers* (2009 – 2014), *Honderd Gewildste Afrikaanse Gedigte* (2013 – 2014) en *Oom Anton by die See* (2011) (Swanepoel, 2015). *Verse in my Vingers* (2009) en *Oom Anton by die See* (2011) is beide deur die US Woordfees vereer met ‘n Woordtrofee vir onderskeidelik die Beste Woordkunsprogram en Beste Dramaproduksie.

4.10.5 1 Utopia Lane

Hierdie produksie, geskryf deur Damon Galgut, is op 2 Augustus 1989 onder leiding van Zoettje Hofmeyr in die Libertas (Hofmeyr, 2015) voor genooide gaste en Libertas-lede opgevoer. Die rolverdeling het bestaan uit leerders van Paul Roos Gimnasium en Hoërskool Stellenbosch. Dit is as ‘n gesamentlike projek deur Junior Libertas aangebied (Hauptfleisch, 2015 en Libertas Teaterklub [1989] *Notule*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch). Hulle het ook deelgeneem aan die ATKV Skoletoneelfees wat in die H.B. Thom-teater op Stellenbosch gehou is (Hauptfleisch, 2015b). Alhoewel die groep deurgedring het na die semifinale rondte van die ATKV Toneelfees, het hulle egter nie die kompetisie gewen nie (Libertas Teaterklub [1989] *Notule* f. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch).

Die name Murdoch Trengove (seun van dr. Billy Trengove) en Gaerin Hauptfleisch in die rolverdeling val op (Hofmeyr, 2015).

Hauptfleisch het in 1999 by die Klub aangesluit en gewerk as skakelbeampte vir klublede wat hulle as professionele teatermakers bekwaam het. Hy was ook voorsitter van die Klub vanaf 2000 tot

2007. In 2007 word hy verkies is tot Uitvoerende Direkteur toe die instansie 'n artikel 21-maatskappy geword het (Hauptfleisch, 2015).

4.10.6 Samevatting

Dit blyk duidelik dat die vervaardiging van musiekteaterstukke en kabarette die Klub se aktiwiteite vanaf 1980 tot en met die einde van 1989 oorheers het.

Op die musiekteaterfront het Margaret Horton, Mansell Upham en Luc Chevallier die grootste bydrae gelewer met hoogtepunte soos *The Gay Nineties* (1980 en 1982), *The Roaring Twenties* (1984), *A French Evening* (1986), *New Orleans Cabaret* (1986) en *French Show Bizeness* (1989).

Hierdie dekade is ook gekenmerk aan die opbloeï van die Afrikaanse Kabaret-beweging waar die Libertas as ruimte gedien het vir die ontstaan van legendariese werke soos *Ekskuus vir die wals* (1983) en *3-D* (1984).

Die integrasie tussen professionele en amateurspelers is ook in kenmerkend van hierdie dekade. Zoë Randall (*Platkops Children*, 1982) en David Muller (*Simply Pirandello*, 1984) was beide professionele akteurs wat onder die amateurvaandel aan die Klub se bedrywighede deelgeneem het. Ook Herman Pretorius met professionele agtergrond is deur Rita Elferink geregisseer (*Die Italiaanse Strooihoed*, 1986).

Dié sinergie blyk ook duidelik uit die aantal dosente van die Universiteit Stellenbosch se Departement Drama wat as regisseurs opgetree het by die Libertas. Johann van Heerden (*Ekskuus vir die wals*, 1983), Zoettje Hofmeyr (*3-D*, 1983 en *Blood Relations*, 1988) en Herman Pretorius (*Wolf, wolf hoe laat is dit?* en *By Felix en Madame*, 1988) en Noël Roos (*People Are Living There*, 1989) is sprekende voorbeelde hiervan.

Dit is ook belangrik om melding te maak van Natalia da Rocha, André Schwartz, Antoinette Pienaar, Cindy Sampson, Heidi Edeling, Ilse Roos, Waldemar Schultz, Charl-Johann Lingenfelder en Sarah Theron wat as studente betrokke was by die Klub se bedrywighede en uiteindelik bekende name geword het in die Suid-Afrikaanse vermaaklikheidsbedryf.

Die Libertas Teaterklub het sedert sy ontstaan geglo dat teater nie deur een spesifieke bevolkingsgroep in Suid-Afrika geniet en beoefen moet word nie. Alhoewel daar in die beginjare geen spelers van kleur opgetree het nie, het die Klub, wanneer moontlik, sekere aande uit hul speelvakke vir die nie-blanke gehore van Stellenbosch gereserveer. Verdere integrasie het plaasgevind deur Junior Libertas wat 'n nie-rassige beleid gevolg het, Julius Valentyn se noue betrokkenheid by die Klub, asook Natalia da Rocha se betrokkenheid by die Libertas Teaterklub.

Die Klub was klaarblyklik aan die voerpunt met hul liberale benadering tot blanke eksklusiwiteit ten opsigte van die teaterbedryf in Suid-Afrika.

Die verskeie kabarette wat deur die Libertas vervaardig en opgevoer is, is nog 'n bewys dat die Klub bereid was om te waag met kontroversiële temas en gewaagde sosiale kommentaar. Die feit dat die hulle bereid was om produksies van so 'n aard te vervaardig, op te voer en te huisves, maak dit duidelik dat die klub die temas en perspektiewe van die opbloeiende Afrikaanse kabaretbeweging gedurende die tagtigerjare ondersteun het.

Hoofstuk 5

5.1 Samevatting

Luc Chevallier se *French Show Bizeness* wat op 17 en 18 November 1989 by die Idas Valley Homestead opgevoer is, dui die einde van hierdie studie oor die Libertas Teaterklub aan. Terselfdertyd kan 'n parallel getrek word met die drie eenbedrywe, *Onderdrukte Begeertes*, *The Goldfish* en *Die Vreemde Besoeker* wat op 16 en 17 November 1960 in die Denneoord-skoolsaal opgevoer is: die Libertas Teaterklub se eerste volwaardige produksie, asook die laaste produksie wat in hierdie studie opgeneem is, moes staatmaak op alternatiewe ruimtes omdat beide die Kelder op Vredelust (1960) en die teater by Bergzicht (1989) gesluit was vir herstelwerk en derhalwe nie die opvoerings kon huisves nie. Hierdie toevallige ooreenkoms verskaf 'n mate van siklisiteit wat die studie op 'n sinvolle manier afrond.

Die belangrikste bevinding van hierdie studie is die feit dat die Libertas Teaterklub uniek was vanweë die sinergie wat tussen die amateur- en professionele teatermakers van Stellenbosch en omliggende gebiede ontstaan het.

Die Libertas Teaterklub as ruimte was 'n uitlaatklep vir teaterpraktisyns wat vanuit 'n professionele milieu as "amateurs" by die Klub betrokke geraak het. Hier moet daarop gelet word dat "amateurs" in hierdie geval bloot beteken dat hulle betrokkenheid by die Klub nie 'n inkomste gegenereer het nie; die Klub het egter as ruimte gedien waar hulle kon eksperimenteer en hul liefde vir teater verder kon uitleef (Du Toit, 1988:13).

Voorafgenoemde integrasie het die standaard van die werk by die Klub aansienlik verhoog. Hierdie integrasie het ook meegebring dat diegene sonder professionele teateropleiding blootgestel was aan 'n wye spektrum professionele invloede, en sodoende hulle vaardigheidsvlak en -omvang kon verbeter.

Daar was ook verdere integrasie met dosente aan die Universiteit se Dramadepartement, onder andere Herman Pretorius, Jocelyn de Bruin, Ben de Haack, Zoettje Hofmeyr, Noël Roos, Emile Aucamp, Elaine Aucamp en Gizela Taeger, wat vanuit 'n akademiese, maar ook 'n professionele, agtergrond by die Libertas Teaterklub betrokke was.

Verder was die Libertas Teaterklub 'n welkome platform vir 'n groot aantal dramastudente wat tydens hul studie ekstra verryking en opleiding, veral onder leiding van Marie van Heerden, ontvang het. Die dramastudente wat na afloop van hul studie 'n merkbare invloed op die Suid-Afrikaanse vermaaklikheidsbedryf gehad het, en sommige steeds het, is reeds in die vorige hoofstukke genoem.

Die Libertas Teaterklub se bydrae tot die ontstaan van die Suid-Afrikaanse kabaretbeweging kan nouliks oorskat word nie. Die noue samewerking tussen Marie van Heerden, Hennie Aucamp en Jannie Hofmeyr het reeds met *Die Hennie Aucamp Program* (1970) en *Vlugsout* (1974) die toon aangegee vir die lewendige opbloei in kabaret in Suid-Afrika tydens die sewentigerjare. *3-D* (1984) deur Anthony Costandius en *Ekskuus vir die wals* (1984), twee kabarette wat 'n merkbare invloed op die Suid-Afrikaanse kabaretbeweging gehad het, is deur die Libertas Teaterklub vervaardig en opgevoer.

Alhoewel die Klub 'n wye spektrum van reeds bestaande en vertaalde werke opgevoer het, was dit ook 'n welkome ruimte vir, onder andere, Stephen Curtis wat produksies soos *They never Noticed a Thing* (1976), *Their Solitary Way* (1977) en *Ad Hoc* (1978) spesiaal vir die Libertas Teaterklub geskryf het. Die Klub het beslis as 'n platform gedien vir voornemende dramaturge om hulle werk binne 'n beskermende ruimte te ontwikkel en op te voer.

Die Libertas Teaterklub se ontstaan het 'n massiewe kulturele leemte op Stellenbosch gevul deurdat daar 'n ruimte geskep is vir studente, akademici, professionele akteurs, asook amateurteaterpraktisyns, om hul vaardighede ten toon te stel en te ontwikkel. Klublede moes 'n maandelikse lidmaatskapsfooie betaal om as lede te kwalifiseer. Dit was egter nie nodig om 'n lid te word vir deelname aan produksies nie. As gevolg van die politieke situasie in Suid-Afrika is lidmaatskap slegs vir blanke persone gereserveer. Soos reeds genoem is daar seker gemaak dat die nie-blanke gemeenskap van Stellenbosch sekere vertonings kon bywoon. Toestemming moes egter hiervoor verky word.⁸

Die Libertas Teaterklub het vanuit die staanspoor geglo dat die teater nie deur 'n uitgesonderde bevolkingsgroep beoefen en bygewoon moet word nie. Naas die aande wat hulle in hul speelvakke gereserveer het vir die nie-blanke gemeenskap van Stellenbosch, getuig Robert Mohr se praatjie in 1960 oor sy opvoering van *Julius Caesar* met nie-blanke spelers, verder van die Klub se breër sosiale bewustheid.

---

⁸ Die bogenoemde inligting was nie in die skrywer se besit tydens die afronding van hierdie studie nie omdat dit saam met die res van die argiefmateriaal in die brand vernietig is. Fynere detail ten opsigte van lidmaatskapsfooie, korrespondensie aangaande toestemmingsbriewe en bewyse van die reservering van slegs blanke lidmaatskap kon sodoende nie in diepte bespreek word nie.

5.2 Aanbevelings

Die feit dat hierdie studie tot en met November 1989 strek, noodsaak 'n opvolgstudie wat hierdie teater se aktiwiteite tot en met die brand van 2015 moet boekstaaf. Dit is juis nou van kardinale belang, aangesien al die historiese materiaal ná 1989 vernietig is. Die navorsing wat so 'n opvolgstudie sal verg, sal van uitgebreide aard moet wees, aangesien sodanige navorser nie oor 'n argief sal beskik nie, maar baie ver en wyd sal moet soek om die relevante inligting in te samel. So 'n studie sal 'n enorme, maar uiters nodige, onderneming wees.

Die brand by die Klein Libertas het weer eens bewys hoe belangrik dit is vir teaters – selfs al is dit net amateurteatergroepe – om aktiwiteite volledig te dokumenteer. Dokumentasieprosesse het sedert die ontstaan van die Klein Libertas Teater se amateurgroep geweldig ontwikkel. Elektroniese, of dan digitale, argiewe is 'n wyse hoe nie net inligting bewaar kan word nie, maar hoe navorsers buite Stellenbosch toegang tot materiaal kan kry. Dit is daarom van kardinale belang dat die dokumentasie wat nog na die brand behoue gebly het, gedigitaliseer word.

Ander probleme wat mag opduik vir opvolgstudies, is die veranderende aard van die teater, asook die veranderende aard van die media in Suid-Afrika sedert die 1990's. Die aktiwiteite van die Klub is nie soseer in die pers genoem nie. Die bemaking van produksies het ook toenemend elektronies begin plaasvind en plakkaat, brosjures en selfs produksieprogramme, is nie noodwendig gedruk nie. Die navorsers sal derhalwe dikwels op persoonlike korrespondensie moet staatmaak om die gapings in die argief te vul. Hierdie werk kan egter nie te lank wag nie, aangesien die mense wat by hierdie aktiwiteite betrokke was, ouer word en die gevaar bestaan dat hierdie kennis dalk verlore kan gaan met die afsterwe van die betrokkenes.

5.3 Terugskouend

Soos reeds genoem, was die motivering vir hierdie studie van 'n persoonlike aard. As gevolg van verskillende faktore het dit twee jaar geneem om hierdie studie te voltooi. Ook die brand wat die Klein Libertas Teater vernietig het, kon nie voorsien word nie. Ek is egter dankbaar dat die oorspronklike bronne in my besit was en dat die studie voltooi kon word en só 'n breukdeel van hierdie kulturele baken op Stellenbosch se verhaal kon vasvang.

Bronnelys

- A Place to Play In. 1962. *Eikestadnuus*, 2 Maart: 5.
- A wine cellar at Stellenbosch becomes a theatre. 1963. *The Cape Argus*, 7 Junie: 12.
- Accomplished acting at Libertas. 1978. *Eikestadnuus*, 24 November: 7.
- Amateurs wil Teaterklub Stig. 1960. *Eikestadnuus*, 27 Mei: 2.
- An Open Invitation To Be A “Busybody”.1970. *Eikestadnuus*, 22 Mei: 4.
- André Schwartz. 2015. [Intyds]. Beskikbaar: <http://www.andreschwartz.co.za/biography/> [2015, Oktober 10].
- Arsenic and Old Lace was ‘n treffer. 1965. *Eikestadnuus*, 26 Maart: 2
- Aucamp-eenbedrywe in Libertas-teater opgevoer. 1988. *Eikestadnuus*, 14 Oktober: 15.
- Audition Night At Libertas. 1973. *Eikestadnuus*, 9 Maart: 5
- Auditions For Next Libertas Play. 1972. *Eikestadnuus*, 14 Julie: 3.
- Babas Dringend Benodig. 1971. *Eikestadnuus*, 30 November: 4.
- Bernard Brown in Libertas Theatre. 1969. *Eikestadnuus*, 7 November: 4
- Blood Relations at Libertas. 1988. *Eikestadnuus*, 11 Mei: 11.
- Breyten Breytenbach. 1979. *Eikestadnuus*, 10 Augustus: 2.
- Brink-Drama in Libertas. 1974. *Eikestadnuus*, 30 Augustus: 2.
- Bruid in môre by Libertas. 1977. *Eikestadnuus*, 22 April: 2.
- Cabaret at Stellenbosch. 1985. *Eikestadnuus*, 15 Maart: 9.
- Chevallier is back at Idas Valley Homestead. 1989. *Eikestadnuus*, 3 November: 11.
- Christine Basson sorg vir skitterspel in Selle Ou Storie. 1974. *Eikestadnuus*, 8 November: 2.
- Classic and Modern Dance. 1970. *Eikestadnuus*, 13 Februarie: 4.
- Comedies Postponed. 1978. *Eikestadnuus*, 14 April: 7.
- Costandius, A. 2015. Libertas Teaterklub, e-pos aan SAC Badenhorst [Intyds], 12 Oktober, Beskikbaar e-pos: anthony.costandius@gmail.com.
- Crime on Goat Island. 1965. *Eikestadnuus*, 15 April: 3.

- Curtis, S. 1973. Production Came As Pleasant Surprise. *Eikestadnuus*, 16 November: 8.
- Curtis, S. 2015. Libertas Theatre Club, e-pos aan SAC Badenhorst [Intyds], 28 Augustus, Beskikbaar e-pos: scurtis977@aol.com.
- De Bruyn, J. 1966. Creatures of Circumstance. *Eikestadnuus*, 27 Mei: 5.
- De Koker, J. Arsenic and Old Lace. 1964. *Eikestadnuus*, 12 Junie: 4.
- De Villiers, H. 1971. Enetjie huil amper die wyses dood! *Rapport*, 26 Desember: 2.
- De Wet, B. 1960. Libertas Teaterklub verras. *Eikestadnuus*, 24 Februarie: 2.
- Die Ander Vuur deur Libertas Teater. 1968. 26 April: 4.
- Die Ander Vuur deur Libertas. 1968. *Eikestadnuus*, 26 April: 4.
- Drie Eenbedrywe deur Libertas. 1967. *Eikestadnuus*, 26 Mei: 11.
- Drie eenbedrywe van Uys Krige op die planke. 1963. *Eikestadnuus*, 14 Junie: 2.
- Du Toit, P.J. 1988. *Amateurtoneel in Suid-Afrika*. Pretoria: Human & Rousseau (Edms.) Bpk.
- Eenbedrywe deur Libertas. 1966. *Eikestadnuus*, 22 April: 2.
- Eerste Opvoering 'n Reuse sukses. 1968. *Eikestadnuus*, 7 Maart: 6.
- Eikestadnuus*. 1964. 14 Augustus: 2.
- Eikestadnuus*. 1970. 11 September: 4.
- Eikestadnuus*. 1975. 1 Augustus: 3.
- Eikestadnuus*. 1975. 17 Oktober: 2.
- Eikestadnuus*. 1976. 30 Julie: 7.
- Eikestadnuus*. 1984. 5 April: 10.
- Eikestadnuus*. 1984. 5 Oktober: 8.
- Eikestadnuus*. 1965. 19 Maart: 2.
- Elferink, R. 1976. So heavy with words but still excellent fun. *Eikestadnuus*, 11 Junie: 7.
- Elferink, R. 1983. Sowjet-stuk bring groot plesier. *Die Burger*, 9 Desember: 19.
- ESAT, 2011. *Gifbessie*. [Intyds]. Beskikbaar: <http://esat.sun.ac.za/index.php/Gifbessie> [2015, September 9].

ESAT, 2011. *Maynardville Open-air Theatre*. [Intyds]. Beskikbaar:

http://esat.sun.ac.za/index.php/Maynardville_Open-air_Theatre [2016, Januarie 19].

ESAT, 2013. *H.B. Thom Theatre*. [Intyds]. Beskikbaar:

http://esat.sun.ac.za/index.php/H.B._Thom_Theatre [2016, Januraie 19].

ESAT, 2013. *Libertas Teaterklub*. [Intyds]. Beskikbaar:

http://esat.sun.ac.za/index.php/Libertas_Teaterklub [2015, November 12].

ESAT, 2014. *Esther van Ryswyk*. [Intyds]. Beskikbaar:

http://esat.sun.ac.za/index.php/Esther_van_Ryswyk [2015, Oktober 12].

ESAT, 2014. *Herman Pretorius*. [Intyds]. Beskikbaar:

http://esat.sun.ac.za/index.php/Herman_Pretorius [2015, September 9].

ESAT, 2014. *Jocelyn de Bruyn*. [Intyds]. Beskikbaar:

http://esat.sun.ac.za/index.php/Jocelyn_de_Bruyn [2015 September 12].

ESAT, 2014. *Noël Roos*. [Intyds]. Beskikbaar: http://esat.sun.ac.za/index.php/No%C3%ABl_Roos [2015, Oktober 20].

ESAT, 2014. *Wolf, Wolf hoe laat is dit?*. [Intyds]. Beskikbaar:

http://esat.sun.ac.za/index.php/Wolf,_Wolf_hoe_laait_is_dit%3F [2015, September 9].

ESAT, 2015. *3-D*. [Intyds]. Beskikbaar: <http://esat.sun.ac.za/index.php/3-D> [2015, September 9].

ESAT, 2015. *Charl-Johann Lingenfelder*. [Intyds]. Beskikbaar:

http://esat.sun.ac.za/index.php/Charl-Johan_Lingenfelder [2015, Oktober 10].

ESAT, 2015. *David Muller*. [Intyds]. Beskikbaar: http://esat.sun.ac.za/index.php/David_Muller [2015, September 9].

ESAT, 2015. *Heidi Edeling*. [Intyds]. Beskikbaar: http://esat.sun.ac.za/index.php/Heidi_Edeling [2015, Oktober 10].

ESAT, 2015. *Ilse Roos*. [Intyds]. Beskikbaar: http://esat.sun.ac.za/index.php/Ilse_Roos [2015, September 9].

ESAT, 2015. *Jannie Hofmeyr*. [Intyds]. Beskikbaar: http://esat.sun.ac.za/index.php/Jannie_Hofmeyr [Oktober 10, 2015].

ESAT, 2015. *Mees Xteen*. [Intyds]. Beskikbaar: http://esat.sun.ac.za/index.php/Mees_Xteen [2015, September 5].

- ESAT, 2015. *Natalia da Rocha*. [Intyds]. Beskikbaar: http://esat.sun.ac.za/index.php/Natalia_da_Rocha [2015, Oktober 10].
- ESAT, 2015. *Robert Mohr*. [Intyds]. Beskikbaar: http://esat.sun.ac.za/index.php/Robert_Mohr [2015, Oktober 12].
- ESAT, 2015. *Sarah Theron*. [Intyds]. Beskikbaar: http://esat.sun.ac.za/index.php/Sarah_Theron [2015, Oktober 10].
- Extracts from Somerset Maugham. 1966. *Eikestadnuus*, 17 Junie: 5.
- Fear and fun at the Libertas. 1977. *Eikestadnuus*, 9 Desember: 8.
- Fees van toneel op plein. 1988. *Eikestadnuus*. 7 Oktober: 2.
- First Of Short Theatre. 1975. *Eikestadnuus*, 7 Maart: 5.
- Fletcher, J. 1987. Fun Frolics. *Cape Times*, 27 April: 5.
- Fourie, P. 1969. *KRUIK bied aan: 'n Aand met Wena Naudé*. Toneelprogram. KRUIK. Burgersentrum: Parow.
- Franse stuk sprankel in Afrikaans. 1978. *Eikestadnuus*, 10 Maart: 2.
- From Cellar to Stable. 1968. *Eikestadnuus*, 8 November: 8 November: 5.
- Fugard-drama opgevoer. 1989. *Eikestadnuus*, 5 Mei: 10.
- Gay 90`s on film. 1983. *Eikestadnuus*, 31 Maart: 5.
- Ginsburg, M. 1967a. Korrespondensie. 6 Junie, Stellenbosch.
- Ginsburg, M. 1967b. What of Libertas Theatre Club?. *Eikestadnuus*, 3 November: 5.
- Ginsburg, M. 1968. Korrespondensie. 12 Maart, Stellenbosch.
- Ginsburg, M. 1971. Nuusbrief. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.
- Ginsburg, M. 1972. Libertas in need of actors. *Eikestadnuus*, 17 Maart: 2.
- Ginsburg, M. 1978. Libertas remembers Charles Johnman. *Eikestadnuus*, 3 November: 7.
- Ginsburg, M. 1981. The Libertas Story. Bergzicht: Stellenbosch. 5-11.
- Ginsburg, M. s.a.a. A Theatre In Five Voices. Bergzicht: Stellenbosch.
- Go Back for Murder. 1962. *Eikestadnuus*, 16 Februarie: 11.

- Good Acting At The Libertas. 1971. *Eikestadnuus*, 12 Maart: 5
- Good start for Short Theatre. 1983. *Eikestadnuus*, 9 September: 9.
- Hauptfleisch, G. 2015a. Libertas Teaterklub, e-pos aan SAC Badenhorst [Intyds], 27 Augustus. Beskikbaar epos: drama@stercus.co.za.
- Hauptfleisch, G. 2015b. Libertas Teaterklub, e-pos aan SAC Badenhorst [Intyds], 26 Augustus. Beskikbaar e-pos: drama@stercus.co.za.
- Hees, E. 1984. Fine performance by Hofmeyr. *Eikestadnuus*, 29 Junie: 2.
- Hees, E. 1988. Fine production of Blood Relations. *Eikestadnuus*, 27 Mei: 23.
- Hel los in Huis Clos. 1976. *Die Matie*, 26 Februarie: 2.
- Hennie Aucamp Se 'Vlugsout' In Libertas. 1974. *Eikestadnuus*, 26 April: 5.
- Herbst, T. 1971. Wide contrasts in amateur standards at Stellenbosch. *Cape Times*, 1 Maart: 8.
- Heyns, M. 1974. Marie van Heerden Terug op Stellenbosch. *Eikestadnuus*, 3 Mei: 2.
- Hiervan en Daarvan. 1963. *Eikestadnuus*, 24 Mei: 2.
- Hoexter, I. 1974. Amateurs shine in USAT presentation. *Eikestadnuus*, 2 Augustus: 7.
- Hofmeyr, J. 1988. *Fund Raising Libertas Theatre Club*. Bergzicht: Stellenbosch.
- Hofmeyr, J. 2015. Libertas Teaterklub, e-pos aan SAC Badenhorst [intyds]. 21 Augustus. Beskikbaar epos: jhsh@sun.ac.za.
- Hofmeyr, S. 2015. Libertas Teaterklub, e-pos aan SAC Badenhorst [intyds]. 25 Augustus. Beskikbaar epos: sukkih@gmail.com.
- Hugo, M. (red.). 1981. *Ad Lib*. (3) Maart: 3.
- Hugo, M. (red.). 1981. *Libertas Theatre, What Shall we call it?* (1) Januarie.
- In Marie van Heerden is 'n groot gees heen. 1989. *Eikestadnuus*, 15 Desember: 4.
- Jansen van Rensburg, L. 2015. Brand verwoes geliefde teater. *Rapport*, 14 Junie: 9.
- Johnman, C. 1967. Korrespondensie. 10 November, Stellenbosch.
- Johnman, C. 1968. Nuusbrieff. Libertas Teaterklub. Stellenbosch.
- Jordaan, A. 1976. Goeie riller vul leemte. *Die Matie*, 20 Augustus: 3.

- Joubert, D. 1985. Eenbedrywe verras in Eikestad. *Die Burger*, 15 Junie: 6.
- Joubert, P. 1975. Libertas-aanbieding ly onder gebrek aan samespel. *Eikestadnuus*, 26 Oktober: 4.
- Junior Libertas. 1971. *Eikestadnuus*, 3 Desember: 4.
- Juniors voer eie werk op. 1974. *Eikestadnuus*, 2 Augustus: 2.
- Juniors, Ons Sal Weer Kom Kyk. 1973. *Eikestadnuus*, 18 Mei: 2.
- Kabaret in Libertas. 1984. *Eikestadnuus*, 14 September: 12.
- Kabaret in Libertas. 1989. *Eikestadnuus*, 28 April: 15.
- Kersspel Slaag. 1972: *Eikestadnuus*, 14 Januarie: 4.
- Keur van Aucamp se werk. 1987. *Eikestadnuus*, 20 Nov: 12.
- Kinders en Grootmense speel Saam. 1963. *Eikestadnuus*, 22 Februarie: 7.
- Kortverhale en Eenakters. 1970. *Eikestadnuus*, 3 April: 4.
- Kruger, M.S. 2014. Persoonlike onderhoud, 7 April, Stellenbosch.
- KRUIK Spellesing Na Stellenbosch. 1972. *Eikestadnuus*, 21 Januarie: 4.
- KRUIK. 1969. *KRUIK bied aan: 'n Aand met Wena Naudé*. Toneelprogram. KRUIK. Burgersentrum: Parow.
- Ladies in Retirement delighted audiences. 1979. *Eikestadnuus*, 30 November: 7.
- Langenhoven-aand Deur Jeugteater. 1973. *Eikestadnuus*, 4 Mei: 2.
- Leslie French at Stellenbosch. 1968. *Eikestadnuus*, 22 November: 4.
- Libertas begin Kleuterteater. 1989. *Eikestadnuus*, 28 Julie: 25.
- Libertas Lewer Puik Werk. 1967. *Eikestadnuus*, 9 Junie: 4.
- Libertas Presteer. 1967. *Eikestadnuus*, 16 Junie: 2.
- Libertas production was good entertainment. 1979. *Eikestadnuus*, 22 Junie: 5.
- Libertas se aanbieding in die H.B. Thom-Teater. 1968. *Eikestadnuus*, 3 Mei: 5.
- Libertas se Eenbedrywe. 1966. *Eikestadnuus*, 13 Mei: 5.
- Libertas Se Eerste. 1977. *Eikestadnuus*, 15 April: 2.
- Libertas sê vaarwel aan Kelder. 1967. *Eikestadnuus*, 7 Julie: 3.

- Libertas Teater en Twee Eenbedrywe. 1964. *Eikestadnuus*, 13 Maart: 2.
- Libertas Teaterklub bied “Moraal” aan. 1961. *Eikestadnuus*, 28 Julie: 2.
- Libertas Teaterklub maak sy debuut. 1961. *Eikestadnuus*, 17 Februarie: 5.
- Libertas Teaterklub. 1960. *Notule a*. Libertas Teaterklub: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1960. *Notule b*. Libertas Teaterklub: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1960. *Notule c*. Libertas Teaterklub: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1960. *Notule d*. Libertas Teaterklub: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1961. *Eikestadnuus*, 10 Maart: 2.
- Libertas Teaterklub. 1961. *In Lieu of programme notes on the philosophical profundities of A Lady Mislaid*. Toneelprogram Addendum. Vredelust: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1961. *Libertas Theatre Club Stellenbosch presents: A Lady Mislaid by Kenneth Horne*. Toneelprogram. Vredelust: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1962. *Notule a*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1963. *Libertas Teaterklub Stellenbosch bied aan Koning Lysterbaard*. Toneelprogram. Vredelust, Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1963. *Notule a*. Libertas Teaterklub. Vredelust: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1963. *The Libertas Theatre Presents: One-Act Plays by Uys Krige*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Vredelust: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1964. *Libertas Teaterklub bied aan: Die Koffer deur André P. Brink*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Vredelust: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1964. *Libertas Theatre Club presents: An Evening of one-act plays*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Vredelust: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1964. *Libertas Theatre Presents: Arsenic and Old Lace by Joseph Kesserling*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Vredelust: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1964. *Libertas Theatre Presents: Hello Out There by William Soroyan*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Vredelust: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1966. *Night Must Fall by Emlyn Williams*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Vredelust: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1967. *Eikestadnuus*, 14 April: 2.

Libertas Teaterklub. 1967. *Eikestadnuus*, 14 April: 2.

Libertas Teaterklub. 1968. *An evening with Leslie French in Shakespeariana*. Toneelprogram.

Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1968. *Leslie French Visits Libertas Theatre Club*. Toneelkaartjie. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1969. *Libertas Theatre Club Presents: Bernard Brown*. Toneelprogram.

Libertas Teaterklub. 1969. *Ten Little Niggers by Agatha Christie*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1970. *Notule a*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1970. *Notule b*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1970. *The Maids*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1971. *Die Lig Van Die Wêreld: 'n Naiwe Kersspél deur Helene de Villiers*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1971. *Notule a*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1971. *Notule b*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1972. *Junior Libertas Kersprogram*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1972. *Junior Libertas Programme*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1972. *Notule a*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1973. *Notule a*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1974. *Skepping/Creation*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1975. *Notule a*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1975. *Notule b*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1975. *Notule c*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1975. *Skoppensboer*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1975. *Vrou Vrou/Woman Woman*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1976. *Lokval vir 'n Eensame Man*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1976. *Notule a*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1977. *Bruid in die Môre*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1977. *Their Solitary Way*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1977. *Theystes*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1980. *Notule a*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1980. *Notule b*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1980. *Notule c*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1980. *Notule d*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1982. *Notule a*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1982. *Notule b*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1982. *Platkops Children*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1982. *The Sound of Murder*. Toegangskaartjie. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1983. *Going to Pot*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1983. *Notule a*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1983. *Notule b*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1983. *Notule c*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1983. *Staramodnaya Komediya*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1983. *The Gay Nineties*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1983. *Thirty Minutes in a Street*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1984. *3-D*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1984. *Notule a*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1984. *The Rose Tattoo*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1984. *Tobias and the Angel*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1985. *3-in-1*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1985. *A French Evening*. Strooibiljet. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1985. *Libertas 25th Anniversary Celebration Dinner*. Program. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1985. *Notule a*. Libertas Teaterklub, Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1985. Nuusbrief. Libertas Teaterklub, Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1986. *A Corpse For Christmas*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1986. *Die Italiaanse Strooihoed*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1986. *Forbidden Fruit*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1986. *Karnaval*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

Libertas Teaterklub. 1987. *Frolics and Flaters*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub, Bergzicht: Stellenbosch.

- Libertas Teaterklub. 1988. *Notule a*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1988. *Notule b*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1988. *Notule c*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1989. *Notule d*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1989. *Notule e*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1989. *Notule f*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1990. *Notule a*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1961. *Libertas Teaterklub bied aan: Moraal deur Ludwig Toma*. Toneelprogram. Vredelust: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1962. *Libertas Theatre Club Presents: Go Back for Murder*. Toneelprogram. Vredelust: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1977. *Lady Audley's secret*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1977. *Notule a*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1978. *Notule a*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1978. *Notule b*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1978. *Notule c*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1979. *Notule a*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1979. *Notule b*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1979. *Notule c*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1980. *Notule a*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1980. *Notule b*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1980. *Notule c*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1980. *Notule d*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub. 1980. *The Gay Nineties*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.

- Libertas Teaterklub.1981. *Brown Stew*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub.1981. *Naguiltjie*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub.1981. *Notule a*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub.1981. *Notule b*. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub.1981. *Nude With Violin*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.
- Libertas Teaterklub.1982. *Daphne Laureola*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.
- Libertas Theatre Club Activities. 1970. *Eikestadnuus*, 15 Mei: 4.
- Libertas Theatre Club Annual Dinner. 1969. *Eikestadnuus*, 28 November: 3.
- Libertas Theatre starts fund-raising campaign. 1989. *Eikestadnuus*, 11 Augustus: 11.
- Libertas Theatre. 1968. *Eikestadnuus*, 15 Maart: 4.
- Libertas Theatre. 1969. *My Three Angels by Albert Husson*. Toneelprogram. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.
- Libertas venture was big success. 1974. *Eikestadnuus*, 18 Augustus: 7.
- Libertas-Groep Voorsien in Behoeft. 1961. *Eikestadnuus*, 18 Augustus: 5.
- Libertas-klub bied revue aan. 1987. *Eikestadnuus*, 10 April: 19.
- Libertas-teater hou Braai vleis by Libertas.1967. *Eikestadnuus*, 24 November: 7.
- Libertas-teater waag met toneelstuk. 1986. *Eikestadnuus*, 25 Julie: 17.
- Libertas-teaterklub. 1960. *Eikestadnuus*, 22 Julie: 2.
- Lokval wys dit kan wel gedoen word. 1976. *Eikestadnuus*, 13 Augustus: 2.
- Lovers at Libertas. 1971. *Eikestadnuus*, 12 Februarie: 5.
- Lovers. 1971. *Eikestadnuus*, 26 Februarie: 3.
- Lysterbaard a great success. 1963. *Eikestadnuus*, 8 Maart: 3
- Malherbe, M. 1979. Amateur Theatre, in Smuts, F. (red.). *Stellenbosch Three Centuries*. Stellenbosch: Town Council. 401-401.

- Marie van Heerden slaag weer. 1977. *Eikestadnuus*, 6 Mei: 2.
- Marshall, A. 1976. Libertas Play has local setting. *Eikestadnuus*, 28 Mei: 7.
- May, J. 2013. *Van Wyk, Arnold*. [Intyds]. Beskikbaar:
www.sacomposers.co.za/sacomposers/van_Wyk,_Arnold.html [2015, September 5].
- McBride, I. 1980. The Gay Nineties excellent entertainment. *Eikestadnuus*, 12 Desember: 9.
- McBride, I. 1983. Stella Collins shines in Libertas play. *Eikestadnuus*, 4 November: 18.
- Melodrama at Libertas. 1977. *Eikestadnuus*, 18 November: 9.
- Modern Dance at Libertas. 1975. *Eikestadnuus*, 1 Augustus: 7.
- Morkel, A. 1985. Nuusbrief. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.
- Müller, J.J. 1974. Toneelstuk was guur en vuil. *Eikestadnuus*, 15 November: 4.
- Munslow, A. 1997. *Deconstructing History*. New York: Routledge.
- Musical For Libertas. 1975. *Eikestadnuus*. 14 November: 7.
- Nel, J. 1976. In Camera Illustreer filosofie van Jean-Paul Sartre. *Eikestadnuus*, 12 Maart: 2.
- New Libertas Play. 1967. *Eikestadnuus*. 31 Maart: 3.
- New Libertas Play. 1967. *Eikestadnuus*, 31 Maart: 2.
- New play at Libertas. 1977. *Eikestadnuus*, 19 Augustus: 7.
- New Play at Libertas. 1979. *Eikestadnuus*, 1 Junie: 7.
- Nog 'n opvoering van eksperimentele eenbedrywe. 1975. *Eikestadnuus*, 24 Oktober: 2.
- Official opening of Libertas Theatre. 1969. *Eikestadnuus*, 14 Februarie: 4.
- One more for Gay 90`s. 1983. *Eikestadnuus*, 15 April: 10.
- Oosthuizen, L. 1988. Gifbessie in Libertas opgevoer. *Eikestadnuus*, 22 Junie: 13.
- Opvoering is geslaag. 1988. *Eikestadnuus*, 28 Oktober: 11.
- Pantomime -aand in Libertasteater. 1969. *Eikestadnuus*, 28 November: 4.
- Parker, D.D. 1944. *Local History: How to gather it, write it and publish it*. New York: Social Science Research Council.
- Passion fruit with a difference. 1986. *Eikestadnuus*, 22 Augustus: 9.

- Piet van Straaten Do Well With Italian Play. 1972. *Eikestadnuus*, 6 Oktober: 5.
- Platkops Children for festival. 1982. *Eikestadnuus*, 16 April: 7.
- Platkops Children. 1982. *Eikestadnuus*, 26 Maart: 10.
- Players excel in Curtis play. 1977. *Eikestadnuus*, 2 September: 7.
- Play-reading At Libertas. 1973. *Eikestadnuus*, 13 Julie: 5.
- Production at Libertas. 1984. *Eikestadnuus*, 28 September: 6.
- Richardson, D. 1988. Look out, here come the French! *Eikestadnuus*, 12 Augustus: 17.
- Roaring Twenties for Libertas. 1984. *Eikestadnuus*, 23 Maart: 9.
- Satire song and dance. 1981. *Eikestadnuus*, 17 Julie: 7.
- Satire van Pieter-Dirk in Libertas opgevoer. 1986. *Eikestadnuus*, 25 April: 15.
- Saucy entertainment at the Libertas. 1984. *Eikestadnuus*, 5 April: 10.
- Selle Ou Storie In Libertas. 1974. *Eikestadnuus*, 1 November: 2.
- Short Theatre Great Success. 1975. *Eikestadnuus*, 11 April: 7.
- Skoppensboer Vanaand In Libertas. 1975. *Die Matie*, 25 Julie: 5.
- Smidt, 1968. Korrespondensie. 29 Februarie, Stellenbosch.
- Solitary Way. 1977. *Eikestadnuus*, 7 Oktober: 7.
- Somerville, I. 1975. Absurde teater kry baie aftrek. *Die Matie*, 8 Augustus: 4.
- Splinternuwe Plan Om Toneel Te Bevorder. 1975. *Eikestadnuus*, 14 Februarie: 2.
- Stellenbosch amateur play for Hofmeyr. 1971. *Cape Times*, 4 Maart: 8.
- Stephens, F. 2014. Persoonlike onderhoud. 25 April, Stellenbosch.
- Straat-teater spot met Hollywood. 1988. *Eikestadnuus*, 4 Maart: 10.
- Swanepoel, J. 2014. Persoonlike onderhoud, A. 27 Mei, Stellenbosch.
- Swanepoel, J. 2015. Persoonlike onderhoud, B. 20 Augustus, Stellenbosch.
- Swart, M. 1985. The Little Hut will be enjoyed. *Eikestadnuus*, 22 Februarie: 17.
- Tansley, G. 1982. True comedy with laughs and depth. *Cape Times*, 27 November: 7.

- Tansley, G. 1984. Compelling Aspects. *Cape Times*, 15 Oktober: 8.
- Tansley, G. 1985. Unnecessary additions destroy play's credibility. *Cape Times*, 23 Februarie: 6.
- Teatergroep se spangees laat dinge vlot. 1987. *Eikestadnuus*, 30 April: 10.
- Teaterklub soek spelers. 1961. *Eikestadnuus*, 21 April: 1.
- Thal, G. 1986. A Corpse for Christmas comes to Libertas Theatre. *Eikestadnuus*, 31 Oktober: 11.
- Thal, G. 1986. Good performances in A Corpse for Christmas. *Eikestadnuus*, 28 November: 23.
- The Maids in Libertas. 1970. *Eikestadnuus*, 24 Julie: 4.
- The Mask And The Face At Libertas. 1971. *Eikestadnuus*, 8 September: 7.
- The wheel comes full circle. 1970. *Eikestadnuus*, 31 Julie: 4.
- Theatre Alive and Lasting. 1962. *Eikestadnuus*, 2 Februarie: 7.
- Three One-acts. 1973. *Eikestadnuus*, 11 Mei: 5.
- Thriller at Libertas. 1979. *Eikestadnuus*, 16 November: 7.
- Toneelaand Was Groot Sukses. 1973. *Eikestadnuus*, 15 Junie: 2.
- Toneelganger. 1974. Libertas Presteer Met Hennie Aucamp Se Vlugsout. *Eikestadnuus*, 25 Mei: 2.
- Tribute to Pauline Smith. 1982. *Eikestadnuus*, 12 Maart: 7.
- US Studenteraad. 1988. *Gifbessie*. Toneelprogram. Universiteit van Stellenbosch: Stellenbosch.
- Uys Krige op Stellenbosch. 1963. *Eikestadnuus*, 21 Junie: 6.
- Van Heerden se nuutste in Libertas-teater. 1983. *Eikestadnuus*. 2 November: 2.
- Van Heerden, J. 2015a. Libertas Teaterklub, e-pos aan SAC Badenhorst [Intyds], 21 Augustus, Beskikbaar e-pos: johann@grafikon.co.za.
- Van Heerden, J. 2015b. Libertas Teaterklub, e-pos aan SAC Badenhorst [Intyds], 27 Augustus, Beskikbaar e-pos: johann@grafikon.co.za.
- Van Heerden, M. 1975. Nuusbrieff. Libertas Teaterklub. Bergzicht: Stellenbosch.
- Van Ryswyk, E. 1964. Twee Eenbedrywe Opgevoer. *Eikestadnuus*, 17 April: 5.
- Van Straaten, I.W. 1964. Die Koffer. *Eikestadnuus*, 3 April: 5,7.
- Van Straaten, I.W. 1969. My Three Angels. *Eikestadnuus*, 27 Junie: 4.

- Van Straaten, I.W. 1969. Ten Little Niggers. *Eikestadnuus*, 7 Maart: 6.
- Van Straaten, I.W. 1970. Something To Hide. *Eikestadnuus*, 25 September: 4.
- Vermaaklike Toneelaandjie. 1960. *Eikestadnuus*, 1 April: 5.
- Viljoen, P. 2014. Persoonlike onderhoud. 29 April, Stellenbosch.
- Vincent, J.M. 1911. *Historical Research*. New York: Burt Franklin Reprints.
- Vroueliefde In Libertas. 1975. *Eikestadnuus*, 30 Mei: 2.
- Wena Naudé in Eenpersoonsprogram. 1969. *Eikestadnuus*, 4 Julie: 4.
- Wiles, D. & Dymkowi, 2013. *The Cambridge companion to Theatre History*. Cambridge, New York, Melbourne, Madrid, Cape Town, Singapore, São Paulo, Delhi, Mexico City: Cambridge University Press.
- Witty play at Libertas. 1989. *Eikestadnuus*, 12 Mei: 15.